

L. Barinei Siculi. Lib. iiii.

Cortesia do-
mus.Domus
Aquila.

Decia dom?

Taueria do-
mus.Nepotum do-
mus.Cosconia do-
mus.Valeria do-
mus.

Cassia dom?

Gallorū do-
mus.

Olanadom?

Caluorum
domus.

accepisse. Quod illi sine dubio iudicabunt, qui facta præclara Lucii Cornelii Scipionis, alio-
rumque huius cognominis legerint. Huius nominis Romæ fuit mulier illustris in omnibus cor-
poris & animi virtutibus. Cuius non dissimilis visa est mulier illa immortalitate & cælo digna
Maria Coronel, cuius Hispalensis, quæ quidem Cornelia melius diceretur. Propterea quæ ut pu-
dicitiam suam seruariet intactam, & sine labe vitæ ageret, illud memorabile facinus ausa est, quod Io-
annes Mena non immerito suis carminibus celebravit. Noui ego Romæ virum nobilitate ge-
neris & eruditione præclarum, cui nomen erat Paulus Cortesius. De cuius familia esse, qui nunc
in Hispania Cortesii dicuntur cōtestari licet. Ingenio præsertim rebusque gestis Ferdinandi Cor-
tesii Vallensis Marchionis. Qui profecto militari virtute cæterisque corporis & animi dotibus
omnes duces, qui fuerunt ab orbe condito usque ad tempora nostra sine dubio longe superavit.
Indagator enim rerum novarum universum orbem circuitit, & apud antipodas novam inue-
nit Hispaniam, quæ sua virtute, fortitudine, & industria admirabili effectit, ut Christi nomē ubique
terrarum resonaret, & magnitudo Cæsaris, & sua virtus cognosceretur. Quare si Iulius Cæsar,
qui ab Aegypto in Britanniā navigavit, magnum nomen adeptus est, & magnos honores,
quibus, honoribus quo nomine Ferdinandum Cortesium, qui totum mare mensus & utrumque
peragravit hēmisperium, dignum iudicabimus? Sed de hoc viro nunc satis laudato, & de Chri-
stiana religione benemerito, multa scribemus aliis. Fuit olim Romæ domus equitum nobilis-
sima, quibus Aquila cognomen erat. Ex hac unus, qui Pontius Aquila dicebatur, tribunus ple-
bis imperante Iulio Cæsare plurimum potentia & auctoritate valebat. Adeo ut in negotiis & pri-
uatis & publicis, quibus Cæsar abutebatur, non parvo fuerit obstaculo. Huius etiam cognom-
inis in Hispania sunt equites, quos novimus, nobilissimi. Qui, si Latinā pronuntiationem
consideremus, ab Aquila cognominantur. Quos ab illa nobilissima Romanorum progenie ve-
nisse non dubitamus. Legimus præterea Romæ Deciorum familiam unā fuisse de primariis,
ex qua fuerunt duo viri fortissimi duces, pater, et filius, qui fortissime pugnantes cum magnā
hostium stragem fecissent, occubuerunt. A quibus, ut opinor, in Hispania ducunt originē vi-
ri nobiles, qui de Deça cognominantur. Et eodem modo de Taueris iudico, qui Romæ fuerit
olim & nunc in Hispania viri nobiles. Fuit quoque Romæ Nepotum domus illustris. Et sunt in
Hispania cognominis huius viri nobiles, quos & Salmanticæ, & aliis in locis cognovimus. No-
uimus etiam Cæsaraugustæ Cosconios non ignobiles, Quos ab illis Romanis in Hispaniam
venisse non dubitamus, ad quos Marci Tullii Ciceronis epistolas legimus. Legimus etiā fuisse
Romæ Valerios & Cotas, quorum successores in Hispania novimus mediocri cōditione &
honesti. Noti Romæ fuerunt equites illustres, qui Cassii cognominabatur, & in Hispania eius-
dem cognominis virum nobilem novimus in domo Almirantis, qui Fernandus Cassius di-
cebatur. Non desunt in Hispania, qui Galli cognominantur ab antiqua Romanorum familia.
Noui namque in Gaura ciuitate Canonici virum generosum, qui Martinus Gallus vocabatur.
Cuius etiam cognominis in Callectia sunt plures. Fuit in Italia quondam vir potens & prædi-
ces, cui nomē erat Oleanus, qui Mediolanum condidit. Et nunc apud Vascones domus est
Olanorum, de qua mihi discipulus fuit Ioannes Olanus, qui nunc est iureconsultus. Fuerunt
etiam Romæ Calui cognominati, cuius cognominis in Hispania non desunt. Sed de nobilibus
Hispanis, qui aliunde nomen & originem ducunt, hætenus. Volumus enim breuiter aliquid de
reliquis & indigenis dicere, quos Hispani naturales appellant. Qui duobus modis cognomi-
nantur, hoc est vel à patria sicut à Toletis, à Corduba, & ab Auila. Vela rebus quas strenue ges-
serunt, ut Vargues, Ramirez, Machuques, Spinose, Macæ, Latrones, Vacca, Quixate, cuius fa-
milie nunc uluit Gutterius Quixata nobilissimus eques, & omni munere naturæ præstantissi-
mus. Aliique domus eiusmodi, quæ ab operibus suis atque virtutibus cognominati fuere. Sunt
& alii qui cognominantur ab antiquis domibus, ædificia quorum nunc extant, veluti qui Ve-
lasqui, Mendoça, Gueuara, cæterique similes, qui permanent in Alaua provincia. Illi vero qui
aliunde venerunt & gentibus externis cum indigenis nullam neque loci neque nominis neque pa-

De Hispanorū moribus.

Sol. xvi.

tria similitudinem habet. Nam Manrici, qui sunt Alemanni, nomen eorū cuius nationis sint manifeste declarat. Quandoquidē notum est quod apud Germanos Mā significat socium, & Enrique fortē. Guzman autem, qui fere sunt eiusdem nationis, à Gothis se venire contendunt vel à Scythiis, confirmantes, quod ego dicebam, quod Guzman eorum lingua sociū significat, vel hominē Gothum magnum. Quia propter eos nonnulli Gothomanos appellant. Henricorū autem cognomen ab Eluetiis Galliarū populis originem duxisse arbitror: propterea quod in Gallia viros primarios huius terminationis cognominatos fuisse legitur, sicuti fuerunt Orgentorix Dūnorix, inter Eluecios magni principes ceteriq; non dissimiles. Sed alii, quos à Romanis originē duxisse diximus, cū Hispanis indigens, ut supra demonstrauimus, neque patriæ neque domus neque vernaculæ linguæ similitudinē habent, quæ cum patriciorum nominibus antiquis conueniat. Cuius rei contrarium probare nemo poterit. Nec Hispanorum quibus nobilissimum quæquā fore arbitror, qui se se non felicissimū putet, qui à Romanis originem duxerit. Cum præsertim olim gens Romana ceteras omnes omni genere virtutis antecesserit. Quod si quis à me scire voluerit, quæ causa sit quare Romanorum quidā ex his, quos retulimus, in Hispania nomen obscurius famaq; minorem nūc habent, quam alii aduenticii & indigene, qui nunc plurimum valent, ut sunt Guzman, Manrici qui de Gothis remanēt, & Velas, Mendoc, Gueuarr, qui sunt indigene, me sibi respondisse putet, quādoquidem hoc mea confirmatur opinio. Propterea quod antiquitas alios obliuioni tradidit, & alios fortuna recens & fauorabilis & inconstans, ut solet, altius extulit. Sic enim rebus omnibus & hominibus, qui sunt in alto rerum fastigio collocati, sæpe solet accidere. Quapropter mihi non mirū videtur, si Roma, quæ quōdam totius orbis principatum tenuit & imperium, nris temporibus à multis opprimatur, quibus imperare consueuit, quā tamē imperante Carolo Cæsare nostro videmus in pristinū statum restitutam & legitime triumphantē. Sed, ut ad propositū redeamus. Hūc Deus rebus terminū posuit, ut aliæ deprimantur & finē habeant, & aliæ nascentur & altius insurgant. Et denique nulla terminum sibi statutum prætereat: homo præsertim qui cū eius vita sit fragilior atque breuior & multis exposita periculis quæ cæterorum animalium, sua vel insatiabili cupiditate vel alienæ felicitatis inuidia, aliorum felicitatem famamque præclarā totis viribus & enixissime perdere studet, existimans falsoque putans se malis alienis altius ascensurum,

DE PONTIFICIBVS ET MAGNATIBVS

Hispaniæ & officiis incuria regum

Rem non ingrati facit, si magnates atque Pontifices Hispaniæ præcipuosque magistratus & ordines breui narratione retulero. Cum præsertim hoc à me multi sæpe requirant & efflagitent, non Hispani solum, sed etiam gentes externæ & aliarum nationum, quæ res Hispaniæ scire desiderant. Dicam igitur de Hispaniæ Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & Pontificibus aliisque dignitatibus, quibus Hispania maxime floret. Sed imprimis concilia, magistratus, & officia memorabilia referam. Est itaque in Hispania domusque Regia concilium secretorum, cuius præsidentes sunt reges.

¶ Est & aliud conciliū iustitiæ, quod regale vocat, cuius præses omne ius & facultatē iustitiæ liberā (habet.

¶ Est & aliud concilium belli gerendi, cui Rex præsidet.

¶ Concilium ordinum, hoc est equitum militiæ Sancti Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, quorum Præsidentes à regibus eliguntur.

¶ Concilium regii census & omnium bonorum, cuius præsidentem reges eligunt.

¶ Concilium inquisitionis in prauos hæreticos, cuius præses eodem modo eligitur.

¶ Concilium de rebus Indicis.

¶ Concilium de rebus Aragoniæ, in quo est Procancellarius & auditores qui reges vocantur.

¶ Sunt in Hispania conuentus iuridici quatuor, vnus in oppido Pincia, quod Valladolid appellant, alius in vrbe Granatæ, tertius apud Callicos, & alius in Nauarra. Ceterum Pincianus

L. Barinei Siculi. Lib. iiii.

conuentus & Granatensis sunt maioris autoritatis, & negociantibus frequentiores. Continet autem Pincianus conuentus sue iurisdictionis populos, qui sunt à ripa Tagi Castellam versus, & Granatensis ab eadem ripa Bethicam ferè totam. Sunt aut in vtroq; conuentu presidetes, & auditores duodecim, & tres iusticie pfecti, quos Alcaldes appellat, q de criminib; iudicant.

¶ In curia autem regia iusticie pfecti sunt quatuor, quos item vocat Alcaldes, qui de criminibus cognoscunt, & facultatem habent in toto regno cognoscendi in secunda & prima instantia de criminalibus causis & civilibus in curia regia & in populis & aliis locis distantibus à curia intervallo passuum viginti milium, quod spacium illi quinque leguas appellant. Quorū supior est pscidens & iudices, quos auditores appellat. Quorū pfectorū duo quolibet die sabba to cū vno de cōsiliariis carcerē visunt, vbi reorū causas delictaq; cognoscūt & iudicant. Præs dens autem & auditores carcerem quoq; visitant ter quolibet anno, id est tribus paschalibus vigiliis. Nec alios quatuor illi pfecti superiores cognoscunt. Cæterum si quis eorū deliquerit, à præsidente punitur. Est autem præsidentis autoritas maxima, in rebus pferim iusticie, in quibus liberam habet potestatem. Quæ totius regni gubernatores, magistrat; & iudices in stituit. Curia præsides insuper potestatem habet comprehendendi quęcunq; omnium magnatū, sine vilo Regis imperio, si causa iusta fuerit, & iusticie necessitas. Est enim dignitas hæc in offi cio iusticie & ppreminetia summe autoritatis à Rege secunda. Quę non tenetur visere quęq; magnatum, quamvis primarium, neq; exte obuiam legatis & oratoribus, nec vilo proficisci, nisi duntaxat cum Rege, aut regio iussu. In sententiis autem ferendis suffragium non habet, sed sui iuris est & voluntatis, vt lites finiantur & causæ, quas voluerit. Est autem hoc cōcilium regale supremum, ad quod tanq; caput recurrunt & appellant litigantes, qui se non iuste con demnatos fuisse conqueruntur. Sunt in hoc concilio regali satellites, quos Alguaziles Hispani vocant, ordinarii duodecim, stipendarii & alii sine stipendio.

¶ Sunt & racionatores seu computatores, quos contadores maiores appellant. Qui regū cen sus exigunt, & de causis regii patrimonii cognoscunt, & cognoscendi & iudicandi potestati liberam habent, & vterq; substitutū & suum locum tenentem, & alios necessarios officiales & ministros eligunt. Qui ppretea curam gerunt soluēdi stipendia regis alumnis & domesticis. In Hispania siquidem nemo regibus seruit sine stipendio & aliis emolumentis, quæ reges bez nemerentibus vltro largiuntur.

¶ Sunt & alii duo racionatores maiores, quibus omnes, qui regia negocia gesserunt, omnium rerum & expensarum rationem referunt.

¶ Sunt ppretea in regia domo officiorum genera multa atq; diuersa, & in vnoquoq; qui cæ teris præsides & maior appellatur, vt maiordomus, maior cubicularius, maior venator, maior mulio, maior aquarius, maior vexillifer, maior iusticia, maior pincerna, maior dispensator, ma ior hospitiorū pfectus. Ex quib; officiis aliqua possident Hispanie nonnulli magnates herē ditario iure. Pro quibus exercendis à regibus stipendia capiunt. Et sunt capitanei duo regie persone custodes.

¶ Sunt & equites ducenti regie psonę custodes, quorū vnusquisq; magno stipendio meret. Sunt & alii qui Continui dicuntur, & stipendium capiunt octoginta ducatorum.

DE PONTIFICIBVS CASTELLAE.

I Nter Hispanie pontifices, q sunt numero quinque & quinquaginta, Toletanus antistes cæte ros honoribus, redditibus, & dignitate præcedit. Est enim Castellę maximus Cancellari; q nūc Hispaniarū primatū tenet ratione dignitatis. Cui; reddit; est octoginta milia ducatorū.

¶ Archiepiscopus Hispalensis ducatorum milia quatuor & viginti.

¶ Archiepiscopus Compostellanus milia viginti.

¶ Granatensis archiepiscopus cuius redditus est decem milia ducatorum,

¶ Episcopus Burgenensis cuius census est ducatorum milia viginti.

Episcopus

De Pontificatibus Castellæ.

Sol. xvij.

Episcopus Siguntinus ducatorum milium viginti. Conchenſis Episcopus ducatorum ſede
 cim milium. Placentinus quindecim milium.
 Palentinus Antistes & Perniæ Comes tredecim milium.
 Mentefanus decem milium ducatorum. Segovienſis Episcopus milia quatuordecim.
 Aulienſis redditus eſt octo milium ducatorum. Zamorenſis duodecim milium.
 Cordubenſis cuius redditus eſt duodecim milium ducatorum. Oſomenſis decem milium.
 Legionenſis octo milium. Calagurritanus redditus habet ducatorum duodecim milium.
 Salmanticensis decem milium. Pacenſis ſex milium.
 Ouetenſis ſex milium. Carthaginenſis redditus eſt quinque milium ducatorum.
 Aſtoricenſis quatuor milium. Caurenſis octo milium.
 Ciuitatenſis quatuor milium. Malachenſis ducatorum decem milium.
 Gaditanus octo milium & quingentorum. Guadixenſis milia duo.
 Abderetanus mille & quingentorum. Mondonienſis mille & quingentorum.
 Tudenſis duorum milium. Olucenſis mille & quingentorum.
 Orenſis trium milium. Canarię præſulis redditus eſt octo milium ducatorum.

De Aragoniæ, Valentiniæ, Laletaniæ,
Nauarreg Pontificatibus.

Cæſar aguſtanus Archiepiſcopus habet redditus viginti milia ducatorum.
 Archiepiſcopus Valentinus tredecim milium. Archiepiſcopus Tarraconenſis octo milium.
 Tiriſſonenſis Episcopus quinque milium. Episcopus Oſenſis tria milium.
 Segobricenſis & Albarrazinenſis trium milium. Barcinonenſis quinque milium.
 Ilerdenſis quinque milium. Dertofanus octo milium.
 Gerundenſis quatuor milium. Vrgellenſis ſeptem milium.
 Vicenſis duorum milium & quingentorum. Eunenſis mille & quingentorum.
 Pompilonenſis episcopus ſex milium.

De Portugalliæ Pontificatibus.

In Portugallia prima pontificalis dignitas eſt Archiepiſcopatus Viſibonenſis, cuius redditus
 eſt ducatorum milium ſedecim.
 Archiepiſcopus Brageſis duodecim milium. Episcopus Eborēſis ducatorum milium viginti,
 Episcopus Viſei octo milium. Episcopus Guardianus quinque milium.
 Episcopus Coſimbreſis ducatorum duodecim milium.
 Episcopus Portus quatuor milium ducatorum. Episcopus Lamegenſis ſex milium.

De aliis Caſtellæ dignitatibus.

Fuerunt haſtenus in regno Caſtellæ tres ordines militiæ, Sancti Iacobi ſcilicet, cuius cenſus eſt
 ſexaginta milium ducatorum, Alcantare, quadraginta quinque & Calatraue quadraginta. Quo-
 rum principes equitum magiſtri vocabantur. Cæterum haſ dignitates Catholici principes ad
 ſe tranſtulērunt, ſibiq; ſuſtituerunt alios, qui præſecti maiores appellantur, & Hiſpano ſermo-
 ne Cômendadores maiores. Eſt itaq; nunc præſectus maior Caſtellæ, præſectus maior Legionis,
 præſectus maior Alcantare, præſectus maior Calatraue. Sub quibus præſectis ſunt equites multi côm-
 datarii magni cenſus. Sunt & Clauſgeri duo, alter Alcantare, & alter Calatraue.
 Eſt & præſectus militiæ ordinis Sancti Ioannis, cuius cenſus eſt ducatorum milia quadraginta.
 Apud Aragoñes autem, Valentinus & Laletanos, præſectus eſt & magiſter equitum mili-
 tiæ ordinis Montefani.

Ordines Pontugalliæ.

Magiſter equitum de Chriſtus cognominatus.

Magiſter equitum ordinis ſancti Iacobi.

L. Marinei Siculi. Lib. iiii.

Magister equitum cognomento Daus.

Præfectus maior ordinis de Christus cognominatus.

Præfectus maior ordinis Daus.

Præfectus maior ordinis Sancti Iacobi.

Præfectus ordinis Sancti Ioannis.

DE TITVLIS ET OFFICIIS CASTELLAE MAGNATVM.

Nouimus in Hispania Castellæ Comestabilē, Regis cubiculariū maiore, de familia Velasco rū, Est enī Comestabilis magn⁹ princeps, q regē comitat & in bello p̄sertim gerendo. Nouimus & Almirantē Castellæ, q maris Hispani ius habet in nauigantes & imperiū. Ideoq dux maris & dominus intelligitur. Quē dignitas est Henrricorum domus.

Nouimus & Castellæ præfectum maiorem de domo Manrricorum.

Est præterea præfectus Legionis de Pimentelorum familia.

Et præfectus Andalusie de gente Henrrica.

Item præfectus Gallicie Mendocius.

Præfectus Granatæ de domo Cardina.

Præfectus Caçorlæ, quem creat Archiepiscopus Toletanus.

Præfectus Murciæ cognomine Falarus. Verumenimvero, quos præfectos nos appellamus Adelatos Hispani vocāt. Sunt præterea Castellæ regni magistrat⁹ & officiales sex, quos Mariscales appellant.

DE MAGNATIBVS CASTELLAE,

Legionis, Andalusie, & Gallicie.

Restat nunc dicendum nobis de magnatibus Hispaniæ & vnus cuiusq censu, Qui & si non facile colligi potest, nostro tamen & aliorum iudicio, a numero certo & scopo non longe discedemus.

Ex magnatibus itaq Castellæ primus est Comestabilis de Velasorum familia. Qui Castellæ Comestabilis dicitur, & Dux de Frias, & Phari Comes, q regis est cubiculari⁹ maior. Cuius census est ducatorum milia sexaginta.

Almiratus Castellæ & Granatæ, Comes Modicanus, dominus Methymnæ Roscæ & Palætio læ habet quolibet anno quinquaginta milia ducatorum.

Dux Aluani Marchio Caurenſis & Comes Saluaterranus, a Toletō cognominat⁹, milia quinquaginta.

Dux Infantatus Marchio Sanctillanæ Comes Realis de Mançanares & Salda (quaginta. nã a Medoça & a Vega nuncupatus, milia quinquaginta.

Dux Methymnæ Sidoni⁹ Comes Nebulæ domus Gothomanæ quinquaginta quinque milia.

Dux Belaranus de Stugnica familia Marchio Bañaris Comes Gibraleonis & dominus Burgillos & Capillæ Castellæq iusticia maior, milia quadraginta.

Dux Natarenſis Comes Triuigni & dñs Hamusci de stirpe Manrricorū & Laræ. xxx. milia.

Dux Methymnæ coeli Comes Portuenſis cognomento Cerda regiē stirpis & antiquissimæ milia triginta.

Dux Alburquerquitanus Ledesin⁹ Comes Gueua cognominatus, milia viginti quinque.

Dux Arcus Marchen⁹ dominus a Leone cognominatus, milia viginti quinque.

Dux Maquetanus Granatæ præfectus de domo Cardina, milia triginta.

Dux Scalonæ Marchio Villan⁹ & Moia, Comes Sancti Stephani de Pachecorum antiquissima familia, milia sexaginta.

Dux Sefæ & Terræ Nouæ Comesq Caprenſis cognomento Corduba, milia sexaginta.

¶ De Marchionibus.

Marchio Astoricēſis de Oſoria gēte Traſtamariæ Comes, & Sanctarū Martarū, milia quinque.

Marchio Aquilaris Comes Castañedē de genere Manrrico, milia duodecim, (& viginti.

Marchio Zenetanus de Mendocia familia, milia triginta.

De Comitibus Castellæ.

Fol. xviii.

Marchio Villæ Francæ, cui cognomento est Toletum, milia decem.
 Marchio Plicensis domus Aquilaris & Figueroæ & Comes Ferianus, milia quadraginta.
 Marchio Atamōtanus, & Comes Benalcaçaris Stunica domus & Sotomaioris milia triginta.
 Marchio Tariphæ Bethicæq; provincie præfectus generis Henrici, triginta.
 Marchio Mondelaris Comes Tendillanus & Castellanus Capitaneusq; generalis Granatæ Mendociæ familie, quindecim milia.
 Marchio Comarenfis Donzelorum custos à Corduba cognominatus, milia duodecim.
 Marchio Velensium Murcæ præfectus Fatarorum domus milia triginta.
 Marchio Berlanguæ Touaricæ familie, milia sedecim.
 Marchio Villæ Nouæ domus Portu Carreræ, milia viginti.
 Marchio Vallenfis de domo Cortesia, milia sexaginta.

DE COMITIBVS CASTELLAE.

Magnus est in Castella Comitum numerus & census, quos in hoc loco summam referem.

¶ Est itaq; in Castella Comes Beneuentanus, q p antonomasiā comes intelligit. Est p̄terea Villalonensium dominus, & Portillonensium, cui cognomen est Pimentelus. Habet autem censum quolibet anno ducatorum milia sexaginta.

Comes Vrentæ, dominus Peñæ fidelis, cui cognomen est Gironius, ducatorum milia viginti.

Comes Osornus & dominus Galistei de familia Manrricorū, milia duodecim.

Eiusdem familie comes Paretanus, milia duodecim.

Comes Miranditanus & princeps domus Auellanetæ, gñre Stunice, ducatorum milia viginti.

Comes Castrensis & Astudilli de stirpe Mendociæ, duodecim milia.

Comes Montis Acuti Mendocius, quindecim milia.

Comes Coruñe generis eiusdem, decem milia. Comes Plicensis Mendocius, octo milia.

Comes Alua Lissenfis & Garrouillensis Henricus, milia viginti.

Comes Alcaudetanus à Corduba & Velasco cognominatus, decem milia.

Comes Orgacii & dominus Sanctæ Olaliæ de familia Gothomana, milia decem.

Comes Cifontanus & regis primipilus, quē Alferez maiore vocat, de domo Silua, milia decem.

Comes Fonsalitanus ab Atala cognominatus, milia quinque.

Comes Salinarum cognomine Sarmentus, milia decem.

Comes Ribadei de familia Villandradi, qui nunc litigat, milia sex.

Comes Montis Rei Azuedus & Stugnicus cognominatus, milia decem.

Comes Lunæ familie Quinonensis, milia quinque.

Comes Lemianus Osorius & Castrus cognominatus, milia duodecim.

Comes Chinchonensis domus Bobadillæ, octo milia.

Comes Ribadaviæ & Galleciæ præfectus cognomine Mendocius, octo milia.

Comes Aquilaris Arellanus, milia decem.

Comes Siruelæ dominus Roæ Velascus, milia sex. Comes Nieuxæ Velascus, milia sex.

Comes Oropesanus à Toletum cognominatus, sedecim milia.

Comes qui dicitur Saluateranus & dominus Hempudie cognomento Atala, milia quinque.

Comes Ognatenfis de domo Gueuara, milia quatuor.

Comes Bondianus cognomine Acuña, milia quindecim.

Comes Valentie Portugal cognominatus, milia duodecim.

Comes Metellini de domo Villæ fortis, milia sedecim.

Comes Geluensis à Portugallia cognominatus, milia decem.

Comes Puzi Rostri Arias ab Auila cognominatus, octo milia.

Comes Sancti Stephani Portus cognomento Benauides, tria milia ducatorum.

Comes Palmæ Portucarrerius, octo milia.

L. Barinei Siculi. Lib. iiii.

Vicecomes Balduerne cognomine Baçanus, octo milia.

Vicecomes Altemiræ cognomine Biveris, quatuor milia.

DE MAGNATIBVS ARAGONIAE

Valentiæ, Laletaniæ, & Nauarræ.

Comestabilis Nauarræ & Comes Lerinensis Viamontanæ familiæ, octo milia,

Dux Lunæ domus Aragoniæ ducatorum milia viginti.

Dux Cardonæ familiæ Remonfolchenfis, & Comes Galladensis milia triginta.

Dux Segobricensis & Comes Ampuriarum domus Aragoniæ, milia septēdecim.

Dux Gandianus familiæ Borgenfis milia duodecim.

¶ De Marchionibus.

Marchio Dentensis cognomento Rojas & Sandonatus, milia quatuordecim.

Marchio Elchenfis cognomine Cardinas, milia Decem.

Marchio Falcensis de familia Peralta, octo milia.

¶ De Comitibus.

Comes Ribagorciæ domus Aragoniæ, ducatorum milia septem.

Comes Aranditanus de familia Durrea, milia septem.

Comes Fontanus domus Herediæ, milia quatuor.

Comes Sastagenfis, milia quatuor.

Comes Belchitanus Ixar cognominatus, milia quatuor.

Comes Oliuensis cognomento Gentellas, milia quinque.

Comes Conccntainæ de domo Corella, milia quatuor.

Comes Albaidensis cognomento Milan, milia quatuor.

Comes Almenarenfis, quatuor milia.

¶ De Vicecomitibus.

Vicecomes Ebolenfis Aragoniæ domus, tria milia.

Vicecomes Peraltæ, duo milia quingenta.

Vicecomes de Bas cognomento Cabrera, duo milia & quingenta.

¶ De Portugalliæ magnatibus.

Portugalliæ Rex ditissimus.

Sunt in Portugallia præterea multi magnates illustres & magni census. Ex quibus est dux Berganciæ regia stirpe progenitus, cuius census est, quadraginta milium ducatorum.

Dux Barcelorum filius ducis Berganciæ.

Dux Cohimbræ & Marchio Turrium Nouarum, quorum census & cognomina me latent.

Marchio Villæ Regalis, & Comes Alcoutini, cuius census est quindecim milium ducatorum.

¶ De Comitibus.

Comes Marialuæ genere Coutinorum, milia duodecim.

Comes Penlensis de familia Vasconcelorum, milia quatuor.

Comes Portalegrenus Silueriæ domus & Regis conomicus maior, milia quinque.

Comes Vermosanus de Sosa familia, regi patrimonii procurator, milia quinque.

Comes Monsantinus de genere Coutinorum, milia quinque.

Comes Pratenfis genere Sotanus, tria milia.

Comes Teutugalenfis regia stirpe genitus, octo milia.

Comes Bratenfis Dalmeida cognominatus, tria milia.

Comes Fetrenfis Pereiræ domus, tria milia.

Comes Linares Portugalliæ Regi coniunctissimus, tria milia.

Comes Rondonensis familiæ Coutinorum, milia quinque.

De Hispanorum moribus atq; ingenijs.

Sol. tit.

Sunt in Hispania præterea multe domus nobiles & magni census, quos enumerare longum esset. Ceterum totius Hispaniæ census, meo iudicio, in tres diuiditur partes ferè æquales, quarum una est Regum, altera Magnatum, tertia Pontificum & sacerdotum.

DE HISPANORVM MORIBVS, INGENIIS ET HABITV.

Hispanorum hominum ingenta, mores & habitus alios fuisse quondam legimus, alios nunc esse cognoscimus. Diuersitas enim gentium, quæ de multis & remotis regionibus in Hispaniam venere, non solum mores, ingenta, cultus & linguam mutauit, sed etiam multarum urbium, oppidorum, fluminum & aliarum rerum nomina deformauit. Quandoquidē consuetudines & commercia mores faciunt. Atqui bona sæpe mutantur in peius, raro autem mala vertuntur in bonum. De præteritis igitur, ut ad rem redeamus, Hispanorum moribus & ingenijs ea quæ legimus apud antiquos autores, & de præsentibus, quod sentimus & longa consuetudine cognouimus, non ingrata narratione dicemus. Et primum de veterum Hispanorum virtute bellica magnæ fortitudine, de qua Græci Latiniq; scriptores meminerunt, aliquid referemus. Fuit itaq; gens Hispana bellicosafemp, & prona militaribus officiis, equis & armis utens, bello magis gaudens q̃ pace, laboris & famis patiens. De cuius militari virtute Lucius Florus hoc scriptum reliquit. In ultionē igitur patris ac patrui missus cū exercitu Scipio, cui tam grande de Africa nomen fata decreuerant, bellatricem illā viris armisq; nobilē Hispaniam, illā seminariā hostilis exercitus, illā Hannibalis eruditricē, incredibile dictu, totā à Pyreneis montibus in Herculis colūnas & Oceanū recupauit. Iustinus, Hispanorū, inquit, hominū corpora ad inedia laborēq; animi, ad mortē parati. Dura oibus & stricta parsimonia, bellū q̃ oculū maluit. Si extraneus decet, domi hostē querūt. Sæpe tormētis, p̃ silētio rerū creditarū, immortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura est, q̃ vitæ. Celebrat eodē etiā bello Punico famuli illius patiētia, q̃ virtus dominū inter tormēta risu exultauit, serenaq; læticia crudelitātē torquentiū vicit. Velocitas genti p̃mixta, inquit, plurimis, militares equi & arma sanguine ipsorū chariora. Nullus Hispanis nisi festis diebus epularū apparatus. Nullus in multis sæculis dux magnus præter Viriatū fuit, de quo scripsim⁹ alio loco. Repetenda memoria nobis est & virtus Ingēs in p̃lio duorū fratrum, Mendoniū scilicet, & Indibilis. Qui ut Titus Livius meminit, Scipionē illū magnū Romanorū ducē mirū in modum fatigarūt, & p̃ patriæ suæ libertate fortissime pugnares occubuerunt. Quid præterea de Numantinorū fortibus & inuictis animis cōmemorem? De quibus Lucius Florus admiratus hæc scripsit. Numantia quantū Carthaginis, Capuæ, Corinthi, opibus inferior, ita virtutis nomine & honore par omnibus, summūq; si viros æstimes, Hispaniæ decus. Quippe qui sine muro, sine turribus modice edito in tumulo apud flumē situata, quatuor Celtiberorū milibus exercitū quadraginta milium p̃ annos quatuordecim sola sustinuit. Nec sustinuit modo, sed aliquanto sauius perculit, & pudendis funeribus affecit. Nouissimē cū inuicta esse cōstaret, opus quoq; eo fuit, qui Carthaginē deleuerat. De quibus cū Scipio verā vellet & sine exceptione victoriā, eo necessitatū cōpulsus, primū, ut destinata morte in p̃liū ruerent, cū sese prius epulis quasi inferiis impleuissent, carnis semicrudæ & celtæ, sic vocat indigenæ ex frumētō potionē. Intellectū fuit ab Imperatore cōsiliū. Itaq; non est p̃missa pugna morituris. Cum fossa atq; lorica quatuorq; castris circumdatos, fames p̃meret, ab duce p̃siliū orantes, ut tanq̃ viros occideret. Vbi nō impetrabāt, placuit eruptio. Sic itaq; in ultimā rabie furorēq; conuersi castra hostium inuasere. Quo prælio, ut scribit Livius, à Numantinorum quatuor milibus Romanorum milia triginta cæsa fuere. St̃quidem Livius sic refert. Cū Celtiberis bellum gestum est à Romanis per viginti annos, quod Cantabricum appellatur, à Cantabris populis. In quo bello Numantia suas ostentauit vires. Nam duces quosdam superauit & triginta milia Romanorū illic cæsa sunt à quatuor milibus hostium. Ceterum quod Diodorus Siculus de bellica Hispanorū virtute scripsit, omittendū nō est. Iberi quōdam, inquit, Celtæq; pro agris bello certātes pace demū constituta cōmunicataq; inuicē pa-

Lucius Flor⁹

Ius Hispanie.

Iustinus.

Pueri constantia.

Viriat⁹.

Mendonius.

Indibilis.

Titus Livius.

Lucius Florus

Celtia.

Livius.

Diodorus Siculus.

L. Marinei Siculi. Lib. iiii.

Quomodo fi-
unt arma for-
tiora.

Hispanorū
ueterum cū
aduenis hu-
manitas.

Titus Livi⁹.

Strabo.

tria, cū mutua cōnubia pmisissent, dicunt harum rerū cōmuntione id nomē sortiti. Duæ igit̃ robustæ nationes in patria fertili cōiunctæ effecere, vt magnū esset Cæltiberorū nomē. Non enim equites modo, sed & pedites aptos bello, robore, malorūq; tolerantia ceteris excellēti-
res habent. Breni vtunt̃ veste ac nigra, lanā habente similē caprarū pilis. Armañ Cæltibero-
rum qdam scutis leuib⁹, alii rotūdis vmbonibus, magnitudine clypei, Cruribus ocreas ex pi-
lis factas aduolunt. Galeas ferunt creas cristatas palmis. Gladios insup ex ferro puro ad palmi
mensurā, quibus in cōferta vtunt̃ pugna. Ferrum suo more ad cōficiēda arma pparant. Nā fer-
reas laminas i terrā abscondentes ibi tā dū esse sinūt, quoad debiliōri parte ferrugine absum-
pta, validior supersit, ex eo tū enses fortissimos, tū cætera ad belli vsum arma necessaria cōpo-
nūt. Hoc pacto fabricata, cædūt omnia, vt nec scutū nec galea nec qd aliud eis obstat. Duo-
bus gladiis fultū cū equestri certamine supiores euaserit, ex equis desiliunt, & pedestrē adiunāt
pugnā. Mirabilis apud eos viget consuetudo. Nā cū mūdicia semp elegantes existāt, vna in re
vident̃ immūdi & spurcicie pleni. Vniuersum siquidem corpus lauant vrina, dentesq; fricāt,
hanc optimā corporis curā existimātes. Quod & si vituperat Diodor⁹, ego tamē laudo. Ma-
gna siqdem vis inest vrinae, quæ multis morbis medetur, vt philosophi dicūt & medici. Erga
nepharios homines atq; hostes crudeles sunt, cū aduenis aut̃ humani atq; hospitales. Adue-
nientes externos benigne hospitio recipiunt, adeo vt æmulatione quadā inuicem pro illorum
honore certent. Quos aduenē sequuntur, hos laudant, amicosq; deorum esse putant. Nutriunt̃
tur affluenter variis carnibus, potū ex melle conficiunt, eius copiam prēbente affatim patria.
Vinum emptū bibunt mercatorum opera aduectum. Ex propinquis gētibus gratior est eis
Vaceorū natio. Hi enim annis singulis sortitos inter se agros colūt, fructusq; cum ceteris cō-
municāt, cuiq; sua portione pbita. Quod si qs agricolæ quid abstulerit, enestigio multatur
morte. Cæltiberorū fortissimi habent̃, q appellañ Lusitani. Peltas in bello paruas ex neruis
confectas, quibus tegatur corpus, habēt. His in bello ea agilitate vtuntur, vt & ictus & sagit-
tas euitent. Iaculis ferreis hamatisq; vtūt, quæ longe iaciunt & summa arte. In acle diutius
pseuerāt mobili corpore leuq; vt facile & fugiant hostē & insequant̃. In pferendis periculis
supantur a Cæltiberis. In pace autē choreas leui saltu exercent quadam crurum agilitatē. Bel-
la ad numerū aggrediuntur, Iberi Lusitanisq; etate integra præsertim inopia oppressi, qui ro-
bore præstant & audacia, in montibus asperis diuersisq; per Iberiam locis latronum more le-
ui armatura agilq; corpore veloces discurrunt. Populatisq; agris ad mōtes veluti tutā patriā,
cum locorū asperitate nullus eō exercit⁹ adire possit, confugiūt. Aduersus eos pfecti cum exer-
citu sepe Romani eorum audaciam represserunt, prædam autem & latrocinia nequaquā tollere
potuere. Titus etiā Livi⁹ Hispanos hoc modo commendauit, scribens: prima luce, inquit,
sub iugo mōtis prælitum fuit, quo interclusam a suis leuem armaturam, facile etenim numero
aliquantum præstabāt, Romani superassent, nisi Hispanorum cohors ad id ipsum remissa ab
Hannibale peruenisset. Ea montibus affictior, & ad concursandum inter saxa rupesq; aptior
ac leuior, cum velocitate corporum, tum armorum habitu cāpestrem hostem grauem armis
statariūq; pugnae genere facile cluit. Ita haud quāq; paricertamine digressi Hispani ferē oēs
incolumes, Romani aliquot suis amissis in castra contenderunt. Idem Lilius in oppugnatione
Capuæ scripsit Hannibal locum difficultiorem Hispanis assignauit. Idem scribit, Hispania
non quā Italia modo, sed quā vlla pars terrarum bello reparando aptior est locorum
hominumq; ingeniis. Itaq; ergo prima Romanis inita prouinciarum, quæ quidem continen-
tis sint, postrema omnium nostra demum ætate ductu auspicioq; Augusti Cæsaris perdomita
est. Strabo quoq; de Gallorum & Hispanorum pugnandi virtute scribens sic primum de Gal-
lis refert. Quam ob rem eorum facilis desolationes euenire contingit, cum gregatim inferā-
tur & totus simul exercitus ex vniuersis excitetur habitaculis, cum ab aliis validioribus etici-
antur. Hos Romani minori negotio, quā Hispanos, subiugarunt. His enim antea bellum
inferre incipientes, nouissime sinierunt, Illos autem medio in tempore cunctos debellauē.

De Hispanorum moribus atq; ingenijs.

Fol.rr.

runt penitus, qui intra Rhenum Pyreneosq; montes iacent. Nam qui gregatim totis copiis irruerant, gregatim simul debellabantur. Hispani vero prelia partiti, vires, vti depositum, seruabant. Alii alto tempore aliisque in partibus latrocinandis more beligerantes. Hispanorum porro fuit olim hostem punctim magis adoriri q̃ cesim, ideoq; gladiis breuib; utebantur. Quibus, vt scribit Phylarcus, micrologia propria fuit. Qui res vel minimas plurimi faciebāt, & auaricie studio semel tantum die cibum capiunt. Sunt, inquit & hydropotæ, & in tam auido ingenio, vestibus tamen amiciuntur vel preciosissimis. Artemidorus autor est, mulieribus Hispanis monilia ferrea gestare consuetum, e quibus in verticem surrectos cornos itidem ferreos decumbere in frontem longius, vt propendens inde velum vmbellæ vicem præstet descendendo soli. Mundus hic summe illis preciosus. Apicem aliq; pedali mensu protollunt, comamq; apte circumnectunt, galearico atrii coloris superiecto. Hæc nos apud Astures & Cantabros sepe vidimus, risum vix comprimentes. Cum autem gererentur in Cantabrica res, filios ne fierent hostilis præda & ludibriū, matres cōtrucidarunt. Quin & puer cum parentes compeccati afferuarentur & germani, confodit omnes. Mulieribus & illud proprium opere rustico sumptum suum exercere. Puerperæ viris ipsarum vice decumbentibus administrant. Infantem editum in fluminum abluunt ripis. Cantabros ferunt turis hostium factos ac patibulo affixos in tanta supplicii diritate nihilo minus perinde ac gestientes Pæana cōcinere. Inspecitis humanis extis futura coniectant. Dextras captiuorum præcisas numinibus obtulisse pium illis præcipue. Hydropotæ imprimis, id est, aquæ potiores, qui montana incolunt, frōte mitris culta pugnam ineunt. Aegrotos producūt, vt a prætereuntibus, quos eiusmodi quippiam infestaret, aliquid salutaris opis afferatur. Huiusmodi moribus quodam vixisse ferūt, Callicos, Astures, & Cantabros & cæteros vsq; ad Pyrenea iuga morantes. Lusitanos, inquit Strabo, scrutatores, veloces, agiles, versatiles esse fama est. Scutum duum pedum ad latitudinē gestant curuū, ad anteri ora prospectans, lorīs depēdens, cui neq; fibula, neq; ansa vlla est. Gladiolus autem pugio lateri adhæret. Plurimi lineos thoraces habent, perpauci lorici vtuntur, aut crassatis cassidibus, nonnulli neruatis galeis. Peditibus ocreæ adfunt, vnusquisq; plura fert sacula. Quidam vtuntur & hastilibus, quibus cuspides sunt æreæ. Vnicus illis est cibus, mundus quidem ac simplex, montes præsertim incolentibus. Aquarum potiores & humi cubitores, lōgas, vt foeminae, inferius diffundunt comas. Hirco maxime vescuntur, quem & Marti immolant, sicut & captiuos & equos. Gymnica etiā conficiunt certamina, armis exercent ludos, & equis & cestibus & cursibus & tumultuaria pugna & instructo per cohortes p̃lto. Mōtani homines duabus anni partibus querna vescunt glande. Quam cū siccauerint, frangunt, molūt, panes conficiunt, & ad tēpus reponūt. Hordeaceo vtunt vino. Pro oleo butyrū vsurpāt. Sedētes conitant, inter potandū ducto ad tibiā vel tubā choro saltant inflexis exultantes pollicibus.

DE VETERVM HISPANORVM CONSTANTIA ET FIDELITATE.

DE bellica Hispanorū virtute, moribus & ingenijs loquuti, de fide atq; constantia pauca referem. Quæ qdē duæ virtutes cū in aliis multis Hispanis, tū vero in Sagūthinorū animis admirabiles fuere. Qui qdē, vt fidē seruaret, crudelissimā subire mortē maluerūt, q̃ a Romanis deficere. De qb; Lucius Florus hoc mō gemēdo cōscripsit. In causa belli Carthaginē sibus cōtra Romanos Sagunthi delata est, Hispaniæ ciuitas & opulēta & fidelē erga Romanos magnū quidē, sed triste monumentū. Quā Hannibal, causas nouorū motuū q̃rens, & suis & ipsorū manibus euerit, vt Italiā sibi rupto foedere aptret. Sūma foederū Romanis religio est. Itaq; ad auditū sociæ ciuitatis obsidū, memores isti cū Poenis q̃q; foederis, nō statim ad arma pcurrūt, dum prius more legitimo q̃ri malūt, interim nouē iā mēsi b; fessū Sagūthinū fame, machinis, ferro, & igne, versa deniq; in rabie fide imane i foro excitāt rogū, tū desup se suosq; cū opib; suis ferro & igne corrumptūt. Quod et Valerius Max. hoc modo meminit. Post duorū i Hispania Scipionū, totidēq; Romani sanguinis exercituū miserabilē stragē Sagūthinū

Phylarcus.

Artemidorus.

Antiquarum mulierū cultus.

Pueri faciunt.

Strabo.

Lucius Florus.

Val. Max.

L. Marinei Siculi. Lib. iij.

victoribus Hannibalis armis intra moenia urbis suae compulsi, cum vltim Punicam vltimus ne-
quiter arcere, collatis in forum, quae unicuique erant charissima, atque vnicuique circumdatis accen-
sisque ignis nutrimentis, ne a societate nostra desisterent, publico & communi rogo semetipsi
supplicere, Silius etiam Italicus Saguntinorum nobilissimas animas comedans hoc modo cecinit.

Silius.

At vos sydere, quas nulla equauerit aetas,
Ite decus terrarum animae venerabile vulgus
Helysium, & castas sedes decorate piorum.
Quis vero non aequa dedit victoria nomen
Audite o gentes, neu rumpite foedera pacis,
Nec regnis posserte fidem.

Luius.

Ceterum, qui Saguntinorum erga Romanos fidem cognoscere velit, Lulium legat ex eo
loco, ubi sic incipit. Et iam omnia trans Iberum, praeter Saguntinos, Carthaginensium erat.
Probatur Hispanorum fides & Iulii Caesaris iudicio. Qui cum totum terrarum orbem subegisset,
Romam reuersus suae salutis causa Hispanorum custodes elegit. Quos cum dimisisset fide Ro-
manorum fretus paulo post occisus est. Qua de re Suetonius meminit. Augustus etiam Caesar in
sui custodia Calaguritanos elegit, quod idem Suetonius in Octauiani vita commemorat.

Suetonius,
Calagurita-
norum laus.

DE VETERVM HISPANORVM LINGVA.

PRIMIS totius Hispaniae cultoribus & indigenis usque ad aduentum Carthaginensium et Ro-
manorum, qui tunc omnes latine loquebantur, eam linguam fuisse quidam attumant,
qua nunc Vascones vtuntur & Cantabri. Qui tot saeculis & temporum varietatibus, neque lin-
guam, neque mores, neque corporis cultus vnicuique mutauere. Ceterum genus illud sermonis Hispani
iniitium habuisse credendum est, non ab Iberis, non a Sagis, nec a Feniciis, quos in Hi-
spaniam quondam venisse quidam scripserunt, sed a primis illis Hispaniae cultoribus, quos lin-
guarum diuersitas a patrie sedibus exulare coegit. Quisquis igitur ille fuerit, qui in Hispaniam
orbem e turre Babilonica se primum contulit, isdem profecto vnum secum attulit e septuaginta
duobus idioma, quae in illius nouae ciuitatis erectione Deus Optimus Maximus turrim com-
struentibus impartiuit. Quod cum in reliquis Hispaniae partibus ob aduenticias gentes im-
mutatum fuerit, aut corruptum, apud Vascones tamen & Cantabros eadem illius idiomatis
formam absque mutatione ulla perseuerasse indicio est, regionum illarum veluti solitudo, ac nul-
la cum exteris nationibus vel consuetudo vel commercium. Quae duo maxime solent, ut supra
diximus, linguam simul cum moribus immutare. Quatuor siquidem sunt hominum species in
Hispania, dumtaxat indigenarum, nulliusque gentis externae participantium, Galleci scilicet, Can-
tabri, Vascones, & Asturiarum montani populi. Quibus cum neque Graeci, neque Iudei, neque Car-
thaginenses, aut Romani, aliaeue gentes externae commercium habuere. Cuius rei causam inde-
ni fallor, augurari licebit, quod harum regionum incolae sic semper fuerunt bellacissimi, atque hoc
tempore, vel quod Imperatores de hisce regionibus victoriam reportantes (si qui tamen fuerunt)
apud easdem ob locorum asperitatem, gentisque mores indomitos, diutius commorari noluerunt.
Quod si nostra haec de origine Hispani sermonis opinio quibusdam lectoribus obscura vide-
bitur & minus probabilis, vna tamen simillima in re fiet quae verissima. Videmus enim Grana-
tae regni populos barbarice gentis a Catholicis principibus deuictos, Christianorum consue-
tudine atque conuictu linguam nostram, quam vulgo Castellanam vocamus, iam omnes didi-
cisse, sibi quoque propriam, vernaculam, & nativam oblitos penitus. Qui vero montes asperos &
inaccessibiles, quos Alpuxarras appellant, incolunt, suis moribus & lingua vti. Idem igitur & Ca-
tabris & Vasconibus accidisse, qui in Hispaniae praecipuis ac tumultibus ad regiones asperitate lo-
corum haud summe cognitae recesserunt, minime mirum fuerit. Vnum interim fatebor in ge-
nere antiquum illud Hispanorum idioma, quod integrum usque ad haec fere tempora mansit, &

De laudibus Hispanorum in re militari.

Sol. xxi.

incorruptum, ætate nostra plurimum esse etiam apud Cantabros deformatum ob communem illorum cum exteris nationibus consuetudinem. Est itaque, ut vel summis, quod asunt, laudibus antiquæ illius Hispanæ linguæ gustatunculam attingamus, eiusdem idiomatis proprium in compluribus dictionibus singularem numerum in, A. literam, pluralem vero in, ac, desinere, ut Lurra singulari pro terra, & Lurrac numero plurali pro terris. Tamen si genus hoc loquendi nonnulli opinantur non aliunde aduectum fuisse, sed indigenarum, hoc est, non à gentibus aduenticiis Hispanos doctos fuisse, sed à natura. Cuius sermonis exempla quædam ponere placuit.

¶ Vocant itaque Vascones Cœlum, Cœria. Terram, Lurra. Solem, Eguzquia. Lunam, Irarguia. Stellam, Içarra. Nubem, Odeya. Panem, Oguia. Vinum, Ardaoa. Carnem, Aragua. Maritum, Senarra. Flumen, Ibaya. Bibo, Edatedot. Legō, Iracutendot. Domum, Echea. Villam, Vria. Lectum, Oeca. Interulam, Alcandorea. Senem, çarra. Album, çuria. Nigrum, Belça. Rubrum, Gorria. Piscem, Arraya. Amare, Onereçtea. Dormio, Lonaça. Video, Bacist. Hominem, Guçona. Mulierem, Emaztea. Filium, Semes. Filiam, Alauca. Patrem, Aytia. Matrem, Amea. Fratrem, Anagca. Sororem, Arreuea. Corpus, Gorpuça. Ignem, Sua. Formosum, Ederra. Comedere, Ian. Curro, Laster eguitendot.

¶ Habent etiam numerandi modum dicentes. Vnum, Bat. Duo, Bi. Tri, Iru. Quatuor, Lai. Quinq, Bost. Sex, Sey. Septem, çacpi. Octo, çorci. Nouem, Vedraçi. Decem, Amarr. Viginti, Oguçy. Triginta, Oguçytamar. Quadraginta, Berroguçy. Quinquaginta, Berroguçytamar. Sexaginta, Yruoguçy. Septuaginta, Iruoguçytamar. Octoginta, Lauroguçy. Nonaginta, Lauroguçytamar. Centum, Eun.

Hispanorum
primæ lin-
guæ voca-
bula.

LIBER QVINTVS

DE LAVDIBVS QVAS HISPANI NOSTRI

temporis in officio militari meruerunt.

Crispissimus hætenus de veterum Hispanorum moribus & ratione viuendi. Reliquum est igitur ut aliquid de presentibus breuiter attingamus. Nam si res in bello gestas ab Hispanis nostri temporis, aliisque præclara facinora stilo prosequi vellemus, nimirum maiora volumina conficere quam Lilius atque alii multi vel Latini, vel Greci scriptores de Romanorum rebus gestis conscribere. Si quidem neque Crispus alter, neque Valerius Maximus, aut Suetonius, qui paucis verbis multa magnaque perstrinxerunt, Hispanorum nostri sæculi virtutes egregias & res memorabiles, non dico modicis, sed ne maximis quidem voluminibus comprehenderent. Quos enim scriptores non defatigarent, quos poetas non deterrent, cuius ingenium felix quilibet & facundum non superarent numerus & magnitudo rerum quas Hispani viri admodum fortes ætate nostra domi forisque gesserunt admirabiles? Aut quis Hispaniæ duces magnanimos, quis inuictissimos equites & fortissimos milites, quos in bello Granatensi contra Mauros acerrimos hostes animosissime pugnautes vidimus, enumerarit, aut meritis laudibus prosequetur? Qui profecto debellatis ferocissimis hostibus magnos triumphos & ingentes laudes famamque gloriosam meruerunt. Quas de inde victorias in Italia magnaque Græcia de pugnacissimis Gallis habuere? Sunt enim semperque fuerunt Hispani natura bellaces, qui vel à teneris annis armis libentius & equis studet, quam cæteris artibus & officiis. Quapropter cum Fræscus Rex Gallorum per Hispaniam proficisceretur, & adolescentulos impubes ensibus præcinctos aspexisset: O felix, inquit, Hispania, quæ viros parit & nutrit armatos. Expertus enim fuerat Hispanorum vires & inuictissimos animos. Quos armorum splendor vsusque delectat, & tubarum sonitus acuit & vehementer accendit. Quare meo quidem & aliorum iudicii omnes Hispani bellica virtute præcedunt.

Hispani natu-
ra bellaces.

Gallorum Re-
gis inuidia.

C v

De laudibus Hispanorum in re militari.

Sol. xxi.

incorruptum, ætate nostra plurimum esse etiam apud Cantabros deformatum ob communem illorum cum exteris nationibus consuetudinem. Est itaque, ut vel summis, quod asunt, laudibus antiquæ illius Hispanæ linguæ gustatunculam attingamus, eiusdem idiomatis proprium in compluribus dictionibus singularem numerum in, A. literam, pluralem vero in, ac, desinere, ut Lurra singulari pro terra, & Lurrac numero plurali pro terris. Tamen si genus hoc loquendi nonnulli opinantur non aliunde aduectum fuisse, sed indigenarum, hoc est, non à gentibus aduenticiis Hispanos doctos fuisse, sed à natura. Cuius sermonis exempla quædam ponere placuit.

¶ Vocant itaque Vascones Cœlum, Cœria. Terram, Lurra. Solem, Eguzquia. Lunam, Irarguia. Stellam, Içarra. Nubem, Odeya. Panem, Oguia. Vinum, Ardaoa. Carnem, Aragua. Maritum, Senarra. Flumen, Ibaya. Bibo, Edatedot. Legō, Iracutendot. Domum, Echea. Villam, Vria. Lectum, Oeca. Interulam, Alcandorea. Senem, çarra. Album, çuria. Nigrum, Belça. Rubrum, Gorria. Piscem, Arraya. Amare, Onereçtea. Dormio, Lonaça. Video, Bacist. Hominem, Guçona. Mulierem, Emaztea. Filium, Semes. Filiam, Alauca. Patrem, Aytia. Matrem, Amea. Fratrem, Anagca. Sororem, Arreuea. Corpus, Gorpuça. Ignem, Sua. Formosum, Ederra. Comedere, Ian. Curro, Laster eguitendot.

¶ Habent etiam numerandi modum dicentes. Vnum, Bat. Duo, Bi. Tri, Iru. Quatuor, Lai. Quinq, Bost. Sex, Sey. Septem, çacpi. Octo, çorci. Nouem, Vedraçi. Decem, Amarr. Viginti, Oguçy. Triginta, Oguçytamar. Quadraginta, Berroguçy. Quinquaginta, Berroguçytamar. Sexaginta, Yruoguçy. Septuaginta, Iruoguçytamar. Octoginta, Lauroguçy. Nonaginta, Lauroguçytamar. Centum, Eun.

Hispanorum
primæ lin-
guæ voca-
bula.

LIBER QVINTVS

DE LAVDIBVS QVAS HISPANI NOSTRI

temporis in officio militari meruerunt.

Crispissimus hætenus de veterum Hispanorum moribus & ratione viuendi. Reliquum est igitur ut aliquid de presentibus breuiter attingamus. Nam si res in bello gestas ab Hispanis nostri temporis, aliisque præclara facinora stilo prosequi vellemus, nimirum maiora volumina conficere quam Lilius atque alii multi vel Latini, vel Greci scriptores de Romanorum rebus gestis conscribere. Si quidem neque Crispus alter, neque Valerius Maximus, aut Suetonius, qui paucis verbis multa magnaque perstrinxerunt, Hispanorum nostri sæculi virtutes egregias & res memorabiles, non dico modicis, sed ne maximis quidem voluminibus comprehenderent. Quos enim scriptores non defatigarent, quos poetas non deterrent, cuius ingenium felix quilibet & facundum non superarent numerus & magnitudo rerum quas Hispani viri admodum fortes ætate nostra domi forisque gesserunt admirabiles? Aut quis Hispaniæ duces magnanimos, quis inuictissimos equites & fortissimos milites, quos in bello Granatensi contra Mauros acerrimos hostes animosissime pugnautes vidimus, enumerarit, aut meritis laudibus prosequetur? Qui profecto debellatis ferocissimis hostibus magnos triumphos & ingentes laudes famamque gloriosam meruerunt. Quas de inde victorias in Italia magnaque Græcia de pugnacissimis Gallis habuere? Sunt enim semperque fuerunt Hispani natura bellaces, Qui vel à teneris annis armis libentius & equis studet, quam cæteris artibus & officiis. Quapropter cum Fraciscus Rex Gallorum per Hispaniam proficisceretur, & adolescentulos impubes ensibus præcinctos aspexisset: O felix, inquit, Hispania, quæ viros parit & nutrit armatos. Expertus enim fuerat Hispanorum vires & inuictissimos animos. Quos armorum splendor vsusque delectat, & tubarum sonitus acuit & vehementer accendit. Quare meo quidem & aliorum iudicio omnes Hispani bellica virtute præcedunt.

Hispani natu-
ra bellaces.

Gallorum Re-
gis inuidia.

C v

L. Marinei Siculi. Lib. v.

Quippe qui non modo viribus corporis & agilitate plurimum valent, sed etiam animi fortitudine laborum, famisque tolerantia, atque prudentissimis consiliis, quibus optimi duces uti solent, maxime pollent.

DE HISPANORVM INGENIIS AD LITERAS CAPESSENDAS.

Sunt Hispani præterea ad literas aliasque res & mechanicas artes capessendas idonei promptique. Qui facile mechanicas artes & liberales addiscunt, & magnas ingenii dotes & altas animi virtutes exercent. Quorum tamen plerique vix quodam partem rerum, quas ad imitandum sibi proposuerunt, consequuti, falsam sibi scientiæ persuasionem induunt, & lucri cupiditate capti, alii sibi populi regumque gratiam conciliant, & mortuorum fiunt heredes. Alii calumniose stultorum lites controuersasque differentes magnam pecuniarum summam veniuntur. Alii hominum vitæ necisque sese dominos constituunt, & fiunt non solum bonorum, sed etiam animarum negotiatores. Qui quoniam non, ut scientiam adipiscantur, dant operam literis, sed vtilitatis amore flagrant, etsi pecuniarum diuites fiunt, pauperrimi tamen moriuntur. Siquidem statim veniunt in oblivionem, & eorum nomina cum vita simul extinguuntur. Tamen si cupiditas hæc humanarum rerum, & amor cæcus habendi ubique terrarum communis est. Sed ad Hispanos redeo. Quorum qui sese literarum studiis applicant, & non questus, sed scientiæ causa quam coeperunt ire viam pergunt, indies altius euolantes, cœlum scandunt, & morientes se vixisse laborum suorum monumentis, quæ sunt immortalia, testimonium relinquunt. Nos autem talium virorum quosdam non solum præteritorum, sed etiam nunc viventium, quos vel consuetudine, vel suis operibus famaque cognouimus, in alto loco nominatim recensimus.

DE HISPANORVM VRBANITATE ET

diligentia in educandis liberis.

Robantur Hispanorum mores & urbanitas et in liberis educandis probitas & diligentia, quæ quidem maxima est virtus. Siquidem liberis priusquam nascantur, nutrices prospiciunt, & pædagogos moribus & urbanitate probatos. Quod non tam bene fit apud alias gentes. Quapropter Hispanorum mores & virtutes egregias, optimamque consuetudinem Gallorum Rex expertus, ex Hispania discedens, ubi filios obsides relinquebat, eos tristes & quasi flentes hoc modo consolabatur. Ego filii charissimi vos in Hispaniam venisse non moleste fero, sed magnas Deo gratias ago. Siquidem vos non ut obsides apud hostes barbaros relinquo, sed cum Hispaniæ principibus consanguineis nostris, & nobilissimis equitibus, ut eorum mores addiscatis & urbanitatem. Quibus quidem Hispani sine dubio reliquos omnes longe præstant. Nouimus in multis Hispaniæ viris, & nonnullis etiam mulieribus, meritoque laudamus admirabilem patientiæ virtutem, simulationem quandam ac dissimulationem. Quæ quidem suo loco & tempore summa est prudentia, præsertim si vel necessitatis causa fiat, vel honoris.

DE LINGVA QVA NVNC VTUNTVR HISPANI.

Sermo vero, quo nunc utuntur Hispani, Latinus est, quem à Romanis acceperunt, ideoque Romanicum vocant. Qui propter aduentum Barbarorum aliquantulum degenerauit à lingua Latina. Quod si neque Gothi neque Mauri, Barbaræ gentes, in Hispaniam venissent, tamen Latinus esset nunc Hispanorum sermo, quam fuit Romanorum tempore Marci Tullii. Cæterum lingua hæc, quæ nunc etiam Castellana vocatur, in Bethica prouincia totaque Lusitania, id est, à Gadibus usque ad ciuitatem Burgensem & Cæsaraugustam multo est elegantior, multoque copiosior. Cuius rei causam esse arbitror, vel quod in hac regione, quæ fertilioris Hispaniæ partem mediumque ferè continet, plures Romanorum coloniæ fuerunt, quam in aliis Hispaniæ partibus. Vel quod in ciuitatibus & populis huius regionis Hispaniæ principes, multique nobiles, qui magis ornate loquuntur, quam cæteri, frequentius commorantur quam in aliis. Vel ratione climatis, quo

Cupiditas
inimica vir-
tutis & scien-
tiæ.
Indocili paus-
peres mori-
untur.

Galliæ Re-
gis verba ad
filios.

De Hispanorum sobrietate.

Sol. xxiij.

pars illa tegitur Hispaniæ, quā diximus. Sub cuius sydere terra fertilior est & clarior nascuntur ingenta. Hispanorū autem linguam, quam Romanam esse diximus, Græcæ quoque participem fuisse quibusdā vocabulis, quibz adhuc vtuntur Hispani, facile probabimus. Siquidem loquacem hominem, quem Græci pampharrō vocant, Hispani sampharronem dicunt, & Roma Græci dicunt, & Hispani, pro accipe vel posside, Pason Græci dicunt, & Hispani pason pro siste vel mane. Itē cara quæ Græcæ caput significat. Camis Græcæ dicitur, quā Hispani carnā vocant. Tios Græcæ & Hispani tio. Reo Græcæ, & Hispanæ rio. Artos Græcæ dicitur quod significat panē, & inde Artesam dicunt Hispani, in qua panis conficitur. Camarā dicunt Hispani, Græciq; quæ significat fornacē. Vtuntur Hispani præterea, en, præpositione Græca p, in, latina. Fungus etiam dicitur à Græcis & latinis quo vocabulo vtuntur Hispani, & tumorē significat. Multa præterea nobis occurrunt huiusmodi vocabula, quæ, ne fastidio sint lectoribus, prætermittimus. Verū enim vero vocabula hæc Græca, quibus nunc vtuntur Hispani, non à Græcis, vt opinor, sed à Romanis acceperunt. Qui Græcorum consuetudine linguam quoque Græcam callebant. Qui venientes in Hispaniā & in ea cōmorantes, Hispanos vtrāque linguam docuere Latinam præsertim. Quam postea, vt supra diximus, gentes Barbaræ deprauarunt. Quæ tamen non adeo deformari potuit, vt non sit magis latina & Romano sermoni propinquior quæ cæteræ linguæ, quæ sunt à latina corruptæ & elegantior ac facundior omnibus, exceptis Græca & latina. Legimus enim nonnullas epistolas Hispano sermone scriptas esse latinas. In quibus nomina & verba latina sunt omnia. Ideoque Romanum sermonem, qui male pronuntiant Romanicum vocant.

Quibus vocabulis Hispani utuntur Græcis.

DE HISPANORVM SOBRIETATE ET ALIIS VIRTUTIBVS.

ADmirabilis est Hispanorū ferē omnium virtus magnatq; laude digna sobrietas. Quibus cū quinquaginta fere annos cōmorati, ne vñ quidē vidimus hominem temulentum, sed viros complures hydropotas & plerasq; sceminas abstemias cognouimus. Ex quo nostra illa fulcitur opinio, Hispanos à Romanis originem habuisse. Quibus olim lege sanctum erat, ne mulieres vinum sub pœna capitis degustarent. Illud vero prætermittendū nō est, quod aduertimus, Hispanorū scilicet plerisque circa corporis cultū nimis esse studiosos. Quispequi vestes aliāq; corporis ornāmēta liberalius ac profusus emunt, quæ victū vel res alias quibet necessarias. Quā quidem rē & si Stoicidē nonnulli vituperāt, nos tamen laudamus, in diuitibus præsertim, si non abitionis, sed honoris & liberalitatis causa faciunt. Placēt igitur nobis Hispanorum mores, satisfaciunt ingenta, & probantur habitus. Quapropter Hispanorū consuetudinem quærimus & viuendi ordinem sequimur. Qui non minori studio rebus diuinis incumbunt & animarū suarum salutē prospiciūt, quæ diuitiis & voluptatibus oblectantur. Enim vero magna nūc est Hispanorum religio, magnus dei timor & cultus, magna sacerdotibus animarū cura. Qui nō solū rem diuinam omniaq; sacrorū misteria sollemniter celebrāt, sed etiā populos sibi cōmissos concionibus & exemplis diligenter instruūt. Homines præterea non modo nobiles & literati, verum etiā plebei & indocti præceptis ecclesiæ Christi quæ mandatis obedientissime ferunt. Quorū quidem alii saltē semel in anno, alii bis, nonnulli ter, multi quater, & pleriq; non modo senes, sed etiā iuuenes adulescētēsq; decies, singulisq; mensibus sese vel suis parochiis, vel aliis sacerdotibus detegūt. Quare meo quidē iudicio in orbe toto terrarum nulla gens est hodie Hispana, vt ita dicā, Christianior. Cuius quidē rei Ferdinācus & Helisabella catholici principes causa fuere. Qui præteritorum regū negligentia plerisque Hispaniæ populos in luxuriā & omne maleficiorum genus lapsos suæ virtutis exēplo iustitiāq; terasq; virtutes exercentes ad suū timorem, ad reuerētiam legū, ad dei cognitionem vsumq; bene viuendi reduxerūt. Quos etiā maleficiis assuetos, raptos, superbos, crudeles, sacrilegos, & prophanos, non solum iusticiæ iugum subire & rationi parere compulerūt, sed etiam probos, continentes, modestos, humiles & religiosos effecerūt. Tantū quippe valet bonorū

Laus regum Catholicorū

L. Marinei Siculi. Lib. v.

principum virtus. Tales enim populi fieri solent, qualis est princeps sub cuius imperio regunt. Eorum namque mores siue bonos siue malos, imitantur. A Catholicis itaque principibus Hispaniae populi sanctis legibus instituti bonisque moribus informati Christianissime viuunt. Quippe qui iusticiam metuunt, ecclesiae praeceptis obediunt, diuinis officiis adfunt, conciones audiunt, sacerdotes venerantur, maioribus cedunt, proximos diligunt, amicos colunt, nocent nemini, consolantur afflictos, inopes adiunant, viam demonstrant errantibus, peccantes admonent, poenitentibus ignoscunt, fidem seruant, studiosos amat, improbos odio habent. Quapropter apud Hispanos ego vitam agere malo, quam apud alios. Tenet enim me secum maximamque delectat Hispanorum mos egregius, urbanitas singularis, & nobilissima consuetudo, non solum equitum, sacerdotum & ciuium, sed etiam paganorum & agricolarum.

DE SANCTIS ET MARTYRIBVS HISPANIAE.

Inuitabunt lectores, religiosos praesertim, deuotosque Christianos, qui contemplatiuam vitam agunt, Sanctorum Martyrumque virtutes, sanctissimi mores exemplaque perspicua, & opus nostrum gratius facient & illustrius. Legant igitur Hispaniae Sanctos & Martyres diligentissime sacerdotes, & eorum exempla imitentur & vitam. Doceant etiam praecipuos suos discipulos sanctissimas lectiones. Studeant & concionatores sanctorum paritibus exemplis & in suis pulpitis auditores instruunt.

DE SANCTO VINCENTIO MARTYRE.

Fuit & Vincētius alter Hispanus, vir sanctissimus, inuictissimus, & constantissimus martyr. Sixti Papae discipulus, & diui Laurentii Martyris scientia & virtute praestantissimus. Qui, ut quidam volunt, apud Abilam ciuitatem Lusitaniae provinciae martyrium pertulit acerbissimum. Alii autem apud Valentiam patriam simul cum Valerio ipseus urbis Episcopo a Deciano provinciae praeside martyrium passum diuum Vincentium ferunt. Sunt etiam qui patriam non Valentinum, sed Hosca fuisse velint. Cuius denique martyrium omnium fere Martyrum poenas & cruciatus superauit. Summa enim poena carceris, famis inopia, catenarum stridore, manibus collo ceruicibus ferri pondera sustinens, per omnes corporis artus mortalia supplicia patere. Quod diuus Augustinus summo cum stupore miratus his verbis ostendit. Magnum & admirandum spectaculum noster animus cepit, nec immanissimam & perniciosissimam, sicut solent in theatris quarumcunque nugarum, sed plane utilissimam & fructuosissimam voluptatem oculis interioribus hausimus, cum beati Vincentii passio legeretur. Terret inquit videre inuictam Martyris animam contra insidias antiqui hostis, contra saeuiciam imperii Deciani, contra dolores, mortis carnis accerrima conflictatione certantem, & in exilio diu cuncta superantem. Nam Decianus ipse sanctissimum hominem in eculeo primum leuatum, toto corpore distendi iussit, distentumque diuersis vulneribus cruciari, cruciatum etiam pestibus lacerari, & carnifices ad crudelius saeuendum verberibus, fecit virgeri. Eiusdem deinde corpus in craticula positum cum vicinis ferreis aperiri, & ardentes laminas insigi ac sale ignito aspergi, laceratum in teterrimo carcere fecit includi, ibique testas acutissimas cogeri, in lignoque pedes eius affigi & sine humano solacio derelinqui. Ea quoque supplicia multoque maiora diui Vincentium praestantissime fortissimeque vincentem diuus Augustinus admiratus alibi sic dicebat. Beatus Vincentius vere Vincētus fuit, quia fortissime omnia mortis pericula vicit. Vicit inquit in verbis, vicit in poenis, vicit in confessione, vicit in tribulatione, vicit exustus, vicit summersus, vicit viuus, vicit & mortuus. Quia eo mortuo, ut eius sacra habet historia, angelos ei dixisse ferunt, Agnosce o Vincenti quia pro cuius nomine viriliter decertasti, ipse tibi coronam praeparatam seruat in caelis, quae te victorem fecit in poenis. Eius quoque passionem nobilisque triumphum Petrus Rasanus Panormita & vates, luculentissimis versibus, quos Romae Panormique legimus, expressit. Diuus Augustinus praeterea huius sanctissimi Martyris praefatum quanto sit honore excipiendum, multis sermonibus demonstrauit. Eius autem celebre festum meritisissime celebramus. Cuius nomen cum apud omnes Christianos, tum vero apud Hispanos praecipue colitur.

De Sanctis & Martyribus Hispanie.

Sol. xxiij.

DE DIVO LAURENTIO MARTYRE.

Subnectendus est Vincentio Laurentius. Hunc enim cum illo si compares, vter eorum p^{ro} laudis & gloriæ meruerit facile iudicare non possis. Pari namq; scientia, doctrina, patientia fortitudine, martyrio, fide, morte deniq; florere. Laurentius enim Sixti Pontificis archidiaconus & adoptionis filius Romę via Tyburtina, p̄sidente Decio, post multa virtutū insignia, & plurima tormentorum genera, id est, carceris, verberum & laminarum ardentium exustionem, ad ultimum quarto Idus Augusti in craticula ferrea crudelissime affatus, martyrium cōstantissime compleuit. Hunc nonnulli cuiusdam Hispaniæ ducis filium fuisse ferunt. Quem dæmoni infantulum ē cunis in nemus asportauerat, sed beatus Sixtus Pontifex cum in eadem prouincia prædicaret, sub quadam arbore lauro diuinitus inueniens eum, Laurentium vocauit, & diligenti cura nutrirī ac edoceri iussit. Quem aduultum secum vnā cum Vincentio Romam perduxit. Vbi postea factus Pontifex constituit eum suum archidiaconum. Laurentius itaq; simul & Vincentius Christi fortissimi duces pro Christiana fide strenuissime militantes & Hispaniæ laudis plurimum tribuerunt, & in celis parem sibi gloriā sunt adepti. Fuit autē Laurentius ab Ipolito Romano patrico clarissimo sepultus. Qui & ipse a Deciano comprehensus quod Christianus esset, diu atq; acriter cęditur, & cum idolis sacrificare nollet, iterum tam diu fustibus cæsus est ad defatigationem cædentium. Sed cum iterum non acquiesceret, Decianus iracundia percitus atq; plenus Valeriano Præfeto præcepit, vt exquisita omni eius facultate eum crudeli examinatione interficeret. Qui iussa complens Imperatoris primo omnē ipsius familiam in conspectu eius morte capitis affectit. Deinde ipsum ligatis pedibus ad caudā indomitiorum equorū per cardetos ac tribulos crudeliter distrahi tādīu iussit, donec spiritū emisit. quo defuncto nocte illa Iustinus sacerdos frustra eius corporis collecta simul cū seruorū suorum corporibus sepeliuit extra portę Tyburtinæ muros idib; Augusti, quo die eorū natale colit.

S. 53 pp.

DE DIVO ILLEFONSO.

Et si permultę Hispaniæ vrbes merito Sanctis suis illustrantur, Toletana tamē clarissima ciuitas Illefonsi gloriosissimi meritis innumeris maiorem in modū gloriari potest. Huius namq; Sancti parentes Toletani ciues, & generis nobilitate, & morum vitęq; sanctitate maxime florere. Pater enim nomine Stephanus assidue munera pauperibus erogauit, mater vero Lucia nomine, dies continuos ac noctes orationibus ad diuam Mariam Virginem Dei genitricem semper impedit, orauitq; vt sibi tandem proles nasceretur. Cui quiescenti Maria Virgo visibiliter apparuit, dixitq; Lucia tibi filium prænuncio nasciturum. Qui magnā Hispaniis omnibus lucem afferet. Quæ cum hæc dixisset, summo splendore refulgens ab illius oculis euauit. Conceptit itaq; deinde Lucia sanctissima mulier, & filium peperit Illefonsum. Cuius vitam, quam sanctissime semper egit, enarrare longum esset. Eam itaq; & omnia quę de huius Sancti mirabilia dici possent, prætermitto, cum præsertim a multis aliis plene scripta fuerint. Ceterum cum adolescentiam disciplinis & rebus sacris impēdisset, postea Eugenio in Toleti Archiepiscopatu succedens in eo vitam sanctissime finiuit, qui propter suam erga Virginem Dei genitricem contemplationem dicitur, & sine dubio credit, ab ea vestem candidā rem diuinam celebraturus accepisse in ecclesia Toletana, vbi nunc extat altare, in quo celebrauit.

S. Illefonso.

DE SANCTA LEOCADIA TOLETANA.

Leoecadia quoq; virgo celeberrima Toleti orta fuisse perhibetur. Quę propter sanctissimos eius mores et Christi cultum, cui feruentissime seruebat, a Deciano Hispaniæ præfeto tanq; Christiana capitur, & apud urbem Toletanam carceri mancipatur. Vbi cum grauissimos beatę Eulalię & reliquorum martyrum cruciatus audisset, positus in oratione genib; quinto idus Decembris impollutum deo reddidit spiritum. Sunt qui dicūt Leoecadiam acru

S. Leoecadia.

L. Marinei Siculi. Lib. v.

delissimis Declani satellitibus ab altis vrbis Toletanę incensibus fuisse præcipitatā, vsq; ad locum, vbi nunc eius ecclesia colitur extra urbem. De cuius vita & morte plures etiā scripserūt.

DE SANCTO MARCIELE ET SANCTA NONA.

S. marcelo nona.

Sanctus Marciel & sancta Nona ciues Legionis fuerunt, & genere nobiles. Qui filios habuerūt numero duodecim, Christianę religionis cultores sanctissimos. Quorū vndecim cum patre Marciele vno die martyrium passi fuerunt acerbissimum. Quos cum sancta Nona vidisset extinctos, unicum filium paruulum brachiis complexa flexis genibus, & multis perfusa lachrymis, Deum orauit, vt eam cū filio a vitę periculis eriperet. Et cū hoc dixisset repente lacus exortus est, qui statim matrē cū filio diuinitus absorbuist. Cuius aquā bibētes infirmi sanantur. Vbi Legionensis ciuitas circa lacum templum edificauit, quod sanctę Nonę dicūt. De sanctis autem martyribus Marcielis & Nonę filiis, alibi scripsimus.

DE EVLALIA VIRGINE ET MARTYRE.

S. Eulalia virgo.

Eulalia virgo ac martyr sanctissima natione Barchinonēsis in Emerita Augusta ciuitate olim florētissima, pro Christi fide & confessione Declani prouincię præsidis iussu, primo eculeo suspensa & exangulata, demum cum ardentibus ad vtrumq; latus laminę admotę fuissent, igne hausto quarto idus Decembris Deo spiritum reddidit.

DE SANCTA FLORENTINA.

S. Florentina.

Adictam hīs diuam Florentinam Isidori Fulgentii & Leandri aliorumq; sanctorū florētissimam beatissimamq; sororem. Quę non minus Hispaniam atq; parentes ipsa, quam omnes sanctissimi fratres decorarunt. Seuerianum autem Torturamq; Carthaginis noxę duces istorum sanctorū parentes, qui tales progenere liberos, si quis quocq; sanctos appellauerit, nūq; quidem mihi non bene dixisse iudicabitur. Huiusmodi enim fructus non nisi ex huiusmodi arbore nasci potuisse quis dubitet? Sed, vt ad rem redeam, hæc sanctissima virgo cum vitam ageret sanctissimam, monasteriis quadraginta præficatur. In quibus mille virgines vitam agebant deuotissime deo famulantes. Demum Iustiniani temporibus a vita discedens, sanctorum numero relata est.

DE SANCTO TVRIBIO ASTORICAE EPISCOPO.

S. Turibio.

Diuus autem Turibius innumeris claruit miraculis, & Christianā religionem ac fidē catholicam q̄ maxime iuuat. Nam quum adolescens in Hierusalem profectus esset, ibi annos ferē quinque vitā egit sanctissimā. Mox autem ab angelo monitus in Hispaniā multis cum reliquis sanctorum atq; Dei Optimi Maximi reuersus, cōplures ob psecutionē seuissimā tribuēs ad Christi fidē hortatus est. Cuius honor maximus Palentię celebratur.

DE SANCTA CRISTETA ET SANCTA SABINA.

S. Cristeta et Sabina.

Legimus Cristetam & Sabinam Christi martyres & Aulenses fuisse, & vt nonnulli volunt, sancti Vincētii sorores. Quę vt Christi nomen sequerētur acerbissimū martyriū passę fuere. Quarū memoriā & festū Aulenses ciues diligentissime concelebrant.

DE DIVO PETRO COGNOMINE BARCHO.

S. Petrus Barcho.

Diuus autem Petrus cognomento Barchus, cū post multa eius miracula vita functus inuentretur, inter Barchitanos & Aulenses orta contentione, an Barchitanus esset, an Aulensis, eū effossis oculis equę impoſuere. Quę luminibus extinctis onus vehēs sanctissimū, Aulā diui Petri natale solum diuinitus peruenit. Vbi eius Sancti memoria celebratur.

DE SANCTO VICTORE MARTYRE.

S. Victor.

Diu quoq; Victoris martyrio mirum in modum gaudet Hispania. Hic enim in Ceresas natus oppido adolescentiā literis & sacris diuinisq; rebus impendit. In antro primo vitam egit asperissimam, quod ipse suis manibus effodit. Deinde vero Mauros patriā suam op

De Sanctis & Martyribus Hispanie.

Fol. xliii.

pugnare Angelo nunciante, & Christianos amouere & abducere à Christi cultu protinus occurrit. Et Christianos omnes catholica retinuit in fide, & in hostes vehementer portatus est. Quod cum Mauri animaduertissent, eum poenis acerbissimis sustulerunt. Itaque martyrii corona donatus à Christo in celestium numero aggregatus, sempiterno gaudio perfruitur.

DE ENGRATIA VIRGINE ET MARTYRE.

Engratia virgo & martyr sanctissima pro Christi religione & amore ardentissimo seculis mis poenis & tormentis affecta, Christo animam reddidit. De cuius operibus & miraculis magna narratur historia, & Caesar Augustæ soleniter celebratur.

S. Engratia.

DE DECEM ET OCTO MARTYRIBVS.

Eodem autem tempore, quo Engratia martyrium passa est, duo etiam de viginti iuvenes nobilissimos martyrio coronatos fuisse legimus. Qui simul omnes libentissime pro Christi amore mortem oppetere voluerunt. Decem autem & octo fuerunt, Hirsutus, Apodemus, Linxus, Successus, Faustus, Marcianus, Urbanus, Publius, Matutinus, Cassianus, Felix, Ianuarius, Primitius, Quintilianus, Enotus, Cecilianus, Frontonius & Optatus.

S. 18. Martyres.

DE SANCTO LAURIANO ARCHI

episcopo Hispalensi

Laurianus Hispalensis Archiepiscopus vir sanctissimus cum Hispali diuino cultui diligentissime seruiret, & Christianos ad augendam fidem catholicam animaret, Rex Hispaniæ temporis illius, nomine Totila, exitium ei parabat. Quia ob rem Laurianus per quietem Angelum ita sibi dicentem audiuit: Surge Lauriane & ab hac urbe statim discedas, nam ciuitas hæc propter hostium Christianæ religionis tyrannidem, sanctissima longissimaque peste vexabitur, & Hispania tota septem annos nullis irrigabitur pluuiis, & flumina ferè omnia deficient. Quo audito Laurianus surgens Romam statim profectus est. Vbi sanctissimus vir innumeris miraculis cognoscitur. Mox autem ab eodem Angelo motus ut in Hispaniam rediret, quia pro fide Christi martyrium patiem oporteret, reuertens in itinere à Totilæ regis satellitibus capite obtruncatur. Quod quidem caput abscissum manibus suis accepit. Quod cum satellites vidissent metu perterriti ad Christi fidem conuersi & baptisati oleo peruncti caput Laureani fientes Hispalim detulerunt. Et cum regi omnia quæ viderant retulissent, Rex quoque Christi nomen assumpsit, & huius sancti & aliorum templa edificare præcepit.

S. Laurianus.

DE SANCTO BRAULIO EPISCOPO
CAESARAUGVSTANO.

Reuertor nunc ad sanctorum familiam celeberrimam. Nam Seuerianus & Tortura coniuges & nouæ Carthagini duces sex filios duasque filias p genuere. Qui ut alibi diximus Hispaniam totam & Christianam religionem summis laudibus extulerunt. Nam præter eos, quos in Florentinæ sororis vita memorauimus, tres alii fratres fuere, Hermegildus scilicet martyr, Recaredus, cuius opera plures homines ad fidem catholicam conuersi fuere, & Braulius Cæsaraugustanus Episcopus. Quos tamē alii Leuigildi & Theodosiæ filios fuisse tradiderunt. Sunt etiam qui hos tres tribus aliis fratres patruels fuisse optinantur. Braulius autem, ut ad rem redeam, Episcopus Cæsaraugustæ ciuitatis electus est diuinitus. Nam cum ex multis quem eligerent in plurimorum sapientum concilio hærent, subito flamma super Brauli caput omnibus visa est. Quæ innoxia cœli conuexa petens Braulum episcopatus dignitate decorandum, ceterisque præferendum significauit. Episcopus igitur electus, religioni Christianæ multum profuit.

S. Braulius.

DE SANCTO EVLGENTIO EPISCOPO
HASTIGITANO

Evgentius primo Hastigitano episcopatus, deinde Carthaginensi præfuit. Qui quantum in utroque fructus fecerit plures testantur. Cæterum cum Arriana hæresis Christianos à Dei

S. Evgentius.

L. Marinei Siculi, Lib. v.

cultu conaretur abducere, convocato multorum Episcoporum & Hispanorum principum concilio, apud Toletū Fulgentius, concionibus suis & miris operibus, Arianos omnes fortiter oppressit, & Christianos qui à fide Christi nonnihil erant alienati, summa prudentia & exemplis ad pristinum Dei cultum reduxit. Fuit autem vir eruditissimus, Quippe qui linguam Hebræam, Græcam, Latinam & Arabicam callebat. Demum cum annum ageret sextum & sexagesimum, convocatis Leandro fratre Hispalensi Episcopo, & Laureano amicissimo Episcopo Gaditano, quem non secus ac fratrem diligebat, summa cum gloria kalendis Ianuariis è vita migravit. Cuius funus & à plurimis Episcopis & à Recaredo Rege honorificentissime celebratum est. Corpus autem eius ex Carthagine nova Hispalim translatum est, & simul cum sancti Isidori sui fratris corpore sepultum.

DE DIVO REGE FERDINANDO.

DIuus quidem Ferdinandus Hispaniæ Rex nō immerito inter sanctos annuerendus est. Summa enim sanctitate miraculis innumeris & moribus integerrimis admodū claruit. Quippe q̄ Dei effigie, quā semper habebat apud se, deuotissime adorabat, summa q̄ veneratione celebrabat. Ab ea itaq; qcquid & necessario & honeste petebat, facile semp assequebat. Hoc igitur dei numine adiuuante, Hispali alijsq; pluribus oppidis fugatis Mauris potius est. Sic itaq; de religione Christiana bñmeritis, sanctissime mores Hispali sepultus est. Vbi semp & maxima & plurima miracula visa fuere. Quæ si qs forte scire volet plene, ei⁹ historiā plegat.

DE SANCTO VALERIANO EPISCOPO CAESARAUGUSTAE.

DIuus etiam Valerianus Cæsaraugustanus Episcopus Diocletiani iussu simul cum diuino Vincentio martyrtū passus est acerbissimum, & celesti corona donatus à Christo. De quo etiam longa legitur historia.

DE SANCTO FROYLANO EPISCOPO LEGIONENSI.

Legimus Froylanum Legionensem Pōtificem virū fuisse sanctissimū: Et Attilanū ei⁹ collegam, dignissimū, qui Zamoræ ciuitatis episcopatum promeruit. Caterū de Froylano multa narrat historia memoratu dignissima. Fuit autem tempore cuiusdā regis Alphōsi, qui cum esset in Ouetana vrbe apud Astures, & Froylani fama sanctitatis totā peragrasset Hispaniam, Froylanum ad se vocauit. Cui facultatem dedit ædificandi monasteria & cœnobita & eligendi monachos vita probos, qui ea colerent, & Christianæ religioni militaret. Multa p̄ terea de Froylani sanctitate leguntur, quæ causa breuitatis omittimus.

DE CLAUDIO, LVPERTIO, ET VICTO. rico pueris Martyribus fortissimis.

Apud Legionē Hispaniæ vrbe tres pueri martyrium cōstantissime ptulerunt, tres Babiloniæ viros imitantes. Quos cū Roman⁹ p̄ses ad se vocasset, dixit eis. Quid cū multa milia Romanorū p̄ceptis obediunt, vos summa audacia, vt nobis nunciatur, vultis resistere? Pueri autem responderunt, habetur in lege nostra, videntes non videant, & audientes non audiant. Et ideo tot milia Romanorum vidisti, sed horum omnīū mirabiliorem multitudinē videre nō potuisti, à quibus te modo superatum probabis. Dic quid nobis hodie, aut quid tibi per nos putas esse præstandum? Præses dixit, præstandum mihi à vobis nihil quæro, sed solum scire volo cui cōsentire vos dicitis, aut quā habetis cōfidentia. Respōderūt pueri nobis in q̄ sit cōfidentia si vis scire possumus te instruere. Habem⁹ cōfidentia in P̄rem & Filiū & Sp̄ritū sanctū, q̄ i Trinitate vnū sunt, & i hoc cōfidentes Impatores v̄fos & vos, q̄ ab eis ordinati estis, in agone cōstituti vincim⁹. Dixerūt etiā cū ex patre Diabolo sis, fac quicquid tibi persua det pater tuus. Tunc Præfectus iussit eos interfici, qui laudantes deum tradiderunt sp̄ritū. Sed qui pro

De Sanctis & Martyribus Hispanie.

Fol. xxv.

qui pro trinitate pati cupierunt, tres in vno tumulo sepulti sunt in ciuitate Legionēsi, vbi nūc eorum corpora maximo cum honore venerantur.

DE EMETHERIO ET CELEDONIO ET
ALIIS MARTYRIBVS.

Emethrium & Celedonium citerioris Hispaniæ fuisse legimus Equites nobiles. Qui cum primum in castris secularibus strenue militassent, deinde repentino Sancti Spiritus ardore succensi, positis mundi armis ad felicitis palmæ prælium cucurrerunt, & fuerunt in vtroque victores, & in vtroque gloriosi. Nam, ut à principio Dominum sequuti sunt, sic à Deo, qui præmia merentibus elargitur, electi fuere. De quibus Diuus Gregorius hoc modo loquitur. Pone hinc procellam persecutionis, inde naufragia tumescentia ad desiderium florentis palmæ perlati sunt. Inter primas itaque dignitates Regnorum celestium ponendi sunt. Qui ad passionem venerunt non quæsi. Excellentis voti est inter tormenta profluere, vbi non est criminis latuisse. Credo inquit idem Gregorius eos prælium subituros hoc modo inuicem fuisse locutos. Diu est fratres charissimi, quod in his vanis sæculi militamus, vbi amissio tanti oculi breuissimo caduci temporis sine conclusa est. Sequamur veri Regis signa victricia. Ecce imminet bellum fidei. Est occasio nobis augere ordinem militandi, veteranus miles mundi tirocinium coeleste suscipiat. Reiectis mortalibus telis sumamus arma diuina. Quæ in conflictibus non pateant, ne infirmis mucronibus infracta dissoluantur, fortius continuo sentiemus nos esse munitos, cum signiferi nominis elata vexilla in hostem, qui nobis vincendus est, inferantur. Firmet pectus intrepidum contexta fidei opera virtutum lorica. Operiant vulnerum loca opposita spei, scuti impenetrabilis protectione fiducia. Attollant galeæ adherentes inuicem charitatis erecta fastigia. Fariat ubique hostem missilibus suis vibrata cōfessio. Hæc sunt munimina sempiterna. Sic itaque pro Christo fortissime militantes apud urbem Legionensem martyrium passi fuere. Vbi nunc à Legionensibus non inuenerit solemner eorum festum celebratur, & multo longior historia legitur.

S. Emeth hunc et Celedonium

DE NVNILONE ET ALODIA
MARTYRIBVS.

Anno Christianæ Salutis octingentesimo quinquagesimo primo, cum Sarracenorum Gentes Hispaniam fere totam occupassent, præceperunt ut qui Christianus esset, aut Christum Dei filium denegaret, aut gladio sectus occumberet. Quod impium ædictum & ferale præceptum per Hispaniam totam diuulgatum magnum timorem Christianis omnibus incussit. Quapropter Hispanorum complures Christianæ religioni sibi prouidentissime consulentes, & nefandam Mahometi sectam fugientes, patriamque suam deferentes, ut alibi latius scripsimus, ad Pyreneos montes & Cantabriæ Galleciæque montana loca sese contulerunt. Quorum successores post multos annos Hispaniæ fuerunt recuperationis autores. De quibus in libro de Aragoniæ Regibus historiam scripsimus plenior. Quare nunc ad Nunilonem & Alodiam Martyres redeo. Erant itaque sub idem tempus in Oscha citerioris Hispaniæ ciuitate duæ sorores ætatis admodum paruulæ. Quarum altera natu maior Nunilo & altera dicebatur Alodia. Quas pater iniquus dereliquerat, & mater, quæ Christiana erat, ab infantia nutruerat, & in Christi fide diligenter edocuerat. Illæ autem matre defuncta cum ad intellectus ætatem peruenissent, coeperunt in fide CHRISTI proficere ieiuniis, orationibus, & vigiliis incumbere. Quibus & gratia Sancti Spiritus adiutæ, martyrium fortissime pertulerunt acerbissimum. O Beatissimæ Virgines atque fortissimæ, quæ amore Christianæ religionis accensæ, mundi fallacias, tyrannos, & mortis tormenta vicerunt, ut in coelum victrices & triumphantes ascenderent.

851.

D

L. Marinei Siculi. Lib. v.

DE DIVO PETRO PRAESVLE OSOMENSI.

S. petrus Osomensis.

Inter miracula atq; virtutes, quas Deus ad laudem & honorem vitae viri venerabilis Oso-
menis Episcopi operari dignatus est, insignia quaedam & inaudita nouitatis spectacue-
lum contigisse narratur. Cum enim vir honestus apud villam, quae Fresuelo dicebatur, in
territorio videlicet Osomeni esset, & post ecclesiae consecrationem eiusdem loci domorum co-
gente penuria sub arbore, quae ilex vocatur, iuxta posita cum suo comitatu ad reficiendum re-
sideret, cumq; manuum ablutioni aquam non haberent, quod multis incredibile fortasse vide-
bitur, aqua desuper veniens ex praedicta arbore scaturiens contra naturam descendit. Quae cum
magna admiratione omnium qui aderant & manibus abluendis & siti petentium sese obtulit.
Quae res admiranda & eorum oculos non latuit, & circumiacentes regiones fama volater im-
pleuit. Idem Pontifex cum negotiis emergentibus, multorum precibus adductus, Palentiam
venisset, reprehensibile ducens saecularibus rebus & necessitatibus se continua sollicitudine im-
plicari, inter mundanas varietates manentis desiderio ciuitatis accensus, proposuit in ecclesia
Beati Antonini in vigiliis & orationibus pernoctare, & propositum executus est ad effectum.
Quapropter ego & Dei magna opera referes, & huius beatissimi viri sanctitatem, ob cuius me-
mortiam, haec atq; alia diuina clementia dignabatur ostendere, quod praedixi miraculum de-
scribens non solum praesentium, sed etiam futurae posteritatis memoriae commendare decreui.

DE SANCTO ZOYLO MARTYRE
CORDVBENSI.

S. Zoylus.

Beatissimus Martyr Zoylus parentibus clarissimis Cordubensibus progenitus, ab infan-
tia Christianus, cum esset adolescens & publice Christum profiteretur, subito a Paga-
nis arreptus ad praetorium cuiusdam iudicis presentatus est, atq; ab ipso, ut ad culturam dae-
monum rediret, diu est exhortatus. Qui cum multa dierum spacia, tam sermonibus quam mu-
neribus, admonitus esset, in cimiterio praefatae ciuitatis cum peregrinorum corporibus est se-
pultus, ne aliquando a Christianis cognosceretur, & digna veneratione coleretur. Sed cum Chri-
sto donante pax ecclesiae dedita esset temporibus Regis Sisebuti, quidam vir nobilis de Gotho-
rum propagine clarus, Agapitus nomine, ex laico vitam appetens monachi, sic ad summum
sacerdotium electus est. Et quoniam pro amore Christi saeculum dimiserat, non distulit illum
fraudare bonis suis. Cum corpus suum ieiunatis maceratum in stramine reclinarer, per quietem
noctis ostensum est ei, quo loco corpus praedicti Martyris iaceret, & quo nomine vocaretur,
& pro cuius amore capite plexus esset. Qui mane facto congregatis fratribus & vulgi multitu-
dine, quae viderat indicauit. Atq; cum omnibus Christianis ad ostensum sibi locum sine mo-
ra perrexit. Ad quem perueniens rastrum manu arripiens effodere coepit quousq; ad corpus
beatissimi martyris, sicut a paganis fuerat absconditum, Deo iuuante peruenit. Quo quidem
inuenio gaudio magno repleti sunt omnes. Praefatus deniq; Episcopus praemoris magnitudo-
dine, cum corpus Sancti Zoyli osculis demulceret, atq; indignum se iudicans ut manibus suis
tanti viri tangeret reliquias, subito osculando crebrius caruit primorum dentium adiutorio.
Quos ab oris officio ut minutos esse conspexit in sarcophago, ubi viri corpus humatum fue-
rat, proiecit. Peracto inuentionis obsequio sequenti nocte per visum Sanctus Zoylus ita as-
fatus est ei. Cur me sepius osculando verberasti? iam pro eis quae a me poposceras intercedens
a Domino Iesu Christo impetrasti, & nunc certus esto quia dimissa tibi sunt peccata.

DE SANCTA IULITA ET CIRICO EIVS
FILIO MARTYRIBVS.

Alexand. Imp.

Tempore qd Alexander Impator aduersus Christianos persecutiones exercebat, & innu-
meros variis cruciatibus, & excogitatis poenarum mortibus afficiebat, Iulita matrona nobi

De Sanctis & Martyribus Hispanie.

Fol. xxvj.

lem in lege domini diu noctuq; meditante, & fama boni operis celebrē, missis officialibus suis iussit presentari tribunalibus. Erat autem Iulita Deo seruens in timore, casteq; filium paruulum nutrebat. Cui cum lacte carnis disciplinam tradidit diuinę legis. Inter charos deniq; complexus & maternę pietatis oscula, vt verum patrem agnosceret, coleret, atq; diligeret, dū lacte dulci ex eius aleretur vberibus, ab ipsius ore pro tempore fidei imbuebatur dogmatibz. Insurgentibus igitur aduersum se persecutionibus pro sua paruulq; salute confessionis pces ad dominum voce clamauit. Et ipse cuius est salus, benedictionem ei dedit sue gratię. Ante cōspectum deniq; presentata Præsidi, & ab eo requisita, cuius esset puincię vel ciuitatis, & quę ei proprii cognitio nominis, ita respondit. De Hūspania quidem prouincia, & de primoribus ciuitatis Yconiorū progenita, ad Sicilię, tuas deuītās persecutiones, loca demigraui. Tarsoq; sum commorata. Et cum sum vere Christiana mihi nomen est Iulita. Cui Præs. Hortor, inq; te, tu tibi consule, & Imperatoris iussa persice, atq; debita diis nostris libamina redde. Cui beata Iulita respondit. Ego immundis non sacrifico dæmonis, q̄ vnus vti & veri Dei vera sum cultrix. At Præs. sacrifica diis anteq; ad tormenta perducaris. Et illa nec diis tuis vanis sacrifico, nec tormenta pauesco. Interim dum inter eos hi sermones conferuntur, alma genitrix Ciriaci filii nō modico anxietate morore animi. Quod ipsa posita in procinctu belli pro confessione fidei sui destituta videretur solatio paruuli, martyrium cum filio passa coelum ascendit. Anno domini ducentesimo trigesimo.

DE SANCTO FELICI ET ANASTASIO
ET SANCTA DIGNA MARTYRIBVS.

BEatus Felix monachus ex oppido Complutensi progenitus natione Getulus ex quadam occasione in Asturias deuolutus est. Vbi & fidem catholicam, & religionem monasticam didicit sub professione verę fidei gladio decusus est. Eadem die quoq; sanctus Anastasius, qui ab ineunte ætate apud Basilicā sancti Aciscii Gordubensis disciplinis & literis eruditus vsq; ad plenam iuuentutem ibidem in diaconatus officio degit. Et post monasticam vitam, quam dudum expleto ministerio oblectat in coenobitis egerat, demum sacerdotio est applicatus. Deinde concitato gressu palatium petens astat consiliis, hostemq; iudicis assertio num stimulis feriens gladio confestim abscissus affligitur. Quędam præterea virgo adolescentula eodem die merito & nomine Digna, Deo reuelante & confortante, processit. Paulo siq; dem ante martyrium suum assistere sibi per somnium vidit puellam specie & habitu ornatam angelico, rosas & lilia manu gestātem. Quam cum nomen causamq; sui percunctaretur aduentus, Ego sum, inquit Agatha, olim propter Christum diis attrita supplicis, & nunc veni partem tibi purpurei muneris huius conferre. Accipe itaq; rosam donarium & age viriliter in domino. Nam reliquas rosarum & liliorum, quas in manibus gesto, datura sum Sancto Felici, & Anastasio tecum hinc martyribus migraturis. Tali deniq; virgo sacratissima visu ac munere illustrata cum dextera colloquētis rosam susciperet, beata Agatha admissa celestibus auris ab oculis intuentis eleuatur. Hęc autem puella cum pro summa humilitate atq; obedientia inter conuergines vltimam se indicaret, essetq; incomparabili habitu obfecundata, nunquam tamen se Dignā patiebatur appellari. Dicebatq; nec sine lachrymis, nolite me Dignam vocare, sed magis indignam, pro cuius merito siue etiam nomine debeo insigniri. Quę paulo post vna cum aliis crudelissime tormentis affecta spiritum Deo reddidit.

S. Felix Anastasy et Digna.

DE SANCTO IOANNE PRESBYTERO ET
CONFESSORE CHRISTI.

Sanctam nunc vitam laudescq; Ioannis, cui cognomen fuit Ortega, referemus. Qui dñi cōfessor fuit & amissimę natione Hūspanę de regione Burgēsi i rute cāpestri Quintana

S. Joes 7/6/1000

L. Marinei Siculi. Lib. v.

forti nomine, parentibus infimis ortus. Qui, cum adhuc teneræ esset ætatis, in vtilia declinâs exercitia humanæ mortalitatis & quasi se Deo offerēs, literarum studiis adhæsit, vt dicere posset, hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri gloriabimur. Inde est quod implens dominus petitiones eius, transeunte temporis spacio, sancto instans proposito, iā uenit ad sacros ordines promotus est. Quibus ascriptus intēsior solito, corde, voce, opere diuino obtemperauit obsequio. In cui⁹ tempore, magna orta discordia, accidit vt in bellum tota ferē conuerteretur Hispania. Siquidem post mortem Castellæ Regis Alphonsi, qui sine hærede virilis sexus obierat, Rex Aragonum, qui Castellæ Regis filiam vxorem duxerat, Hispaniam totam sibi submittere volebat, cum non esset qui ei resistere posset in bello. Quod cum animaduertisset Beatus Ioannes pacis amator, propter afflictionem patriæ vehementer indoluit. Et cum dispersionem & exterminium gentis agricolæ, superante malicia, consideraret, sciens in tumultu bellorum bona sua perditum iri, existimans ea quantulacumq; multo melius i operibus misericordiæ distribuere, sic secum dicebat. Væ mihi quare peruersitas superbiz metas offendit innocentiz! Verum illud inquit est poetæ dictum. Quicquid delirant Reges, pleruntur Achilui. Sic itaq; pietatis visceribus affluens bonorum suorum partem pauperib⁹ erogauit, Quorum possessiones hostilis furor surripuerat. Partem autem sibi retinuit, non ad auariciam, sed potius ad gratiam Omnipotentis impetrandam. Quoniam cum videret nullo modo se posse manere in patria natiuitatis suæ, sumpto consilio diuinę contemplationis, proficisci statuit Hierusalem. Sumptis itaq; rebus, quas sibi seruauerat, & obnoxias temporali perditioni cernebat, eas in itinere Sanctę peregrinationis expendens, in scientiæ thesauris, vbi nec rubigo, neq; tinea demolitur, collocauit. Sic itaq; vir Dei insistens fidei pacem quærens, bellum fugiens, locum pacis Hierusalem visitauit, vt iuxta Psalmistam adoraret vbi steterunt pedes Domini.

DE FAUSTO, ET IANVARIO, ET MARTIALE MARTYRIBVS.

S. Faustus, Ianuarius
et Martialis.

OLim cum Præses Eugenius Cordubam venisset, ei Faustus, Ianuarius, & Martialis occurrerunt dicētes. Quid tibi vis Eugeni, qui Dei seruis maus inuidere q̃ credere? Tūc Eugenius ira percitus dixit, o infelices homines, quid vos esse vultis? Faustus respondit, nos Christiani Christum fatentes, qui dominus vnus est, per quem omnia, & nos per ipsum facti sumus, Eugenius dixit. Vnde vobis hæc est tam desperata societas? Faustus respondit. Desperatio in nobis non est, nisi in te solo, qui nos Deum negare frustra compellis. Hoc cum dixisset Faustus, magis iratus Præses, imponite dixit Faustum in eculeo, qui tā irreuerenter mihi respondit. Tūc Ianuarius Fausto dixit. O charissime tu pro nobis hoc pateris, qui meritis peccatorum nostrorum te socium esse voluisti. Cui Faustus respondens dixit. Societas nostra Ianuari mansit in terra semper, & imperpetuum manebit in cœlo. Hoc cum audisset Eugenius admiratus dixit. Quæ est ista nunc allocutio vestra, q̃ tam impie voluistis ambo respondere mihi? Ianuarius dixit. Nobis confessio Christi & nulla est impietas. Tūc Eugenius ad Martialem conuersus dixit. Vides istorum animi dementiam, qua te in societatem suam contraxerunt? Noli maleficis istis & impiis te credere. Cui Martialis dixit. Solus Deus immortalis est, qui cœlum fecit & terram, ipse pro tuis malis operibus te puniet. Quod audiens Eugeni⁹ & hic, inquit, ponatur in eculeo. Quod cū fieri vidisset Martialis, o beata dixit immortalitas gloriæ Christi, qua nos tibi frater Fauste sociasti. Tum dixit Eugenius satellitib⁹ suis, torques te eos donec adorent Deos nostros. Faustus autem dum torqueretur, difficile est, inquit, tibi & patri tuo, qui diabolus est, nos à paternis legibus ad mortalitatem tuam conuertere. Propter quod Eugenius dixit, abscendantur ei nares & auriculæ, supercilia radantur, dentesq; mandibulæ superioris euellantur. Quod cum factum esset, Faustus Deo gratias agens magis hilaris factus est. Eugenius Ianuario dicebat. Vides ne Ianuari quanta tormenta passus fuerit Fau-

De Sanctis & Martyribus Hispanie. Sol. xxvij.

stus, dum deceptus opinione sua pertinaciter imperio meo parere recusat. Ianuarius autem dixit, impietas ista & pertinacia Fausti in me maneat, & eius vinculum charitatis. Ad cuius verba dixit Eugenius. Auferantur & huic quæ illi præcepimus. Dūq; torqueretur Ianuarius Eugenius Martialem sic alloquitur. Vides Martialis soclorum tuorum dementiam, & quæ illis mala venerūt? Tu igitur consule tibi, teq; disiunge ab illorum mala consuetudine, pravaq; voluntate. Martialis autem dixit. Consolatio mea Deus est, quem ipsi gaudentes magna voce stantur. Ideoq; confitendus & laudandus est Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus. Tunc Eugenius maiori furore succensus, iussit eos igne comburi. Cumq; perducti fuissent ad locum suæ passionis, sic vno spiritu plebem Christi alloqui ceperunt dicentes. Vos charissimi mei & Christi fideles nolite credere huic Diabolo inimico, sed agnoscite vos ad Dei similitudinem & imaginem esse factos. Illum igitur adorete, & illum benedicite, qui autor est omnium. Nō ut isti dicunt adoretis opera manuum ipsorum. Quoniam ligna & petra, aurum & argentum sunt opera manuum hominū. Vos itaq; contemnentes huius iniuriam, & confidentes in Iesu Christo soli Deo sine cessatione quotidie referte laudes. Et cum ducerent eos liatores, per quorum manus fuerant cruciati, ceperunt eos igni compellere, simulq; traditi flammis, exultantes tradiderunt Deo spiritum.

DE SPERATO MARTYRE ET SOCIIS EIVS.

A Pad novam Carthaginem adductos Speratum, Natalium, Cirinum, Donatam, Secundam, Bessiam, & alios horū socios, Saturninus Romanorū Proconsul talib; verbis alloquitur. Potestis ab Imperatoribus veniam promereri, si Deorum nostrorum ceremonias observaveritis. Cui Sanctus Speratus hoc modo respondit. Nunq̃ male gessisse confit sumus, iniquitati opem & assensum non præbuimus, nulli vnq̃ male dixisse recolimus, sed male tractati ac læcessiti Deo gratias semper egimus, orantes etiam pro malefactoribus, & ista norma ab Imperatore nostro tradita nobis est. Hęc cum dixisset Speratus, Sanctus Cirinus dixit. Nō te aliud a nobis oportet audire Proconsul, nisi ea quæ socius noster Speratus confessus est. Cuius verbis Sancta Donata suæ quoq; mentis conceptum adiecit. Honorem Cæsari, quia Deus præcepit, reddimus. Timorem autem & cultum Christo præstamus. Sancta quoq; Bessia sic est locuta. Hoc meditabitur cor meum semper, & labia mea pronuntiabunt, quia Christiana sum. Sancta Secunda subinde dixit. Ego quoq; Christiana sum, & a professione sociorū meorum nunquā recedam. Tunc Saturninus videns eos tam constantes & fortes, sententiam dedit dicens. Speratum, Natalium, Cirinum, Donatam, Secundam, Bessiam, & omnes qui Christi rīsum professi sunt, gladio placet interire. Tunc Speratus dixit, Deo gratias. Natalius dixit hodie in cælo martyres sumus Deo gratias. Proconsul vero iussit Sanctos decollari, Sanctum Speratū, Natalium, Cirinum, Beturium, Felicem, Aquilinum, Letarium, Ianuatū, Generosam, Bessiam Donatā, & Secundā. Qui lætantes ad locū martyrii venientes beatas animas Deo tradiderūt.

DE SANCTO FLORENTIO MARTYRE.

SANCTUS Florentius martyr Hispanus & genere nobilis sub Detiano præside passus martyrio coronatus est. Hoc legitur in catalogo sanctorū Romano. Cuius reliquie sanctæ nostris temporibus in ecclesia Hispalensi apud sacrarium cū aliis Sanctorum reliquiis in magno precepto ac veneratione fidelium Christianorum in capsula visuntur. Quæ talibus versiculis in vna simul inclusis designantur. Requiescit in pace Florentius vir sanctus, die septimo kl̃as Martias. Vixit annis quinquaginta tres, & depositus est die tertia Idus Martias. Era quinquagesima tertia. Anno Domini quadringentesimo octogesimo quinto.

DE SANCTO EVGENIO TOLETANAE

sedis Archiepiscopo & martyre.

L. Marinei Siculi. Lib. v.

Raymundus olim Toletanæ sedis antistes ad concilium apud Remos Galliarum populos celebrandum temporibus Eugentii Summi Pontificis cum aliis multis Episcopis in Galliam profectus est. Qui cum in vrbe Parisiorum ad ecclesiam Sancti Dionisii orandi gratia diuertisset, in eadem ecclesia quoddam sepulchrum inuenit, quod apud eos magnæ venerationis habebatur. In quo ex eius superscriptione beati Eugentii Toletani Archiepiscopi corpus humatum esse cognouit. De quo diligentius inquitrens quod fuerit, vel qua ratione à propria sede quieuerit, tum ex relatu hominum, tum ex eius vita, quam ibi descriptam inuenit, deprehendit. Scriptura siquidem continebat hunc Eugentium à Beato Dionisio in Galliam proficiscēte ab vrbe Arelatenſi in Hispaniam directum Toletanæ sedi præfuisse. Qui postquam visitauit magisterium suum Dionisium cum iter esset ingressus, à Gentilibus deprehensus & ex fidei confessione quis esset cognitus, gladio aperiente viam, qua magister suus illuc iam præcesserat, cœlum coronatus ingreditur. Cuius corpus post multum temporis diuina reuelatione repertum in ecclesia Beati Dionisii magna fidelium læticia & exultatione cōdit. Vbi propter meritum sanctitatis & gloriā miraculorum, quæ ibi fiebant, ab omnibus quæ deuotissime venerabatur.

DE SANCTO ATTILANO.

Operæ precium est Sanctorum virtutes & gesta cognoscere, vel propter eorum memoriā, quæ semper eluceat, vel maxime propter exēpla quæ sunt nobis salutifera documēta. Quare Beatus Attilanus annū agens quintum & vigesimū, audiēs in Morerola monasterio, quod à Zamora non longē distabat, homines sanctissime vixisse, illuc statim se contulit. Vbi decennium sub Floriani Abbatis disciplina militauit. Cuius honestatem sanctitatemque cognoscens Florianus eum in monasterii Priorem constituit. Quorum temporibus Zamorensis atque Legionensis Pontifices à mortali vita discesserunt. Attilanus in Episcopatu Zamorensi, & Florianus in Legionensi successerunt. Propterea quod per omnem regionem clarissima eorum fama virtutū peruolabat. Qui die sancti Spiritus illo mysterio fuere roborati. Quapropter Attilanus templa, loca, omnesque populos summa cura gubernabat, & annos fere decem magnos & assiduos labores tollerauit. Qui memor exactæ vitæ criminūque suorum, quæ antea commiserat, peregrinifici statuit. Episcopatus itaque redditus pauperibus mandat communes fieri, quod multis rationibus suos hortatur, quoniā necessitate coactus se per aliquod tempus recessurum dicebat. Quod si secus mandatum fecissent, Deus iratus maledictione condemnaret. Hoc audientes qui vitam eius nouerant clamant omnes. Te sequemur quocumque vadis o mortaliū omnium clementissime, quare nos in tanta calamitate relinquis? Per Deū unicum quicquid rogas nos facturos testamur. Ille autem verbis illorum fidem adhibens, cum eos benedixisset, statim discessit. Cūque venisset ad pontem prope templum Sancti Laurentii, anulum, quem digito gestabat, de ponte protexit in flumen, sic dicens. Quando anulum hunc reuidero, tunc ab omnipotenti Deo delictorum meorum veniam promerebor. Inde autem discedens cum vno comite, quem plurimum diligebat, adeo festinauit, ut cum defatigatum reliquerit in itinere. Solus itaque se pannis induit quævilissimis, adeo ut à nemine cognosci posset, & duos annos elemosinis vixit. Quæ tandem vox in somnis audita diuinitus sic admonuit. Attilane iam iam tuum ad pontificatū perge, tuæ enim exaudite sunt preces. Ipseque, præcepto audito, se itineri accinxit. Venit itaque noctu ad heremum, quæ Sancti Vincentii de Cornu vocabatur, & cōtūcina sancto sepulchro. Vbi quædam muliercula cum marito suo illum in parua domo receperunt, ei que coenam non lautam quidem dederunt. Mane autem maritus & vxor pro piscibus ad Episcopi domum vadunt, ut antea consueuerant. Et Attilanum rogant ut interim domum custodiat. Quibus dantur pisces, immemores vnus, quem domi reliquerant: reuersi pro eo dederunt piscem maioris ponderis. Quos pisces Attilanum rogant ut præparet donec ipsa pro aqua & maritus pro igne vadunt. Quibus Attilanus respondit obsequēter. Cūque maiorem piscem accepisset dū ei viscera vlueretur, anulum, quæ à potē deiecerat, inuenit. Tūc repete puer & genibus flexis deo gra-

De Sanctis & Martyribus Hispanie.

Sol. xlviii

tias egit & cōtinuo spōte cāpanæ sonitū dederūt, & magna totius ciuitatis admiratio orta est. Quappter per omnes domos & hospitia atq; hospitales pquirunt, nihilq; cōperiebant. Cū essent itaq; omnes solliciti, tādē vir quidam procurator rei familiaris Episcopi meminit, de viro quodam, quem muliercula sibi dixerat hospitatum apud se, nescius cuius dignitatis esset. Omnes illuc concurrunt sacerdotes & tota ciuitas. Attilanus autē veste nō preciosa neq; no-
na, sed vili atq; detrita inuentus est, Deo gratias agens. Quapropter omnes ei gratulantes, & Deo gratias agentes cum magno gaudio reduxerunt in ciuitatem, Qui postea vixit annos cir-
citer octo sanctis semper operibus incumbens. Quem vita sanctum nomine ciuitatis Vrbas-
nus Pontifex Maximus in sanctorum numerum canonizatum aggregauit, Anno millesimo
secundo, quo regnabat in Hispania Rex Henricus.

DE SANCTO TORQUATO ET
SOCIIS EIVS.

P Rout scribit Calixtus Romanus Pontifex in libro, quem de vita Sancti Iacobi & mira-
culis ædidi, in Hispania Diuus Iacobus & Gallecia prouincia nouem discipulos elegit,
Quorum septem, duobus aliis in Gallecia prædicandi causa remanentibus, cum eo Hierosoli-
mas perrexerunt. Qui corpus eius post passionem per mare in Galleciam deportarūt. Ex qui-
bus, vt idē Calixtus & beatus Hieronymus scripserunt, nonnulli cum beati Iacobi corpus
i Gallecia sepelissent, Romam se contulerunt, & ab apostolis Petro & Paulo coronis episcopa-
libus ordinati ad prædicandum Dei verbum in Hispaniam adhuc errore Gentilitatis implica-
tam missi fuere. Qui sua prædicatione innumerabilem Hispanorum multitudinem ad Chris-
sti cultum conuerterunt. Torquatus apud Gaditanos, quos tunc Accios vocabant, Ethe-
phon ad Abderenses, quos tunc Vergos, & nunc eorum patriam Almeriam dicunt. Secun-
dus ad Abulenses, quorum ciuitas adhuc antiquum retinet nomen, Indaletius ad Vrsios, quo-
rum ciuitas Vinga vel Verga vocabatur. Cæcilius ad Ilberos, id est Granatēses, Hefichius ad
Carthefos, id est, Ventofanos. Eufasius ad Licurgitanos. Qui omnes idibus Maiis in pace
quiescerunt. In quorum quidē memoriā ad hoc vsq; tempus miraculum cernitur, & eor-
um gloriosissime mortis probatissimum testimonium. Siquidem in eorum vigilia singulis
annis ad sepulchrum Sancti Torquati retro ecclesiam diuinitus arbor oliuæ florens matura-
ris fructibus onustatur. De quibus oleum statim conficitur, vnde lampades ante eius altare
venerandum accenduntur. Quod apud Acitanam urbem fieri quidam scripserunt. Ego ve-
ro quæ sit vrbis Acitana non bene compertum habeo. Alii vero duo Sancti Iacobi discipuli,
scilicet Athanasius & Theodorus, vt i beati Leonis epistola legitur, iuxta apostolicum corp-
us ad dexteram, & alius ad leuam sepultus est.

DE MAGNA CAESARAVGVSTANORVM

Martyrum multitudine.

A B hinc anno millesimo centesimo trigesimo septimo Martyres innumerabiles Cæsar-
augustæ passi fuere. Tunc enim in Hispania indies Christianorū crescente numero Dios-
cletianus & Maximianus Imperatores metuētes ne Romano & totius orbis priuarent imp-
rio, Dacianum præsidem ad persequendum Christianos in Hispaniam miserunt. Qui Cæsar
augustam ingressus cum Christianorum mentes à sancto proposito renocare non potuisset,
aduocatis vrbis satellitibus iussit vt ex vrbe Christianorum multitudo pelleretur. Quam mili-
tes eius armati ex locis occultis subito profluentes occiderent. Ipse autem Dacianus interea ci-
uitatis portas clauserat, vt si quis aciem mucronis fugiens ad urbem rediret, nequaquā ingrede-
retur cruento gladio periturus. Satellites itaq; percurrunt, præconum voces resonāt per urbē,
porteq; referantur. Cæterum gaudens plorum Christianorum vtriusq; sexus ingens multitu-
do progreditur, Gloria, cantans, in excelsis Deo. Quibus digressis ex officio impietatis obse-

D iii

S. Torq.

Diac. clon. n. y. Inf.

2. Marinei Siculi. Lib. v.

rantur portæ ciuitatis, & ex occultis repente locis prosiliunt armatorum cunei. Prosteruntur non resistentium corpora catholicorum innumerabilium. Præses autē non satiatu crudelitate sua præcepit multitudini paganorum, ut per omnes ciuitatis plateas iacentia corpora cōgesta ignibus traderent. Qui ut nihil crudelitatis intentatum relinqueret, omnes diuersorum criminum reos, qui in ergastulis carcerum tenebantur, amputatis capitibus sociari iussit sanctorum corporibus, & simul ignibus comburi. Congesta sunt igitur Sanctorum corpora corporibus damnatorum & coniuncta. Quæ & si simul cōcremata fuere, virtute tamē cœlesti sunt ab illis separata. Quæ quidem fuerunt omnia facta veluti frumenti candida massa. O foelix & nimium beata ciuitas Cæsaraugustana beatorum sanguine circumfusa, quæ tot militum martyrum oblationes domino consecrasti.

DE SANCTO LAMBERTO, ET SANCTO GREGORIO.

S. Lambertus et Gregorius.

CUm in Hispania citeriori apud Iberum annum locustarum multitudo ingens per multos annos fructus omnes deuastaret, eam quæ nec precibus nec votis nec sacrificiis illius regionis incolæ abigere potuissent, tandem multorum consilio, vel potius diuino monitu per nuncios Romanum consulere Pontificem, quomodo suis & aliorum precibus & consiliis tãto posset obutare malo. Quorum lachrymosas preces Pontifex audiens triduanum populo ieiunium indixit, orans ut Deus, cuius dispositioni cuncta subiacent, reuelare dignaretur, quo ordine pestis illa sedari posset. Post autem triduum angelus Romano Pontifici, & cuidam Cardinali visibiliter apparens nuntiavit, ut Gregorium, qui propter operum suorum sanctitatē ad Hostiensē pontificatū promotus fuerat, mitteret. Quod Romanus Pontifex adimplens beatū Gregorium statim misit in Hispaniam. Qui cum venisset primum oppidum Calagorritanū ubi locustarum densissima nubes campos obumbrabat, visitauit. Cuius præsentiam pestis illa sustinere non valens, sicut fumus à vento repulsa est. Pergens deinde Lucronium ceterasque visitans circūadiacentes regiones & fructus à locustis & corpora à langoribus, & animas à vitis virtute diuina suaque prædicatione liberauit. Qui etiam quendam opilionem nomine Dominicum monitione diuina ad eum venientē sacerdotem ordinauit, & indiuiduum comitem semper habuit. Qui nunc sanctus Dominicus vulgo dela Calçada dicitur. Beatus vero Gregorius plenus virtutibus prophetico spiritu pollens & maximis coruscans miraculis foelix migravit ad Dominum. Cum autem Dacianus præses in Hispaniam adueniens multa sanctorum corpora laniaret, & innumerabilium martyrum Cæsaraugustanorum sanguinē seuisime profunderet, cupiens Christianitatis nomen funditus delere, sub præconis voce tale promulgauit edictum, ut si quis latenter Christianum liberum aut in ruribus seruum teneret, sub Talionis poena statim proderet aut negare cogeret fidem. Cumque beatus Lambertus sub cuiusdam infidelis dominio in rure laborando degeret, dominus eum alloquens duorum optionem dedit, aut fidem negare, aut gladio succumbere. Quod audiens Lambertus intrepida voce respondit, ante mori se velle quam domini fidem negare. Quapropter iratus dominus euaginato gladio vno ictu caput eius abscidit. Martyr vero domini proprium caput propriis manibus accipiens usque ad eum locum, bobus præeuntibus, peruenit, ubi innumerabilium martyrum preciosa corpora iacebant. Qui cantas: Exultabunt sancti in gloria, ceterisque nutu diuino respondentibus, Lætabunt in cubilibus suis, genibus flexis tanquam in cubili amœno inter reliquos martyres se collocauit.

DE AEMILIANO CHRISTI CONFESSORE.

S. Emiliano.

Sanctus Aemilianus in Aragoniæ puñcia iuxta montē Cachū pastor ouium fuit pastor hominum futurus. Qui oues ducebat ad virescentia montium, & ut pastorem mos est, citharā secum ferebat, ne ad gregis custodiam torpor impediret ociosam mentem nullaque exercitatione suspensam. Cum autem ad dispositum locum peruenisset, eum diuinitus sopor inuasit. Qui citharā

De Sanctis & Martyribus Hispanie. Sol. xxix.

materiam vertit in literarum instrumenta, animamq; opilonis in actum contemplationis. Ex pergefactus coelestem meditatur vitam. Relinquens subinde curam ouium statim foelicem Heremitam adit, qui erat in Castro Libio. Post cuius salutarem doctrinam in heremo habitans annis ferè quadragenis angelorum solummodo collegio fungebatur. Quem Tiriassonensis Episcopus Vrgellensis ecclesie, vbi nunc eius corpus habetur, gloriosum presbyterum ordinauit. Qui presbyter ordinatus demonum oratione fugauit. Armëtarium monachum à tumore ventris sanauit, Barbaram foeminam a paralisi morbo, aliamq; claudam curauit, & ancille cuiusdam Senatoris cecæ visus restituit. Ante annum autem suæ migrationis & vitæ fere centesimum, cum ei reuelatum esset humanos se finituros labores, & omnipotentis percepturum promissiones ad vitam se conuertit asperiores, & qui se vigiliis ieiuniisq; ita desiccauerat, denuo veteranus miles militiam aggreditur nouam, vt finis esset præstantior. Eodem igitur anno quadraginta diebus ante reuelatur ei excidium Cantabrie. Vnde nūcio missio iubet ad diē festum paschæ senatum præsto esse. Qui cum ad statutum diem conuenissent, narrat illis quod viderat. Secreta eorum cædes, furta, incesta, violentias, cæteraq; vitia increpat, poenitentiam vt agant pro his omnibus prædicat. Appropinquante autem mortis tempore accersuit Assellū presbyterum sanctissimum contubernalem. In cuius præsentia foelicissima eius anima à corpore soluta, coelo est reddita.

DE EVROSIA VIRGINE ET MARTYRE.

Rhodorici regis temporib; Mauris per insidias Iuliani Comitiss Hispaniam deuastantibus, Eurosia Bohemie Regis filia Aragoniæ Regi per nuncios despōsata veniens in Hispaniam, cū Maurorū rabiem sequentē cōtra Christianos audisset, ad mōtes Pyreneos fugiēs, in spelunca apud oppidum, quod Verna vocabatur, latuit cum multis Hispaniæ & Bohemiæ nobilibus, qui cum ea venerant. Ad quam speluncam cū Mauri pertinissent, equites Eurosiæ fortissime contra Mauros pugnantes, omnes demum Maurorum multitudine circūuenti oppressiq; ceciderunt, & Eurosia ab hostibus capta. Quæ cum Regis filia agnosceretur, & esset forma pulcherrima, admonita à Maurorum principe vt Christianam legem desereret, & ei cōiugio copularetur, nolens illius fraudulentibus suasionibus acquiescere, ipsa cum paucis suis qui prælo remanserant, iugulatur. Quæ cum ferientis gladiū patienter expectaret, hæc angeli ea vox audita est. Veni electa mea sponsa Christi, accipe coronam, quam tibi dominus præparauit, & donum, vt quotiescunq; pro pluuia vel contra quācunq; tempestatem fueris à Christi fidelibus inuocata, erit eorum oratio exaudita. Cum hoc audisset brachijs detruncatis & pedibus spirauit. In loco autem vbi concidit miracula multa postea visa fuere. Corp⁹ vero post aliquot annos cuidam pastori diuinitus demonstratum est. Et inuentum soleniter & maximo gaudio Christianorum ad Iacam ciuitatem delatum est, vbi in arca reconditum in ecclesia cathedrali suauissime redolet.

S. Eurosia.

DE FRUCTUOSO, EVLOGIO, ET

Augurio Martyribus.

Fructuosus Tarraconensis Episcopus cū Augurio & Eulogio Diaconib; suis ab Aemilianis satellitibus in carcerem coniecti fuere. Vbi postero die Fructuosus Rogatianum baptizauit. Post diem quintum ad Aemilianum præsidem perducti fuerunt, & Fructuoso dixit Aemilianus. Audisti quid Imperatores iusserunt? Fructuosus dixit. Nescio quid Imperatores vñ iusserunt. Ego vero Christianus sum. Aemilianus dixit. Præceperunt deos coli. Fructuosus respondit. Ego vnum Deum colo, qui fecit cælum & terrā, mare & omnia quæ in eis sunt. Aemilianus dixit. Scis esse Deos? Fructuosus dixit. Nescio. Aemilianus dixit. Scies postea. Fructuosus autem orare cœpit intra se. Aemilian⁹ Augurio dixit. Noli verba Fructuosi auscultare. Cui respondit Augurius. Ego Deum colo omnipotentem. Aemilianus Eulogio. Nunqd

S. Fructuosus, Eulogio et Augurio.

D v

L. Marinei Siculi. Lib. v.

& in Fructuosum colis: Eulogius dixit. Ego ipsum colo, quem & Fructuosus. Aemilianus Fructuoso dixit. Episcopus es: Fructuosus respondit. Sum. Aemilianus dixit, fuisti. Et statim iussit eos vivos comburi. Qui cum duceretur ad incendium populus Fructuoso condolere coepit, quoniam eum diligebant etiam Gentiles. Edukti de carcere & flammis iniekti manibus instar crucis expansis orantes, ut vincula, quibus astringebantur, urerentur, apertum est coelum super eos, uidentibus etiam Praesidis Aemiliani domesticis. Qui Aemiliani filiae, cui seruebant, ostenderunt, Fructuosum cum diaconibus suis coelum ascendere coronatos, adhuc stipitibus, quibus alligati fuerant, permanentibus. Aemilianus autem ad videndum vocatus, quia non dignus erat, videre tantam gloriam non meruit. O beati martyres igne probati sicut aurum, vestiti lorica fidei, & galea salutis. Qui coronati sunt corona coelesti & immarcescibiles.

DE SANGTO ELESMO.

S. Elefmo.
AT Elefms etia fuit natione Gallus, & ex claris parentibus ortus, & vir sanctissimus, a Regina tamen Hispaniae & Alphonso Rege per literas & nuncios rogatus, in Hispaniam venit. Vbi comoratus, perspectis eius moribus & vite sanctitate Hispaniae principes eum apud se habere volentes, ei sacellum, quod Sancti Ioannis Euangelistae nomine iuxta portam eius tatis Burgenfis in peregrinorum sepulturam condiderant, destinarunt. In quod Elefms vir diuini consecratus officii magnis fundis & redditibus a rege donatus se recepit. Vbi super humum nudam dormiturus iacebat. Qui ieiunabat assidue & indefessus orabat, quotidieque sacris operabatur. Erat sedulus elemosinarum largitor, egrotatum & peregrinorum in re & verbo diligens consolator. Cuius multa magnaque miracula, quae Deus per illius virtutes ostendit, quoniam sunt ab aliis scripta latius, praetermitto. Eius autem venerabile corpus in sacello memorato funeratum est, & simulachrum eius lapideum ante ianuam templi vidimus.

DE SANGTA CENTOLLA, ET HELENA MARTYRIBVS.

S. Centolla.
Centolla virgo Hispana cum multis virtutibus esset insignis, Christianamque religionem accuratissime seruaret ad Regem, qui tunc in Hispania rerum summam tenebat, ducta est. Qui videns eam in Christo, praedicando constantissimam cruciari crudelissime iussit. Et postea Seditio praefecto scutoribus, si non mutaret animum, afflicendam tormentis tradidit. In qua Seditius omnia tormentorum genera exercuit. Ad quae videnda frequens mulierum turba dolentium intronissa est. Quae Centollam solando rogabant ut sententiam mutaret. Quibus illa sereno vultu se maiora pati paratissimam esse respondit. Omniaque saeuissima tormenta ad mortem usque sustinuit. Ad quam veniens Helena mulier nobilis hortata est, ut non deficeret in tormentis. Cui Centolla respondit, tu vide soror mea ne deficias, quae simul mecum pro Christo trucidanda es. Et paulo post praefes utramque decollari iussit. Quarum corpora in Burgenfis ecclesia translata fuerunt.

DE SANGTO IVLIANO DOCTORE

Archiepiscopo Toletano.

S. Iuliano episcopo Toletano.
Iulianus cognomento Pomerius ecclesiae Toletanae fuit Archiepiscopus tertius post diuini Illephonsum. Fuit in omni genere literarum doctissimus, & praecipue in sacris. Quem magister sententiarum citat in libro quarto, scribens de igne purgatorii & inferni, & autoritate viri huius doctissimi atque sanctissimi confirmat opinionem suam. Scripsit hic libros complures, qui temporum iniquitate & hominum negligentia non apparent. Obiit vir hic sanctissimus octauo die Martii, quo in ecclesia Toletana festum eius celebratur.

DE SANTA CASILLA.

S. Casilla.
Fuit olim Toleti Rex Mauritanicae gentis nomine Cano homo viribus potens & armis strenuus. Qui multis annis aduersus Christianos bellum gessit, multaque damna catholice fidei cultoribus intulit, atque quam plurimos Christianos captiuos longo tempore tenuit. Caeterum

De Sanctis & Martyribus Hispanie. Fol. xxx.

huic Christiane religionis hosti validissimo crudelissimoq; dispensatione diuina, filia fuit vni
ca nomine Casilla, vel vt alii volunt Casilda, vt tam fœua pgentes & stirps tā nequam florem
& fructum miri candoris afferret, super quē spiritus domini conquiesceret. Virgo siquidem
regii generis ita semper ab infantia in virtutum creuerat fastigium, vt cor eius & pietas, quę se
cundum Apostolū ad omnia plurimū valet, miro modo repleuerat & ipsius præcordia veluti
gladius bis acutus penetrauerat, vt Dei totam famulam in suum videretur dominum vendi
casse. Stupendo nāq; modo & admirabili virginem illam spiritus ille deificus per deuotionis
incendium sursum semper agebat in Deum, per compassionis mollicie trāsformabat in Chris
tum, per pietatem descensionis inclinabat ad proximum. Feruido siquidem & teneris annis
tenebatur affectu, ita vt affluctis Christianis, licet Sarracenicā nata esset progenie, intuentissimę
compassionis teneritudine condescenderet. Atq; siquid penurię aut defectus in aliquo cerne
ret, pii cordis dulcedine regebat in lachrymis. Habebat enim clementiam ingenitam, quam
super infusa Dei pietas duplicabat. Ipsiū itaq; liquecebat animus ad captiuos pauperes, vt
quibus manum non poterat, exhibebat affectum. Consuetudinis siquidem ei⁹ erat singulis die
bus ineffabiliter, nisi aliquid esset impediēs, pietatis per viscera Christi almi Iesu propter reue
rentiam, captiuos Christicolas inopes sua q̄gratissima præsentia visitare, ipsiq; per largitatis
impensionē porrigere manus adiutrices, pectoris gerēs in scrutinio aueris literis conscriptam
Dauidicā sententiam, qua intonuit. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, Mira res
& insolita, a naturali incisā oleastro, contra naturā sui generis, in bonā transibat oliuam, vt fru
ctum bonum posset afferre. Vnde arbor infructuosa ramum producere valuit vberissimum.
Hęc autē Sancta Casilda (ne lectores eius laudes & virtutes ignorent) cum fluxū sanguinis pa
teretur, vna cum captiuis Christianis, quos e vinculis, absente patre, liberauit, ad Boccium fon
tem, de quo alto loco scripsimus, se contulit. Vbi lota statim conualuit, ibiq; permāsit, & non
sine multis miraculis, quæ Deus propter illius sanctitatem multis Christianis ostendit, vitam
finiuit. Qua propter Christiani subinde in cacumine montis, vnde fonticulus oritur, ædem
sacram condiderunt, quę nūc a Christianis excolitur nomine & appellatione Sanctę Casildę.

DE SANCTO FRUCTO.

Fructi autē serui Dei sanctissimam & asperissimam vitā Segouensis quotannis exultans
cantat ecclesia. Qui cum diues esset, omnia quę habebat vedit, & precū rerum, quas
produxerat, totum pauperibus erogauit, & pene nudus in heremū se contulit, ibiq; in spelū
ca inter montanas feras & sine humano contubernio vitam egit solitariam & inopē. Qui spi
ritu Dei plenus, diuinis assuetus præceptis, perfectionis Euangelicę fuit sedulus emulator. Vn
de venditis omnibus, & precio distributo egenis, ad heremi squalorem, factus solitari⁹, abiit.
Et nudus sequutus est infatigabiliter Christū nudum. De cuius eximīs virtutibus & magnis
laudibus præter hymnos deuotissimas etiam lectiones in eius historia legētur. Ex quibus vnā
solenniter cantat ecclesia. Quā hic exponere placuit. Cum patris nostri Fructi gloriosi meri
ta singularia & opera mirabilia nobis in mentē veniunt, nostrā nimirū vitā iure reprehendi
mus. Quæ qdē, si cū Fructi sanctitate cōparet admodū vilis est & non sine maxima culpa.

DE SERVANDO ET GERMANO MARTYRIBVS.

Legimus etiam Seruandū & Germanū martyrium. Qui cum viri nobiles essent dæmo
nes expellebant, & per impositionem manuum multos langores curabant in Emerita
ta vrbe Lusitanie provincie. Quod cum præses audisset eos ad se vinctos cathenis adduci ius
sit. Et in Mauritaniam prouinciam profecturus secū ducere decreuit. Illi autem labores itine
ris, cathenas & famem, quādētes, animi virtute tolerabant. Tandem cūuentum esset in locum
qui dicebatur Vlsanus, apud Gades iussit præses, vt colla eorum carnifices amputarent. Ducti
igitur ad collem flexis genibus orantes Deum, gladium sacris ceruicibus exceperunt. Quorū
Seruadus Hispali cū Iusta & Rufina, Germanus vero in Augusta Emerita sepultus est.

S. Fructi.

S. Seruandus et Germanus.

L. Marinei Siculi. Lib. v.

DE FACVNDQ ET PRIMITIVO MARTYRIBVS.

S. Facundus et Primitius
IN Hispania praeses Detianus super ripā fluminis, quod Seya dicebatur, secus sitatam, ubi erat Idolum ad immolandū ei, multitudinem gentiū congregauit. Erant autē nō longe ab eodem loco duo fratres, Facund⁹ & Primitius Christianissimi. Qui noluerūt Idolo immolare. Et propterea accusati apud iudicem ducti sunt apud eum. Quos cū multis minis exhortatus fuisset, vt Idolis immolarent, responderūt, nos quotidie immolamus domino Iesu Christo, & nobis optabile est pro eo pati. Et sic vsq; ad mortem perseuerarunt.

DE SANCTO LEANDRO EPISCOPO HISPALENSI.

Leander ep⁹ Hispan.
INter ceteros autē Hispanos homines doctrinis excellentes Leander Hispalensis Episcopus sanctitate, doctrina, atq; eloquētia maxime floruit. Cuius cōcionibus & exemplis tota Vespegotarum gens per Recaredum eorum regem ab Arriana, impietate cōuersa est. Quispequi multa ad catholicā fidei confirmationē & ipsius Arriani hēresis confutationē composuit. Nā eandem pestem Vandali plures in Hispaniam ex Affrica detulerant. Huic autē Leandro viro insigni diuus Gregorius Pontifex, adhuc monachus moralium suorum librum scripsit.

DE SANCTO ISIDORO HISPALENSI EPISCOPO.

Isidorus ep⁹ Hispan.
LEandro viro docto sanctoq; frater Isidorus doctissimus ac sanctissimus in Hispalensis Episcopatus dignitate successit. Qui vnus inter omnes Hispaniae tum sanctitate, tū literis clarus non secus ac sol inter omnia sidera fuit. Natus enim ex stirpe regia, vetus nobilis, verus doctus, verus sanctus & cunctis virtutib⁹ excellens plurimum & patriam Hispaniam & Christianam religionē illustrauit. Fuit autem diui Gregorii Papae discipulus, a quo & doctrinam & sanctitatem doctus ob doctrinam singularem maximasq; virtutes miraculaq; per multa in magnam apud omnes admirationem deuenit. Qui cū eruditissim⁹ esset plurima ad Christianam fidē pertinenti, ac de alijs rebus librorum volumina cōfecit. Quorum hęc praecipua fuerūt. Ethimologiarum libri viginti, de summo bono tres. Allegoriarum tres, Astronomiē liber vnus, officiorum libri duo, ad Floram sororem libri duo, differentiarū liber vnus. Scripsit & de viris illustribus & grāmaticae vocabulis. Item historiam ab Adam vsq; ad sua tempora, & Longobardorum gesta mandauit literis, multorumq; sanctorum vitas. Librum in super de Cosmographia & rerum naturis, multaq; alia ac pene innumerabilia opera composuit. Ex cutus libris haec salutaria praēcepta consiliaq; sapientiae plena collegimus, quae sequuntur.

Præcepta salutaria. D. Isidori
Patenter ab vno ferendū est, quod multis accidit. Difficile est prauā vincere consuetudinem, assidua namq; consuetudo in natura conuertitur. Conor a lapsu resurgere, & non valeo vsui repugnare. Trahor amore boni, retrahor malae consuetudinis lege. Quāuis cum dolore vsui malo resiste. Corrupti non potest corpus, nisi prius corruptus fuerit animus. Castitas hominē coelo coniungit & angelorum comitem facit. Saturi libido semper est accēsa, ieiunio vero deprimitur. Venis vino plenis in membris luxuria pullulat. Pocula sunt enim luxuriae instrumenta & igni adiecto fomite magis incendium crescit. Si vis a fornicatione esse tutus, esto corpore & visione, muliere discretus. Circa serpentem enim positus diu illegetus nō eris. Eiusdē Sancti sententię memoratu digne de patientia & humilitate.

*Sententia sci
tu digne.*

Quantum humilitate cor inclinatur ad infima, tantum proficit in excelsis. Primus humilitatis gradus est libenter audire veritatē, memoriter retinere, voluntarie proficere. Veritas mentem fugit, quā humilē non inuenit. Descende vt ascendas, humiliare vt exalteris, ne exaltatus humiliteris. Esto parius in oculis tuis, vt sis magn⁹ in oculis Dei. Tanto enim eris apud deū preciosior, quāto fueris ante oculos tuos despectior. Humilitas casum nescit. Aequalis esto in omnibus, mentem neq; gaudio cōmmutes neq; moerore. Nullus te casus imparatum inueniat, Nullus sit casus, quē non praemeditatio tua prauidet. Propone tibi nihil esse, quod non possit accidere, nam praecogitatio molestias futuras attenuat, improuisa autē mala grauitate ferunt. Quod tibi in alio displicet, in te ipso displiceat. Para tibi contra verbum asperum to-

De Sanctis & Martyribus Hispanie.

Sol. xxxi.

Ierantiæ clypeum, cōtra linguæ gladiū patientiæ scutū. Conuictū non retorqueas, cōtumeliā ne repetas, tene silentiū patientiā, tacēdo facili⁹ vinces. Aperi tranquillo corde dololē iniurię, vuln⁹ quib⁹ graue sit apertū euaporat, valde autē comedit animū vuln⁹ inclusū. Inuidia sibi met primū nocet, primū actorē suū mordet, est em̄ animę tinea, quæ sensum comedit, pectus vrit, mētem afficit, cor quasi pestis depascit. Et iude sancti p̄cepta de bona & honesta cōuersatione.

Præcepta de
honestā cō-
uersatione.

¶ Professionem tuam habitu & incessu demōstra, sit in gestu grauitas, i incessu honestas, nihil lasciuie, nihil dedecoris, nihil petulantia, nihil insolentia, nihil in incessu tuo leuitatis appareat. Mores hominis lingua pandit, qualis enim sermo talis & animus existimat. Alienā vitam non laceres, de malo alieno os tuum non inquies. Non detrahas peccanti, sed condole. Quod in aliis detrahas in te potius pertimescas. Detrahentes quoq; non audias, pari enim reatu detrahentes & audientes tenentur. Inter fideles non cōputantur, qui quod vouerunt non adimplent, quia fidem promissionis non soluunt. In malis promissis rescinde fidem, in turpi voto muta decretum, impia est promissio, quæ scelere impletur. Nulla pœna grauior est, q̄ mala conscientia, mens em̄ malæ conscientia propriis stimulis agitatur. Præuæ cogitationes tuas manifesta, vitium enim proditum cito curatur. In bonis dilatio nocet. Sæpe natura moribus immutatur, consuetudine superatur. Quod cū difficultate cœperis, per vsum cum voluntate perficies. Non solum factor, sed etiam conscius peccati tenetur obnoxius. Hæc itaq; præcepta salutifera de sancti gloriosissimi codicibus hausimus. Cuius dies festus, cum sanctus fuerit egregius, cum apud Christianos omnes, tum vero apud Hispanos deuotissime celebratur.

DE DIVO ANTHONIO SAGRARVM

literarum archa cognominato.

Diuus autem Antonius Hispanus & ex Vltix bona ciuitate oriundus atq; ordinis minorum sacerdos admodū quidem & vita sanctus, & multis virtutibus adornatus fuit. Qui apud Patauium innumeris clar⁹ miraculis summa cum gloria Deo animā restituit. Quas ob res a Gregorio summo Pontifice sanctorum confessorum consortio relatus est. Cæterum cū religiosos omnes non solum sui temporis & ætatis, verum etiam priorum sæculorū longe literis omnib⁹ p̄staret, sacrarum l̄ræ Archa cognominari meruit. Et cū Tolosæ Bononiæq; atq; Patauii theologiā diut⁹ egregie docuisset. Hac de re non paucos ædidisse libros p̄hibet.

S. Antonij

DE DIVO VINCENTIO THEOLOGO
CELEBERRIMO.

Diuus etiam Vincentius patria, ut quidam volunt, Valentinus, quantum Hispaniam patriam religionem Christianam illustrauerit, narrare quis posset? Hic enim prædicatorū ordini seruans declamator ac theologus celeberrim⁹, nō doctrina modo celebris, sed insignis sanctitate singulari, plurimum quidem Christianæ religioni cunctisq; mortalibus p̄desse maxime studuit. Quippe q̄ cū cōcionandi munere facūdisim⁹ & vehemētissim⁹ esset, quoad vixit, religionem Christianam & fidem catholicam prædicando, docendo, & monendo, non verbis modo, sed exemplis augere ac tuare nō destitit. Qui cum & in morte & post mortem plurimis miraculis clariuisset, Calixtus tertius Summus Pontifex eiusdem patriæ, de quo postea scribemus, anno domini. M. CCC. LV. Eas ob res in sanctorum numero eum aggregauit, & eius festum Nonis Aprilis celebrari iussit. Qui dies et si in Hispania tota diligenter & honorifice colit, multo tñ magis apud Valentia, vbi natale solū p̄tia diuo Vincetio sui nominis gaudet alūno. De cuius admodū p̄ficiis concionibus & aliis rebus alibi plene scripsimus.

S. Vincentij

DE SANCTO DOMINICO CALAGVRRITANO.

Et si statueram de Hispanie sanctis & martyribus separatim scribere, quoniam tñ hi omnes ferē literis floruerunt, & in his diuum Isidorum atq; alios sanctissimos annuerunt

S. Dominij

L. Marinei Siculi. Lib. v.

mus, eorum quidem locum sibi quisque, ut mihi venerit in mentem, sortietur. Præsertim cum id Sanctum nullum moleste laturum certo sciam. Hunc itaque locum dominus Dominicus sibi vœdicat. Qui mirabili sanctitate & doctrina singulari decoratus, & religionis Christianæ quasi maturum sydus effulgens, in Calagurra Hispaniæ ciuitate natus, ut accepimus, ex regulari canonico vocatus à Deo cum sociis fratribus duodecim prædicatorum ordinem incredibili feruore religionis instituit. Quo instituto diuinitus à gloriosissima Dei genitrice Maria etiam ipse habitum religionis assumpsit. Cuius religionis cum esset cultor maximus procurante Innocentio tertio Pontifice maximo hæresim apud Tolosam nuper obortam mira celeritate atque virtute compescuit. Deinde autem ab Honorio sequenti Pontifice ipse ordinis confirmationem meruit obtinere. Quo quidem confirmato innumerabilia ferme monasteria condidit, ac plurimis signis miraculisque clarissimus vniuersam penè Europam docendo prædicandoque perhæsit. De cuius multis miraculis vnum hic duntaxat exponam, quod in Sicilia contigit. In Augusta itaque Siciliæ ciuitate deuotæ cuiusdam matronæ filia vitio lapidis longo tempore laborauit. Nullo autem medicinæ consilio suffragante, solum sibi supererat incisuræ remedium. Cum igitur dies esset statuta, qua puellam oportebat incidi, mater filia periculum timens præcedenti die ad ecclesiam beati Dominici se contulit, & orationi se dedit, suamque filiam Deo & sancto Dominico voto quo potuit commendauit. Sequenti ergo nocte dormienti puellæ beatus Dominicus assistit, & in manu eius lapidem, quo torquebatur, posuit & abscessit. Quem puella entigilans & se liberatam inueniens matri dedit & visionem per ordinem explicauit. Mater vero cum ingenti læticia lapidem ad fratres attulit, rem quoque gestam coram multis exposuit. Quæ fratres in ecclesia ante imaginem beati Dominici, & in futuram memoriam iam stupendi miraculi suspenderunt. Tandem anno nostræ salutis millesimo ducetesimo vigesimo tertio apud Bononiam Italiæ urbem Nonis Augustis migravit ad Dominum. Quem postea Gregorius eius auditis miraculis & vitæ sanctimonia, in sanctorum numerum retulit.

DE SACRIS AEDIBVS ET LOGIS IN HISPANIA religiosis & miraculis celebratis.

Habet Hispania præter sanctos & martyres, quos supra memorauimus, alios etiam complures, & sacras aedes & domos insignes miraculis celebratas, Quas non Hispaniæ solū populi, sed externæ quoque gentes & principes religionis Christianæ cultores frequentare solent, sua vota promissaque soluentes. Veniunt enim de remotissimis regionibus & ex Europa ferè tota Christiani Reges magnique principes peregrinantes in Hispaniam Compostellamque Callectæ prouinciæ ciuitatem sancti Iacobi miraculis inuitati sua dona magnaque ferentes. Qui summi Pontificis autoritate gratiaque Sancti spiritus omni culpa poenaeque soluti, lætantes domum suam reuertuntur. Operæ precium est anno remissionis peccatorum, quod iubilæum vocant, videre præter Hispanos quæ plurimos, innumeros etiam peregrinos ad hoc sanctissimum templum confluentes. Cæterum de huius apostoli miraculis & vita sanctissima multi scripserunt, & magna circumfertur historia. Quam qui videre voluerint legant apud alios, & præsertim apud Gregorium pontificem maximum, Qui de sancti Iacobi miraculis & meritis plenissime scripsit.

¶ In oppido prouinciæ Lusitanæ, quod Guadalupum vocant, & ut alio loco scripsimus, luporum flumen interpretatur, domus est ordinis sancti Hieronymi Virginis deiparae consecrata, fama celebris & miraculorum monumentis illustris. Cui quicumque se commendant vota quoque promittunt ab omni periculo liberantur. In qua quidem domo plurima miraculorum signa, multa magnaque cernunt, quæ numerare longum esset. Ideoque præmittimus quæ leguntur apud alios.

¶ In Ouetana urbe præter crucem, quam diuinitus Angeli fecerunt, alia quæ plurima memoratu digna leguntur. De quibus pauca referre libet, ut ea qui legerint, videre cupiant. Illic enim colitur archa ab apostolis ex incorruptibili materia fabricata, Deique magnis operibus plena. Quam Deus omnium rerum maximus opifex mirabiliter ab urbe Hierosolimitana in Aphri-

Compostella

Guadalupus

Ouetana.

De sacris edibus & locis in Hispania.

Fol. xxxij.

cam, ex Aphrica in Carthaginem nouam, ex Carthagine Hispalim, ab Hispali Toletum, & ex Toletum in Asturias ad ecclesiam sancti Saluatoris, & in locum, qui dicebatur Ouetum, tran-
 stulit. Quam cum sacerdotes aperuissent, in ea multas archulas inuenerunt, alias aureas, alias ar-
 genteas, & alias eburneas. Quibus magno cum Dei timore reclusis scripta quaedam viderunt
 affixa. In quibus archana multa continebantur. Quae nunc in Ouetana custodiuntur ecclesia
 & peregrinis illac transeuntibus demonstrantur. Quorum multa praetermittentes, pauca, q̄
 sunt in ecclesia Ouetana monumenta salutifera breuiter enarrabimus. Continent itaq; in hoc
 sanctissimo templo res quae sequuntur admirabiles. De ligno crucis domini, de spinis eius co-
 ronae, de sepulchro, de sindone & tunica, de pannis in quibus Christus nascens inuolutus iacu-
 it in p̄sepio, de pane coenae domini. Item de pane quo dominus hominum multa quinque satia-
 uit. De mana, quod Deus pluit filiis Israel, de terra montis Oliueti, in qua dominus tenuit pe-
 des ascensurus in coelum, & in qua pedes tenuit quando Lazarum suscitauit. Et de sepulchro
 Lazari, De lacte virginis Dei genitricis. De capillis & vestimentis eius. Vnus de triginta dena-
 riis, quibus Iudas dominum vendidit. Item pallium & ornamentum, quod Regina coeli dedit
 Illephonso Archiepiscopo Toletano, & de alio pallio Helię prophetae. Vestimentū beati Tira-
 si martyris. Manus sancti Stephani protomartyris. Calceum dextri pedis Apostoli sancti Pe-
 tri. Frons dñi Ioannis Baptistae & de eiusdem capillis. De ossibus sanctorum innocetum. De
 articulis digitorum. De ossibus trium puerorum, Anania, Azaria, & Misaelis. De capillis, cū
 quibus beata Maria Magdalena terpsit pedes domini. De lapide, quo signatum fuit domini se-
 pulchrum. De Oliua, quam dominus tenuit in festo Ramis palmarum. De petra montis Sinai
 supra quam Moyses ieiunauit. De virga qua Moyses mare rubrum diuisit filiis Israel. Ibi sunt
 & sportae Petri & Andreae Apostolorum. Et partes piscis assati & faui mellis. Et praeterea multa
 corpora sanctorum martyrum, & ossa prophetarum, Cōfessorū ac Virgīnū. Dīuersa ibi sunt pignora
 recondita, quorum numerū Dei solus est cōprehendere. Haec itaq; & alia multa in archa p̄dicta
 cōtinent. Sed sunt praeterea in ecclesia Ouetana sanctorum martyrum corpora, Eulogii scilicet,
 Lucretii, & Eulaliae virginis, sancti Pelagii martyris, & Vincētii martyris & abbatis, & sancti
 Iuliani pontificis, & corpus Regis Casti, qui Ouetanam fundauit ecclesiam. Crux ibi quoq;
 cōspicitur ab Angelis condita, atq; vna de sex hydritis, in quib; dñs aquā cōuertit in vinū.

¶ Caesaraugusta felicissima ciuitas Mariae virginis, quae Piliaria cognominat, multis deco-
 rata miraculis insignis est & quotidie sanctissime colitur. Cuius ecclesia diuus Iacobus incho-
 auit, & populus Caesaraugustanus absoluit, magnisq; redditibus instituit. Quae nunc assidue
 multis sacrificiis & orationib; deuotissimis frequentat. De cuius miraculis & altissimo myste-
 rio multa scripta fuerunt, quae nunc in eo templo diligentissime seruantur.

¶ In monte, quem Serratum vocant, apud Barcinonem beatae Mariae virginis assidue mi-
 racula multa diuinatq; mysteria summa cū veneratione celeberrima cantat ecclesia. Domus est
 in altissimo monte sita, & in amoenissimo conualle & altissimis rupibus adhærens, & a multis
 non solum Hispaniae populis, sed etiam ab externis gentibus & peregrinis frequentata. Quae
 supra se & in altioribus locis montisq; tugis domunculas & aedículas habet, in quibus viri reli-
 giosissimi Deo seruantes solitariam vitam agunt. Qui se adeuntibus sermocinant, & sanctis-
 sime consulunt. Haec praeterea domus quamuis parua cubícula, tamē habet & hospitia in quib;
 reges, duces, marchiones, comites & equites separatim recipiunt. Huius aut sanctissimae
 religionis & deuotissimae dom; ordinē diuinatq; mysteria multaq; miracula, q̄ magno idigēt
 volumine, causa breuitatis omittimus, qm̄ sunt ab aliis autoribus commemorata.

¶ Daroca foelicissima ciuitas non immerito suis corporalibus gaudet. In quibus hostiam,
 quam sacerdos inter sacrificandum consecrauerat, & superuenientibus hostibus inuolutā pan-
 niculo candido sub lapide reposuerat, inuenit in carnem conuersam, & p̄niculo adhærentem
 cum victrix a praelio reuertisset. Quae quidē res admirabilis & pro magno celebrata miracu-
 lo fecit urbem Darocam foelicem & memorabilem.

Caesaraugusta *Ecclesia Grosse
virginis Mariae*

Mons Serrat *Ecclia montis
Serrati*

Daroca *Ecclia Daroca*

L. Marinei Siculi. Lib. v.

Mentesa. ¶ Mentesa quoq; , quam Iacnē vocant , vna de primariis Bethicæ prouinciæ ciuitatibus Christi sudario, quā dicimus alio nomine Veronicam, nō immerito gloriatur. Hoc enim Sāctissimo munere donata ciuitas illa est admodū scēlx, est admodū diues, & visitat̃ a multis & maxime colitur. Cæterum Sudarium hoc qui diligenter intuentur cuius sit coloris discernere minime possunt, tanta inest ei diuinitas & colorum varietas.

ciuitas Burgenfis. ¶ Apud Aucam urbē, quā Burgensem nunc appellant, templū est ordinis sancti Augustini venerabile magnæ deuotionis. In quo Christi saluatoris imaginē crucifixam adorauimus. Quæ à Nichodemo facta peribetur. Hāc imaginē inuenisse mercatorē quendam cōmemorant in archa maris fluctibus agitata. Cuius imaginis inuocato numine multos infirmos conualuisse nobis affirmarunt plures homines fidedigni.

Baluanea. ¶ In oppido nomine Baluanea dom⁹ est ordinis sancti Benedicti, vbi vir sanctus Athanasius habitum religionis accepit. In qua quidem domo, sicut & in Compostella, Iubileum celebratur quolibet septēnio. Quo Christianis cōfessis & pœnitentib⁹ oīa peccata dimittuntur.

Rupes Gallica. ¶ In iugo montis altissimi, quam rupem Gallicā vocant, ædes est sacra deigenitrici dicata. Quæ propter magna dei opera summa veneratione colitur & a multis Hispaniæ populis & peregrinantibus frequentatur & à pluribus etiam Salmanticæ studentibus.

ciuitas S. Dominici Caliciensis. ¶ In antiquissima ciuitate, quam Sancti Dominici Caliciensis vulgus appellat, gallū vidimus & gallinā. Qui dū vixerunt cuius coloris fuissent ignoramus. Postea vero cum iugulati fuissent & assicandidissimi reuixerunt, magnā Dei potentiam summūq; miraculū referētes. Cuius rei veritas & ratio sic se habet. Vir quidā probus & amic⁹ Dei & vxor eius optima mulier cum filio adolescentulo magnæ probitatis ad sanctū Iacobum Compostellam proficiscentes, in hanc urbem itineris labore defessi ingrediuntur, & quiescendi gratia resisterūt in domo cuiusdā, qui adultam filiā habebat. Quæ cū adolescētē pulchra facie vidisset eius amore capta est. Et cum iuuenis ab ea requisitus atq; vexatus e⁹, voto repugnasset, amorem conuertit in odium, & ei nocere cupiens, tempore quo discedere volebant eius cucullo craterā sui patris clam reposuit. Cūq; peregrini mane discessissent exclamauit puella corā parentib⁹ craterā sibi fuisse subreptam. Quod audiens Prætor satellites confestim misit vt peregrinos reducerent. Qui cū uenissent puella cōscia sui sceleris accessit ad iuuenē & crateram eruit ē cucullo. Quapropter comperto delicto, iuuenis in campū productus iniqua sententiā & sine culpa laqueo suspensus est, miseriq; parentes cum filium deplorassent, postea discedentes Cōpostellam perueniunt. Vbi solutis votis & Deo gratias agentes subinde, redeūtes ad locum perueniunt, vbi filius erat suspensus, & mater multis persua lachrymis ad filium accessit multū desuadente marito. Cumq; filium suspiceret dixit ei fili⁹, mater mea noli flere super me, ego enim uiuus sum, quoniam virgo Dei genitrix & sanctus Iacobus me sustinent & seruat incolumē. Vade charissima mater ad iudicē, qui me falso condēnauit, & dic ei me viuere propter innocentiam meā, vt me liberari iubeat, tibiq; restituat. Properat sollicita mater, & p̃ nimio gaudio flens vberib⁹, prætorē conuenit in mensa sedentē, qui Gallum, & gallinā assoscindere volebat. Prætor inquit filius meus uiuit, iube solui obsecro. Quod cum audisset prætor existimans eam quod dicebat propter amorem maternū somniasse, respondit subridens, quid hoc est bona mulier! Ne salaris, sic enim uiuit filius tuus, vt uiuūt, hæ aues. Et vix hoc dixerat, cū gallus & gallina saltauerunt in mensa, statiq; gallus cantauit. Quod cum prætor uidisset attonit⁹ cōtinuo egreditur, vocat sacerdotes, & ciues proficiscuntur ad iuuenē suspensum, & inueniunt incolumem valdeq; letantem, & parentibus restituiunt, domumq; reuersi gallum captum & gallinam, & in ecclesiam transferunt magna solennitate. Quæ ibi clausæ, res admirabiles & Dei potentiam testificantes obseruantur. Vbi septenniu uiuunt, hūc enim terminum Deus illis instituit, & in fine septennit anteq; moriantur pullum relinquunt & pullā sui coloris & magnitudinis & hoc fit in ea ecclesia quolibet septēnio. Magnæ quoq; admirationis est quod omnes per hanc urbem transeuntes peregrini, qui sunt innumerabiles, galli huius & gallinæ plumam capiunt & munc⁹

De primis Hispanie cultoribus.

Sol. xxiii.

nunq̃ illis plumæ deficiunt, hoc ego testor propterea q̃ vidi & interfui, plumæq̃ meū fero.

¶ Apud oppidū Olanā, qđ est in ipsa Sicoris, & distat ab Ilerda passuū milia circiter. XL. *Ectra chinos.*
domus est Mariæ virginis Castiluedrensis in alto loco posita. Ad quā domū singulis annis in Martio mense diebus Veneris ex insula fluminis tria lumina cærulei coloris ascēdunt, & ecclesiam p̃ fenestras ingressa, lāpades accendūt, & subinde descendūt ad eundē locū vnde venerāt, ibiq̃ ab inspicientū oculis evanescūt. Quæ res admirabilis à populis illius regionis & viris fide dignis affirmatur.

¶ Sunt in Hispania præterea Cartusianorū domus magnæ venerationis, numero tredecim. Quarum antiquissima est Scaladei apud Tarraconem. Porta cœli Valētinæ diœcesis. Paularia diœcesis Toletanæ. Beata Maria de Couis apud Hispalim. Mons hylaris, Barcinonensis diœcesis. Vallis Christi, Segobricensis. Miraflores, apud urbem Burgensem. Domus Anlaga, Palentina diœcesis. Domus Xericia diœcesis Gaditanæ. Dom⁹ beatę Mariæ de Fōtib⁹, Oscensis diœcesis. Domus apud urbem Granatā, quæ nostris temporibus instituta fuit à principib⁹ catholicis. Et domus Nazarenī diœcesis Maioricensis.

Hæc itaq̃ sunt deuotissimi Christiani, quæ vidimus in Hispania loca religionis memorabilia & domus insignes propter diuina mysteria & opera sanctissima, multaq̃ miracula, quę Deus in illis ostendit. Quarū principia, causas, & historias, ceterasq̃ res prætermittimus propter multitudinem magnitudinemq̃. Quisquis igitur omnia plene scire voluerit, quærat à sacerdotibus, qui domos, quas memorauimus, diligentissime colunt, & omnia mysteria callēt.

LIBER SEXTVS

DE PRIMIS HISPANIAE ET ALIARVM REGIONVM CULTORIBVS.

VNC AVTEM de primis Hispaniæ & aliarum prouinciarum cultoribus scripturus lectores admoneo, vt ea quæ dixero nō ex meo capite deprompta fuisse putent, sed ab aliis & non indoctis scriptoribus, apud quos latius diffusa sunt, accepta. Scribūt itaq̃ Iosephus & Berosus, quibus diuus Hieronymus & Eusebius assentuntur, Tubalem quintogenitū Iapeti filii Noë primū Hispaniæ Regem fuisse. Idē Berosus asserit Noam cognomento Ianū, ex Phœnicia in Hispaniā traieciſſe. Qui Tubalī nepotī suo ex Iapeto filio colonias duas reliquit de suo nomine dictas Noëlas & Noëgas. Quas Plinius Noëgas & Noëlas ppellauit. Tubal itaq̃ primus Hispaniæ Rex fuisse phibet. Quod vt clarius fiat, qđam nobis altius repetenda sunt. Quibus nō Hispaniæ solū, sed altariū quoq̃ terrarū primus cultus demonstrabit. Iaphet igitur Noë filius, vt docet Genesis, cui pater Noe benedicēs ait, dilatet dñs deus domū filiorū tuorū, in Europā p̃fectus filios septē p̃geniuit. Quorū ē duobus septē quoq̃ nepotes habuit. Filii autē Gomer, Magog, Meder, Iauan, Tubal, Mosochoc, & Thiras fuere. Qui regionē, q̃ a Tauro & Amano mōtibus incipit, & p̃ Asiā vsq̃ Tanaim flumē ptendit, coluere. Ex quib⁹ Gomer primus Iani filius in Europa Gomoritas instituit. Quos deinde Græci Galathas appellarūt. Magog autē in Scythiā veniēs de se Magogas formauit, quos Græci dixerē Scythas. A qb⁹ & Gothia & Scythia regiones distē fuere. Meder vero seu Mede⁹ Medorū gentes instituit. E qb⁹ Media regio nomē accepit, q̃ inter Persiā & Assiriā sita est. Quæ tñ a quibusdā Medo Medusæ filio nūcupata existimatur. Iauam insuper Ionib⁹, idest, Græcis nomē dedit, vnde Ionium mare dicitur, & Ionia Græcorum tellus. Quam tamen Vitruuius ab Ionto no men accepisse refert Atheniensium duce. Tubal autē cōdidit Hispanos, ut supra dictū est. Ante cuius aduentum in Hispaniā neminem venisse præter eius anum Noam multi pro certo habent. Ceterū quoniā de primis Hispaniæ cultoribus loquimur, aliarū quoq̃ prouinciarū cul

Iosephus.
Berosus.
Hieronymus
Eusebius.
Plinius.
Tubal.
Iaphet.
Iaphet septē
filios habuit.
Gomoritas.
Galathæ.
Gothia.
Scythia.
Vitruuius.

De primis Hispaniæ cultoribus.

Sol. xxiii.

nunq̃ illis plumæ deficiunt, hoc ego testor propterea q̃ vidi & interfui, plumæq̃ meū fero.

¶ Apud oppidū Olanā, qđ est in ipsa Sicoris, & distat ab Ilerda passuū milia circiter. XL. *Ectra chinos.*
domus est Mariæ virginis Castiluedrensis in alto loco posita. Ad quā domū singulis annis in Martio mense diebus Veneris ex insula fluminis tria lumina cærulei coloris ascēdunt, & eccle siam p̃ fenestras ingressa, lāpades accendūt, & subinde descendūt ad eundē locū vnde venerāt, ibiq̃ ab inspicientū oculis evanescūt. Quæ res admirabilis à populis illius regionis & viris fide dignis affirmatur.

¶ Sunt in Hispania præterea Cartusianorū domus magnæ venerationis, numero tredecim. Quarum antiquissima est Scaladei apud Tarraconem. Porta cœli Valētinæ diocesis. Paularia diocesis Toletanæ. Beata Maria de Couis apud Hispalim. Mons hylaris, Barcinonensis diocesis. Vallis Christi, Segobricensis. Miraflores, apud urbem Burgensem. Domus Anlaga, Pa lentinæ diocesis. Domus Xericia diocesis Gaditanæ. Dom⁹ beatę Mariæ de Fōtib⁹, Oscen sis diocesis. Domus apud urbem Granatā, quæ nostris temporibus instituta fuit à principib⁹ catholicis. Et domus Nazarenī diocesis Maioricensis.

Hæc itaq̃ sunt deuotissimi Christiani, quæ vidimus in Hispania loca religionis memora bilita & domus insignes propter diuina mysteria & opera sanctissima, multaq̃ miracula, quę Deus in illis ostendit. Quarū principia, causas, & historias, ceterasq̃ res præmittimus pro pter multitudinem magnitudinemq̃. Quisquis igitur omnia plene scire voluerit, quærat à sa cerdotibus, qui domos, quas memorauimus, diligentissime colunt, & omnia mysteria callēt.

LIBER SEXTVS

DE PRIMIS HISPANIAE ET ALIARVM RE GIONVM CVLTORIBVS.

VNC AVTEM de primis Hispaniæ & aliarum prouinciarum cultoribus scripturus lectores admoneo, vt ea quæ dixero nō ex meo capite deprompta fuisse putent, sed ab aliis & non indoctis scriptorib⁹ bus, apud quos latius diffusa sunt, accepta. Scribūt itaq̃ Iosephus & Berosus, quibus diuus Hieronymus & Eusebius assentiuntur, Tuba lem quintogenitū Iapeti filii Noë primū Hispaniæ Regem fuisse. Idē Berosus asserit Noam cognomento Ianū, ex Phœnicia in Hispaniā traieciſſe. Qui Tubalī nepotī suo ex Iapeto filio colonias duas reliquit de suo nomine dictas Noëlas & Noëgas. Quas Plinius Noëgas & Noëlas ppellauit. Tubal itaq̃ primus Hispaniæ Rex fuisse phibet. Quod vt clarius fiat, qđam nobis altius repetenda sunt. Quibus nō Hispaniæ solū, sed altariū quoq̃ terrarū primus cultus demonstrabit. Iaphet igitur Noë filius, vt docet Genesis, cui pater Noe benedicēs ait, dilatet dñs deus domū filiorū tuorū, in Europā p̃fectus filios septē p̃geniuit. Quorū ē duobus septē quoq̃ nepotes habuit. Filii autē Gomer, Magog, Meder, Iauan, Tubal, Mosochoc, & Thiras fuere. Qui regionē, q̃ a Tauro & Amano mōtib⁹ incipit, & p̃ Asiā vsq̃ Tanaim flumē ptendit, coluere. Ex quib⁹ Gomer primus Iani filius in Europa Gomoritas instituit. Quos deinde Græci Galathas ap pellarūt. Magog autē in Scythiā veniēs de se Magogas formauit, quos Græci dixerunt Scythas. A qb⁹ & Gothia & Scythia regiones distē fuere. Meder vero seu Mede⁹ Medorū gentes insti tuit. E qb⁹ Media regio nomē accepit, q̃ inter Persiā & Assiriā sita est. Quæ tñ a quibusdā Medo Medusæ filio nūcupata existimatur. Iauam insuper Ionib⁹, idest, Græcis nomē dedit, vnde Ionium mare dicitur, & Ionia Græcorum tellus. Quam tamen Vitruuius ab Ionto no men accepisse refert Atheniensium duce. Tubal autē cōdidit Hispanos, ut supra dictū est. Ante cuius aduentum in Hispaniā neminem venisse præter eius anum Noam multi pro certo ha bent. Ceterū quoniā de primis Hispaniæ cultoribus loquimur, aliarū quoq̃ prouinciarū cul

Iosephus.
Berosus.
Hieronymus
Eusebius.
Plinius.
Tubal.
Iaphet.
Iaphet septē
filios habuit.
Gomoritas.
Galathæ.
Gothia.
Scythia.
Vitruuius.

L. Marinei Siculi. Lib. vi.

tus initia referre nō ab opere nostro alienū ducim⁹, Mosochoc itaq; Capadoces instituit. Qui
 Capadociā regionē vocarūt. Quā postea Cēsareā dixere Romani. Deniq; Thyras vltimus Ias-
 ni filius Tyrefes condidit. A quibus Thracia nomē accepit. Nūc aut quoniam diximus, quas re-
 giones & gentes septē Iani filii coluerūt, quas etiā nepotes instituerūt, breuiter explicabimus.
 Ascanes enim Gomeris filius & Iani nepos instituit Sarmatas, qui nūc in Scythia Meotidos
 paludis pfundū incolūt. Quæ qdem regio, teste Lucio Floro, tenuis est & inutilis ac infœlici-
 bus arboribus & barbarie plena. Adeo vt penē pacē & humanitatis cultū nō intelligant. Nō-
 stris p̄sertim tēporibus Lutherianā hæresim, sectamq; nefandissimā colētes. Hæc etiā pulciā
 plures mecū Bohemiā esse opinant. Raphas aut secundus Gomeris filius Rāpheos, qui Paphla-
 gones appellant, & Troianos cōdidit. Vnde regio Paphlagonia dicit. Hi aut, vt Cornelius in-
 quit, olim in Italiā transferūt. A quib⁹ Enei, idest, Veneti dicti fuere, & prouincia Venetia no-
 men accepit. Tergoma quoq; siue Tigrā Gomeris filius tertius, vt Ioseph⁹ narrat, informauit
 Tygrameos. Quos Græci Phrīges vocarunt. Qui deinde à Dardano Ionis & Elestræ filio
 Dardani dicti fuere. Postea vero Troiani à Troe Dardani filio. Fuit præterea & Elisas Iauæ fi-
 lius. Qui Elyseis imperauit. Qui nunc Eolii à Græcis denominantur, & à quibus etiā insula
 in freto Siculo Eolia dicitur. Fuit & secundus Iauæ filius nomine Tarsis. Qui Tarsos popu-
 los in Asia condidit. Qui quondam Cilices dicti fuerunt, vnde regio Cilicia nominatur. Mul-
 ta præterea commemorare possemus, quæ causa breuitatis omittimus, vt ad inceptum rede-
 amus. Ab his autē & eorū successoribus Augustino referente linguæ & gētes serē omnes in-
 stitute fuere. Nā à Cethi Iauæ filio Cypri cognominati sunt, & à Rhadami eiusdē filio Rhodii.
 Vocauit etiā Assur Assyrios, & Heber Hebræos, & Meris Merseos. Qui deinde dicti sunt
 Aegyptii ab Aegypto fratre Danaï, vt testis est Eusebius. Sed ad Tubalē redeo. Qui filius succes-
 sit Iberus. De cui⁹ nomine amnis Iberus, vt quidā volunt, nomē accepit, & Iberia dicitur Hi-
 spania. Post Iberū autem Iubalda Rex tertius Hispaniæ suscepit imperiū. A quo Iubalda mōs
 nomen accepit, teste Beroso. Quem Ptolemæus vel eius scriptores pro Iubalda Iubedam scri-
 pserunt, & Mauri barbaræ linguæ Zibaltar appellāt. Iubaldæ vero Brygum successisse nar-
 rat Berosus. Quem Aramei Castellani significare dicunt, & Brygola Castellū in alto loco
 positum. Quapropter Brygum Regem nonnulli dictum putant, vel q; in vesullo castellū gere-
 bat, vt Berosus asserit, vel q; in Hispania castella multa fundauerit. Quibus suū nomē indidit,
 q; etiā Ptolemæus cōprobare videtur. Hinc itaq; sunt in Hispania nomina quædā, quæ termi-
 nantur i Bryga, vt Laccobryga, Mirobryga, & alia plura, de quibus alio loco scripsimus. Quin-
 tum Hispaniæ Regē Tagum fuisse memoriæ Berosus prodidit. A quo Tagus amnis in Hispa-
 nia dicitur, vt idē Berosus ait, pisculentus & aureis arenis dtues, vt alio loco diximus. Post autē
 Tagū Bethus Hispanis imperauit, vt quidā scribūt. A quo Bethis fluvius & Bethica prouin-
 cia, hoc est patria foelix & beata, vt quidā scripserūt. Quā magnus etiā Homerus Elysiōs cam-
 pos, vt alio loco scripsimus, appellauit, teste Strabone. Hebræi vero Bethū à Behū dictū pu-
 tant, quod interpretatur à Hieronymo locus vitæ meæ, idest, optatæ felicitatis, quæ cui⁹ vi-
 tæ locus est & cāpus Elysius. Ceterū Beto Geriō i Hispaniæ principatu successisse fertur. Qui
 tyrannidē, vt Berosus scripsit, exercuit. Fuit aut Geriō Aphri generis. Cuius nomē aduenā si-
 gnificare dicunt. Hic teste Beroso, ex Mauritania traiecit in Hispaniā, quā sibi parere coegit.
 Qui Græco cognomento fuit Chryseus, & Latino Aureus. Propterea q; vt scribit Berosus
 & Diodorus Siculus, à magnis diuitiis nomē assumpsit. A quo, ni fallor, Gerione dom⁹ in Hi-
 spania antiquissima cognomen accepit, q; nunc Gironia dicitur. Moris aut Gerion tres reliq;
 filios, quos Trigeminos Geriones appellarūt. Propterea q; vt alio loco scripsimus, vnanimis
 fuerunt, summaq; cōcordia vixerunt. Quos, vt aiunt, Hercules Lybius Osiridis filius contra
 se venientes campestri certamine sustulit. Hercules aut victoria potitus ex Hispania discedens
 Hispalum Hispaniæ regno præfecit. De cuius nomine Hispalim et Hispaniā dictā fuisse qui-
 dam volunt. Quibus assentitur Toletanus antistes Rhodoricus insignis historicus. Hunc an-
 tistē.

De primis Hispaniæ cultoribus.

Fol. xxiiij.

tem Hispalum Herculis filium fuisse memorant. Siquidem Hispanus & Iliberia eius filia nepotes Herculis à scriptoribus Hispanis referuntur. Hispalo autem mortuo regnum suscepit Hispaniæ nepos Herculis cui nomen erat Hispanus. A quo Hispalum urbem & Hispaniam nominatam fuisse nonnulli volūt. Hercules autem cū in Italia res memorabiles gessisset, & magnis laboribus functus esset, ut Berosus est autor, in Hispaniam rediit, ubi nepos eius Hispanus imperabat. Quo mortuo Hercules ipse, quamvis admodum senex, Hispaniæ regnum suscepit. Ibiq; paulo post à vita discessit apud Gades. Vbi Gaditani templum in eius memoriam condiderunt. Quod Pomponius Mella, Suetonius Tranquillus & Berosus affirmant. Rhodoricus Archiepiscopus Toletanus Herculem scribit in Hispaniam Atlantem secum duxisse. Quē Berosus non Maurum, sed Italum fuisse narrat, Cui frater erat Hesperus, ut scribit Iginus, quem Lybta Hercules sibi successorem reliquit. Quem postea Atlas eius frater ab Hispania pellens in Italiam fugere compulsi, ut scribit Iginus. Quapropter Hispaniam & Italiam Hesperias ab Hespero Rege dictas affirmat. Atlas itaq; Hespero fratre pulso regnare cepit in Hispania. Quem Berosus Atlantem Italum kytum nominavit. Qui cum Sicorum filium Hispaniæ Regem instituisse, in Siciliam primum, deinde in Italiam traiecit, ut Hetrusca refert historia. Itaq; successit Atlanti filius nomine Sicor, ut Berosus asserit. A quo Sicoris flumen dictum fuisse opinant. Sicoro vero Sicanus filius successit, ut ait Berosus. A quo Siculis & Italis nomen inditum est clarissimū. Quod à poetis & scriptoribus maxime celebrat. Successit autē Sicanus Sicleus. Qui Siculis, ut Dionysius Halicarnasens meminit, nomē dedit. De functo autem Sicleo Lusus eius filius in Hispania regnavit. A quo Lusitaniā dictā esse nonnulli contendunt, & multas etiam colonias in Hispaniam tractas. Reliquit autē Lusus Hispaniæ Regē Siculum. Cæterū sciendū est Hispanos olim nō Reges proprios, sed duces habuisse, ut Trogus scribit. Ideoq; Sicorus, Sicanus, Sicleus & Sicul, nō Reges, sed Duces dicebant. Habuit autē Sicul successorē Testā. Qui, ut qdam scribunt, ex Lybia fuit oriūsus in Tritonide patria Mineræ & urbē Testā cōdidit in littore maris apud Valentiam. De cuius nomine Ptolemæus populos & pinquos Cōtestanos appellavit. Post Testā vero Romus Hispanis, ut qdam volūt, imperavit. Qui Valentiam urbē clarissimā cōdidit, & de nomine suo Romā vocavit. Quā postea, sicut alio loco diximus, Romani nominis significatione servata, Valentiam dixerūt. Regnavit in Hispania post Romū Palatous, qui Valentie domiciliū habuisse fert. Quā quidē re populi Valentie propinquus, q Palatō nominant, vero simile faciūt, & etiā domus equitū Valentior, q Palatō dicebant, & nūc Mōpalat dicunt. Palatō Cacus Cæltiber, ut quidā scribūt, ab Hispania propinquus. Qui victoriā consequutus, ut aiūt, Caco monti nomē dedit. Quē tamen motem Martialis non Cacu, sed Canū vocat. Quidā vero dicūt Palatō viciū à Caco fuisse, propterea q; adolescens nondū militarem disciplinā pceperat. Cæterū Cacus Vulcani filius existimabatur, qm prius in Hispania ferrū inuenit, & arma cōficere docuit. Quē viciū ab Hercule fuisse poetæ fabulantur. Sunt etiā q dicunt Cacu à Palatō, q ætate firmiori arma resumpserat, profligatū in Italiā fugisse. Quo pulso Palatous Hispaniæ regnū recuperavit. Caco autē sublato successit Erythrus in Hispania, qui nomē ab Erythreis colonis nomē accepit. Qui, teste Plinio, à mari rubro venientes in Hispaniā Erythrā insulā coluerūt. Deniq; post Erythrū in Hispaniæ regno successisse fert Mellicola. Qui proprio suo nomine Gorgoris dicebatur, & Mellicola cognomē accepit, ut quidā scribūt, quoniā primus Hispanos vsum mellis edocuit. Hic nepotē ex filia habuit nomine Habidē. De cuius aduersa fortuna ceterisq; rebus, quas gessit, Iustinus meminit. Hi sunt itaq; quos memoravimus antiquos Hispaniæ Reges. De quibus autores multi plenius cōscripserunt. Cæterū post prænominatos Reges vsq; ad tēpora Carthaginiensū & Romanorum, qui successerint, alios in Hispania principes non reperio. Verū tamen Carthaginienses & Romani pro Hispaniæ dominio magna bella gesserunt. In quibus tandem victis & expulsis Carthaginiensibus Hispaniam Romani sibi provinciā fecerunt, eamq; tenuerunt vsq; ad Gothorum aduentum. De quibus nobis hoc loco scribendum est.

Iliberia.

Hispanus
Hercules.

Hesperus.

Atlas.

Sicorus.

Sicanus.

Sicleus.

Lusus.

Siculum.

Trogus.

Testā.

Romus.

Palatous.

Palatō do-
mus.

Cacus.

Erythrus.

Mellicola.

Iustinus.

L. Marinei Siculi. Lib. vi.

DE GOTHORVM ADVENTV IN
HISPANIA M.

HAstenus Hispaniae gentis originem breuiter explicauimus. Nunc autem, ut Gothorum aduentum in Hispaniam referamus, pauca prius repetere necesse est. Quibus historia multo facilius intelligetur. Cum itaque Carthaginenses Gaditanis consanguineis suis cum Hispanis bellum gerentibus auxilio venissent, victis hostibus Hispaniae partem tenere. Quam postea per Amilcarem & eius generum Asdrubalem, ac postremo per Hannibalem pene tota occuparunt. Deinde vero Carthaginensibus bello Romanorum occupatis, Romani missis in Hispaniam Scipionibus, primo Poenios provincia expulerunt, & postea cum ipsis Hispanis grauissima bella gesserunt per ducentos annos, hoc est a primis Scipionibus usque ad Augustum Caesarem. Tametsi non continue, ut scribit Florus, sed ut causae lacerauerant. Nec initio cum Hispanis, sed cum Poenis in Hispania. Primi autem Scipiones, ut idem Florus meminit, per Pyreneum iugum Annonem, Asdrubalemque fratrem Hannibalis caecidere. Captaque eo impetu fuisset Hispania, nisi illi occubissent. Quibus Africanus successit, qui statim capta Carthagine Hispaniam stipendiariam Romanis fecit, omnemque ultra citraque Iberum annum imperio subiecit, primusque Romanorum victor ad Gades & Oceani ora peruenit. Celtiberos prius prelio fregit Marcus Cato Cenforinus. Deinde Gracchus pater Gracchorum eos viribus euersione multauit. Denique sepe deficientibus, Numantia ciuitas eorum bellum annos quatuor decem sustinuit, victoque per Megaram fortissimum ducem Romanorum exercitu, Pompeium aggressi foedus maluerunt cum debellare potuissent. Hostilium deinde Mancinum fregere, cum hoc quoque foedus maluerit contenti armorum manibus, cum ad internitionem sequi potuissent, sed foederis ignominia deditus Hostilius fuit. Postremo Scipio minor urbem euerit, cum sese suaque omnia, Saguntinorum more, igni tradidissent. Sed de Numantia scribemus alio loco. Bethicam Fabius maximus consul opprimerat, sed a successore Pompilio violata victoria est. Qui conficiende rei cupidus fractum ducem per fraudem & insidias & domesticos per cussores aggressus est. Turdulos Metellus Macedonicus vicit. Vacceos Lucullus. De quibus Scipio posterior singulari certamine prouocatus, optima retulit spolia. Lusitanos vero & omnis Gallie populos Decius Brutus latius domuit, simul formidatum militibus oblationis fluium transmisit usque ad ultimum Occidentem. Eos autem Viriatus crexit. Qui annos. XIII, cum Populo Romano varia victoria pugnavit. Cuius ea virtus & abstinentia fuit, ut consules res exercitus cum saepe vicisset tantis rebus gestis, non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutauerit, sed, ut scribit Florus, in eo habitu, quo primum bellum coeperat, perseuerauerit, ut quisque gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur. Tumultuantes etiam Hispanos Marcus Iunius Silius pacauit. Denique omnes occasione belli Sertoriani per Lucium Metellum & Pompeium Magnum in deditiorem accepti fuere. Postea autem prorogato Pompeio in quinquennium imperio attriti sunt, & ab Augusto tandem Cantaber omnium ultimus subingatus est una cum reliqua Hispania in provinciae formam reducta, eoque modo per praetores administrata, usque ad Honoris principis tempora. Quibus temporibus primum Vandali & Alani, mox Gothi, postremo Mauri diuersis cladibus Hispaniam diripuerunt. Vandali siquidem Bethicam partem occupauere, quae adhuc ab Hispanis Vandalia, corruptoque vocabulo Vandalusia dicitur. Caeterum Vandali paucis annis in Hispania commorati, post a Gothis expulsi in Africam traiecerunt. Gothi autem & Alani, qui hodie Cathalani dicuntur, in Hispania confederunt. De quibus, & eorum rebus gestis, ac de patria vide viderint, summam dicemus. Gothorum varia genera traduntur. Cornelius Tacitus in historia Germanica Gothinos Gothos appellat, & inter Germanos ponit. Cui assentire videtur Ablautus Gothus, qui suum genus ex insula maris Germanici prodire commemorat. Extat & Hollandiae nomen insulae. Spartianus autem in vita Caesarum Gethas eos esse dicit. Quorum. CCC. milia Claudius. II. princeps apud Martinopolim in Messa prelio deleuit. Procopius vero Graecus an

Amilcar.
Asdrubal.
Hannibal.
II. Scipiones.

Amion.

Marcus Cato
Cenforinus.
Gracchus.
Megara.
Hostilius.
Scipio minor

Fabius Max.
Pompilius.
Metellus.
Lucullus.
Decius Brutus.
Viriatus.

Lucius Florus

Marcus Iunius
Siluius.
L. Metellus.
Pompeius.
Aug. Caesar.
Honorius
princeps.
Vandalusia
Cathalani.

C. Tacitus.
Ablautus.

Spartianus.
Procopius.

De Gothorum aduentu in Hispaniam.

Sol. xxxv.

tor, qui sub Iustitiano scripsit historiam, dicit Gothos & Visigothos, Vandalos & Alanos vno Sarmatarum nomine appellari, eandemque esse nationem, tantum ducibus, quorum nomina accepere discretos. Homines albos esse, coma flaua, magnis oculis, eisdemque penitus legibus, secta Arriana, & lingua Gothica. Idem scribit famam esse primum Gothos ex Cimmericis, qui ad Tanaim habitabant, venisse iuvenes quosdam venando ceruamque insequendo fluvium traieciisse. Qui reuersi deinde suis agrum optimum se vidisse renunciarunt. Illi autem armis freti cum exercitu ad Istrum usque vincendo perueniunt. Qui postea cum Romano Imperatore foedus interunt, demum in Italiam primum, & deinde in Hispaniam penetrarunt. In hanc ille sententiam scripsit. Raphael vero Volaterranus homo nostri seculi doctissimus Gothos esse Cimbroso existimauit, qui olim a Mario victi fuere, & ex Germanico mari prodeuntes, Visigothosque dictos, id est, Occidentales. Ostrogothos autem Orientales eos esse, quos Florus dicit ex reliquis Marianae victoriae ad Meotidem consedisse. Ex quo nomen & gens Gothorum inter Tartaros in eadem hodie parte conspicitur. Hi sunt qui duce Theodorico postremo venerunt. Recte autem utriusque Sarmatae dicuntur. A Graecis autem Sauromatae, quod ita Barbaras eas omnis Germanis vicinas nationes vocet antiquitas. Inter quos Cimonerios Homerus ponit, a nobis Cimbroso appellatos. His itaque de causis Gothos Gethas esse, qui longe in Ponto habitant, verisimile non fuerit. Sed res quas Gothi gesserint in Italia, non minus vere quam ornate scriptas a Raphaelo Volaterrano breuiter exponemus, Gothi itaque tempore Valentis principis ad Danubii ripam iuxta Massiam ea conditione confedere, ut non ultra procederent, & una omnes Christiani fierent. Valens itaque missis ad eos Arrianis, quorum sectae se addixerant, totam gentem eo dogmate pollutam reddidit. Post aliquot vero annos, cum gens Barbara non posset a maleficio contineri, coactus Valens aduersus eos proficisci superatus est, & interfectus. Qua victoria illi elati Constantinopolim cum exercitu confestim petiere, & cum Dominica, quae Valentis fuerat coniux, muliere sapientissima pecunia transfugerunt, ac domum pacati se receperunt. Quos Gratianus, qui tunc Orientis imperio successerat, reprimere cupiens nec esset bello satis idoneus, Theodosium ex Hispania accersuit. Qui pluribus postea praetis cum eis commissis, postremo pacem fecit. Qua fretus Atanaricus Rex eorum Constantinopolim urbis visendae studio profectus, honorificeque a Theodosio exceptus, ibidem paucis post diebus morbo extinctus est. Quapropter Gothi Rege carentes Theodosio tunc militare coeperunt. Sed fraude Stiliconis, ut dicitur, eos Italiam inuadere cupientis exautorati Rege Alarico creato ex Baltonum nobili familia Pannonias & Illyricum occupantes in commodis omnibus affecerunt. Anno Salutis. CCC. VII. Coniunctique cum Radagaso altero Gothorum Rege, de inuadenda Italia cogitarunt. Radagasus itaque primum ingressus ad Appenninum circa Fesulas confedit, ubi loco angustis ac montium asperitate fameque oppressus a Stilicone cum toto exercitu superatur & capitur. Alaricus Rex alter subsequens in agro Rauennate occurrentem cum copiis Stiliconem habuit. Qui cum triennio bellum cum eis duceret potius quam gereret, iussu Honorii pacem fecit hac conditione, ut in Galliae parte confidere possent. Post aliquot deinde annos Stilico contra foedus Gothos in Gallia per Saulem Hebraum in die Paschae incantos, & ex religione resistere non audentes, adoritur. Postero vero die Alaricus Saulem cum toto exercitu infectatus sustulit. Deinde Stiliconi ab Honorio auxilium petenti missus est successor. Qui cum ob temeritatem, quam gesserat, obtruncatus. Alaricus rebus feliciter successis, in Italiam hostiliter ingressus omnia ferro ignique vastas urbem nemini defensam facile occupat. Anno quadragesimo duodecimo, urbis autem condite millesimo centesimo quarto. Insuperque primum confugientes ad sacras aedes esse saluos, inde magna ciuium facta strage, post die tertium discessit, ac per Campaniam iter faciens populabundus apud Cosentiam ciuitatem morbo correptus interit. Cui successit Ataulphus, qui ipse urbem ingressus, si quid erat reliquum, diripuit, rapta insuper Placidia Honorii sorore, cuius nuptias discedens apud forum Corneli celebravit. Cuius consortio dicitur barbari pectus delinitum, ut non ea patraret, quae saeuiter in Ro-

Raphael Vo
laterranus.

Florus.

Theodoricus.

Homerus.

Valens prin
ceps.Dominica
Valentis uxor
Gratianus.
Atanaricus.
Theodosius.

Stilico.

Alaricus Rex.

Radagasus.

Saul? He
braeus.

Honorius.

Ataulphus.

Placidia.

L. Marinei Siculi. Lib. vi.

- Theodosius.** manios cogitauerat. In animum enim suum induxerat Romam Gothiā vocare. Itaq; Italia re-
 lista in Galliam se recepit. Quem postea Theodosius iunior bello petens compulit, vt relicta
 Narbone & omni Gallia in Hispaniam confugeret. Vbi breui deinde tempore a suis interfe-
 ctus est, propterea q; vrbi Romæ pepercisset. Cui Segericus succedēs, & ipse quoq; q; pacem
 cum Imperatore fecisset, a suis necatur. Vallias post hunc, regnum suscipiens, foedus cum eo
 dem inituit, vt ei sedes apud Tolosam in Gallia darentur, Placidiamq; viduatam remisit. Aduer-
 sus insuper & alios Barbaros, qui Hispaniam occupauerant, opes & auxilium pollicitus. His
 itaq; fretus Honorius Constantinum ducem aduersus Alanos & Vandalos misit. Qui totam
 Hispaniam præter Cantabros vastauerāt. Et quāquam fusi, fugatiq; apud Emeritā fuissent,
 paulo post vires redintegrabant. Itaq; vno tempore Gothi, Alani, Vandal, Hispaniam posside-
 rebant. Valliē extincto Rhodoricus successit, qui inito cum Aëtio foedere Valentiniāni princi-
 pis duce in campis Catalaunicis in Galliam contra Attilam Vnnorum Regem ē Pannonia Ita-
 liam petentem in prælio occubuit. Cui Turismundus filius successit, qui ab Aëtio in Hispaniā
 ad regnū paternum remissus, paulopost a Theodorico fratre interficitur. Re postremo Romā
 ad Augustum deducta, Gothi rursus excitati cum tertiam agri partem in Italia peterent, Oros-
 tes Augustuli pater minime consentiens eis ad Ticinum occurrens in prælio occubuit. Odo-
 acer eius miles vir Italicus Gothorū simul & Erullorū auxiliis, vt ait Procopius, fugato Augu-
 stulo & omni nobilitate, Romā inuadit, tenuitq; annos quatuordecim. Donec Theodoricus
 Rex a Gothis appellatus amicitia Zenonis principis fretus, a quo etiā statua honorat⁹ fuerat,
 petiit vrbi Romæ imperium, si Odoacrum expelli ab eo cōtingeret. Quo impetrato in Italiā
 cū maxima manu ingressus eundē ad Aquileiam occurrentē prælio superauit. Ille Romam re-
 uertens ac clausas portas offendens Rauennā petiit, quā breui tēpore per Theodoricū obsidio-
 nem relinquere coactus est. Specie deinde cōcordiæ inuitatus ab eodē ad coenam, contra iusu
 randum interficitur. Theodoricus post hæc tota potius Italia Romam pacific⁹ adiit, tēplisq;
 ac rebus aliis cum omnī gratia restitutis, Rauennam reuertitur, quam sibi regiam delegerat.
 Ea; animi magnitudine simul & mansuetudine fuit, vt nemini Barbarus videretur. Quippe
 qui Germanum præselem Ticinensem virum sanctissimum in Burgundiā cū pecunia ad redi-
 mendos captiuos miserat, aliq; opera pietatis obiuerat. Quo vita functo ei⁹ filia Amalasunta
 cū paruo filio Atalarico regnū administrauit, adhibito Theodoro ppinquo, cui⁹ opera mox
 interfecta est. Ipseq; solus regno potit⁹. Missus interim Bellisarius a Iustiniāno in Italiā cum
 exercitu ad vlciscendā Amalasuntā cū filio, ac Romā tyrannide Gothorū liberandam Theodo-
 rum interfectum offendens vrbe caput. Gothi itaq; tanto priuati imperio, qui ad eam diē an-
 nos. XLVIII. regnauerāt, in Italia. XXXVIII. sub Theodorico. VIII. sub Amalasunta
 & filio, duosq; sub Theodoro, Vestigem Regē suffecerunt, nō regio sane genere, sed probata
 militia, q; Amalasuntæ filiā Theodoricū neptē i matrimonio duxerat. Hic ad vrbi obsidionē
 cū CC. mill. p̄ficiscit⁹, ac primū molis Hadrianæ ambitū cigit, mox Portuēse castrū. Vnde cō-
 meat⁹ phibeat aquæ duct⁹. XIII. rupit. Quare Bellisari⁹ int⁹ pistrina in Tyberi cōstituit q;
 mos adhuc durat. Liberū Pon. q; Gothi fauere videbat⁹, i exiliū misit suffecto Vigilio. Cūq;
 diu resisteret ac multis Vestigē præliis peteret profligatum, ad extremum cum toto exercitu
 coepit, ac Constantinopolim in triumphum duxit. Creatis post eum Ildebaldo, deinde Alari-
 co Regibus, ad postremū Totila regnū accepit, cuius pater Tauriscis regnabat, qui cū Bellisa-
 rio variis præliis congregiens, victor tandem vrbe caput, ac euestigio Pelagium Pontificē
 ad Iustiniānum Constantinopolim oratorem de pace mittit, qui rediēs retulit Imperatorem
 nihil aliud respōdisse, q̄ se Italię res semel Bellisario delegasse, cum eo trāsigeret. Et Totila su-
 riat⁹ tertiam murorum partem vrbi disiecit, Capitolum incēdit, omniaq; diripuit. Ex quo
 Dei flagellum cognominatus est. Hunc Totilam Procopius magnis extollit laudibus, vt libe-
 ralitate aliisq; animi virtutibus præditum. Cum tamen alit crudelem ac singulari arrogātia vi-
 rum taxauerint. Duces plures sub se habuit, inter quos Barbata princeps nominatur. Postq;

De Gothorum aduentu in Hispaniam.

Sol. xxxvj.

Bellisarius ab vrbe discessit, eam recepit moenibus ædificisque refecit, portas restituit earum clauibus Imperatori missis, Totilam urbem repetentem ac vi magna obsidentem repulit, Verum cum apud portum postea in valetudinē incideret, resq; paulatim rursus amitteretur, omni studio per Antoninam uxorem reditum à Iustiniano impetrauit, atq; item quinque post annos q̄ Antonina. venerat, reuersus Diogenem cum tribus milibus Romæ præsidio dimisit, qui Totilæ furorem non expectans Centumcellas aufugit. Ille rursus urbem ingressus mitti se gessit, multa q; à se prius vastata restituit, quod fama est diui Benedicti contigisse beneficio, Qui incognitum Diui Benedicti. Totilam iuxta coenobium etus prætereuntem placauerit. Iuuit etiam Pelagii Pontificis occurrentis cum sagō & lachrymis aspectus venerabilis, Ea tēpestate plures Iustiniani duces per Italiam diuisi magnis viribus resistebant, vt scribit Procopius, Ioannes circa urbem tutandam, Procopius. Iustinus Florentiam, Constantinus Rauennam, Cyprianus Perusiam, Beilas Spoletum, Mundus Illyricum tuebatur. Vbi post Salonas receptas multasq; de Gothis victorias ad extremū perisit. Germanus postremo Iustiniani patruelis in Italiam missus & ipse breuiter interficitur. Deinde Conō, qui Anconæ præfuit, item Vitalianus Bellisarii fratris filius post annos. IX. Cononia. q̄ Totila urbē secundo ingressus est, cum Narsete, iuuantibusq; Longobardis apud Brixellum prælio congressus interficitur. Narses interea, qui Bellisario successerat, urbem iterum reciperarat. Deinde Tetam post Totilam regnantem in Apuliam consecutus prælio interfecit. Narses. Atq; ita demū post annos. XVIII. Gothorū bello finis impositus. Qui ab initio regni Theodorici Italiam annos septuaginta duos tenuerunt. Anno Salutis. DLXII. Pax deinde Gothis data ac uolentes permitti circa Padum remanere. Qui tamen non contenti sæpe Francorum auxilia quaesire, vt Agathius, qui post Procopium scripsit, testatur, ac omnem eorum Agathius. postquam regno Italię sunt electi prosequitur historiam. Ego vero Raphaelem Volaterranū sequutus cum tantum quid in Hispania Gothi gesserint, ab initio scribere proposuerim, mihi hi necesse fuit hæc altius explicare, vt eorum in ea res gestæ melius apparerent. Nam Theodoricus, quem supra diximus in prælio Vinnorum cecidisse, tris reliquit filios, Thurisimundum Theodoricum, & Henricum. Thurisimundus vlciscendi patris Vnnosq; bello persequendi cupidus, Actio phibente destitit, & in Hispaniam ad regnū paternū rediit. Thurisimundus. Qui post annos tris à Theodorico fratre interficitur. Hæricus vero alio fr̄ regno Hispanię succedēs ad annos. XVIII. Henricus. tenuit, leges primū scriptas Gothis tradidit, sedēte Simplicio & impante Leone primo, filiūq; heredē reliquit Alaricū. II. Qui ex cōcessione & hæreditate patris Theodorici Tolosæ in Gallia Alaricus. regnū obtinuit, vbi sedē cōstituit. Inde postea expulsus à Clodoueo Francorū rege p̄lio ingēti amissis omnibus, quæ in Gallia possidebat, in Hispaniam se recepit, vbi regnauit annos sexdecim, interfecit demum à Childeberto Francorum rege, q̄ Clotildem conjugem etus sororem Arrianę sectę repugnantē male tractaret. Post hūc Tenda annos. XVII. Quo à suis trucidato Theodegosis annos sedecim. Tenda. Qui ob libidinem in matronas interficitur. Agla annos nouem. Hic aduersus Cordubā bellum sumpsit, in quo etus filius fuit interfecit. Agla. Nec multo post ipsemet à suis apud Emeritam. Atanagildus annos viginti duos, & ipse apud Toletū Agla. interfecit, Lenogildus cum Luyba fratre, & postea solus annos quadraginta sex regni fines Atanagildus. dilatauit. Cantabria deuicta & Andegam Regem Sueuorum à Callecta expulit. Gulus maiores Lenogildus. annos. C. LXXVII. in ea parte regnauerant, & filiam Hermogildum, q̄ à secta parētum abhorreret, ac Childeberti Frācorum Regis orthodoxi filiam duxisset in matrimonium, bello Andega. persequutus & in potestatem redactum supplicio affecit, quem pro martyre colunt, Anno sal. Hermogildus. DLXXII. circiter ferē tempora Gregorii primi. Recaredus alter filius patri similis vir Christi Childebertus. stantissimus concilium Toleti celebrauit, vbi Arrianam sectam improbavit à Leādro & Ful Recaredus. gentio præsulibus rite ab incunabulis in fide institutus, cum Francis bellum gessit, ex eisq; XL. multa in campis Catalaunicis interfecit. Post hūc Luyba à successore Veterico interfecit. Vetericus. Gundamidus deinde regnauit annos. XXVIII. Vascōnes domuit, Romanorum exercitum Gundamidus. fugauit, decessit Toleti. Sisebatus orthodoxus fuisse dicitur. Preterea Iudeos omnes expulisse, Sisebatus.

L. Marinei Siculi. Lib. vii.

aduersus Romanos & Affricam feliciter dimicasse. Quo fauore prius Isidorus præsul Hi-
 spalensis concilium habuit contra Acephalorum sectam. Recaredus. II. huic successit. Deinde
 Suitilla in bello exercitatus, quo duce usus est olim Sisebatus rex in propulsando Romanorū
 exercitu. Primusq; ut ait Lucas Tudēsis, Hispaniæ monarchiā est assecutus. Deinde successit Si-
 senādus Suitilla. II. Tulgas Bidesuindus & Recensuindus impauit Rex optimus annos. XXIII.
 Cuius tēpora diu? Illesonius p̄sul Toletanus illustrauit. Bāba Rex omni bonitate præditus ab He-
 ringto successore propinatus memoriam amisit, regniq; deinde administratione prohibitus,
 se cœnobio addixit, in quo vixit annos septem, cum prius octo regnasset. Dum tamen sensus
 viguit, res præclaras ac indignas tali calamitate gessit. Primum Vascones, deinde Nemanse-
 ses rebelles, præterea Narbonenses perdomuit. Ducem quoq; Bitteresem in Gallia res Gotho-
 rum infestantem superauit. Saracenorum naues. CC. LX. Hispaniæ littus primum applican-
 tes magna vi animi classe ingenti obulam missa, partim cepit, partim depressit. Postremo To-
 leti concilium celebrauit. Herigius annos tredecim. Egicam generum successorem reliquit.
 Qui annos. XIII. regnauit. Fasillam ducē Tudensem, ut eius vxore potiret, interfecit. Vi-
 tizam filium ei ciuitati præfecit. Qui postea regno successit vir admodum facinorosus. Nam
 Theodebertum Recensuindi Regis filium paruum olim relictum, cui regnū debebatur, oculis
 priuauit. At ille diuina benignitate ac prudentia ducta, nihilominus vxore Rhodoricū genuit,
 q postea regno successit, auxilioq; Pelagii patris Vitizā vnā cū filiis capti Cordubę relegauit.

LIBER SEPTIMVS

DE ADVENTV MAVRORVM IN
HISPANIAM.

ATRIA Gothicæ gentis & origine rebusq; gestis breuiter enarra-
 tis, Maurorum aduentum in Hispaniam summam quoq; referem.
 Rhodoricus itaq; ut supra dictum est, Theodeberto successit. Qui cū
 triennio totius Hispaniæ principatū tenuisset, eius subinde pernicio-
 sa libido Gothorum non tam generi q̄ nomini regnoq; pacifico fis-
 nem attulit. Nam cum virginem cuiusdam Iuliani filiam, qui tūc tem-
 poris Tingitanæ prouincię præerat, vitiaisset, dolor ingens & oppor-
 tunitas loci puellę patrem ad ultionem stimularunt. Qui propter filię

suę dedecus & iniuriā sibi illatā Rhodoricum regem perdere cupiens ex Africā nume-
 rosos euocauit exercitus. Qui anno Sal. DCC. XIII. vel, ut alii scripserūt, DC. XVII, duce

Muza. Muza missus à Miramamolīno tunc eorum Rege per Calpes angustias ingresso triginta men-
 Miramamo-
 lius. sum spacio Hispaniam penē totā occuparunt, præter quosdā Asturię populos, Vascones,
 & Cantabros locorum natura munitos & nonnullos Aragoniæ nobiles, & Cæsaraugustę ci-
 uitatis equites. Qui suę salutis causa & Christiani nominis atq; conseruandę catholicę fidei
 gratia res sacras & sanctorum reliquias deferentes ad Pyreneos montes confugerunt. De quib;
 & Aragoniæ regibus alio loco scripturi sumus. In præliis autem, quæ biennio per Hispa-
 niā gesta fuerunt, ad DCC. hominum milia utrinq; cæsa fuisse dicuntur, Rex autem Rhodo-
 ricus, cum Santius eius fratris filius, quem cum parte copiarum hostibus obulam præmiserat,
 occubisset, ipse quoq; cum reliquis coptis ad oppidum Xertium hostibus occurrentes extin-
 ctus est, & eius exercitus profligatus ac penē deletus, Mauri autem tanto breuiter imperio po-
 titi, cum late ferro igniq; omnia vastassent, Hispaniæ regna inter se plura sedesq; sibi constitu-
 re. Primum enim Cordubę, quod Abenaliberti regnum dixerunt. Alterum apud Hispalim.
 Ferdinandus. Tercium apud Carthaginē nouam. Quæ usq; ad Ferdinādī tertii Regis tempora tenuerūt.
 tertius Rex. Hic enī anno. M. CCXVI. Toletō, Cordubā, multisq; aliis recuperatis locis Maures regnis

L. Marinei Siculi. Lib. vii.

aduersus Romanos & Affricam feliciter dimicasse. Quo fauore prius Isidorus præsul Hi-
 spalensis concilium habuit contra Acephalorum sectam. Recaredus. II. huic successit. Deinde
 Suitilla in bello exercitatus, quo duce usus est olim Sisebatus rex in propulsando Romanorū
 exercitu. Primusq; ut ait Lucas Tudēsis, Hispaniæ monarchiā est assecutus. Deinde successit Si-
 senādus Suitilla. II. Tulgas Bidesuindus & Recensuindus impauit Rex optimus annos. XXIII.
 Cuius tēpora diu? Illesonius p̄sul Toletanus illustrauit. Bāba Rex omni bonitate præditus ab He-
 ringto successore propinatus memoriam amisit, regniq; deinde administratione prohibitus,
 se cœnobio addixit, in quo vixit annos septem, cum prius octo regnasset. Dum tamen sensus
 viguit, res præclaras ac indignas tali calamitate gessit. Primum Vascones, deinde Nemanse-
 ses rebelles, præterea Narbonenses perdomuit. Ducem quoq; Bitteresem in Gallia res Gotho-
 rum infestantem superauit. Saracenorum naues. CC. LX. Hispaniæ littus primum applican-
 tes magna vi animi classe ingenti obulam missa, partim coepit, partim depressit. Postremo To-
 leti concilium celebrauit. Herigius annos tredecim. Egicam generum successorem reliquit.
 Qui annos. XIII. regnauit. Fasillam ducē Tudensem, ut eius vxore potiret, interfecit. Vi-
 tizam filium ei ciuitati præfecit. Qui postea regno successit vir admodum facinorosus. Nam
 Theodebertum Recensuindi Regis filium paruum olim relictum, cui regnū debebatur, oculis
 priuauit. At ille diuina benignitate ac prudentia ducta, nihilominus vxore Rhodoricū genuit,
 q postea regno successit, auxilioq; Pelagii patris Vitizā vnā cū filiis capti Cordubę relegauit.

LIBER SEPTIMVS

DE ADVENTV MAVRORVM IN
HISPANIAM.

ATRIA Gothicæ gentis & origine rebusq; gestis breuiter enarra-
 tis, Maurorum aduentum in Hispaniam summam quoq; referem.
 Rhodoricus itaq; ut supra dictum est, Theodeberto successit. Qui cū
 triennio totius Hispaniæ principatū tenuisset, eius subinde pernicio-
 sa libido Gothorum non tam generi q̄ nomini regnoq; pacifico fis-
 nem attulit. Nam cum virginem cuiusdam Iuliani filiam, qui tūc tem-
 poris Tingitanæ prouincię præerat, vitiaisset, dolor ingens & oppor-
 tunitas loci puellę patrem ad ultionem stimularunt. Qui propter filię

suę dedecus & iniuriā sibi illatā Rhodoricum regem perdere cupiens ex Africā nume-
 rosos euocauit exercitus. Qui anno Sal. DCC. XIII. vel, ut alii scripserūt, DC. XVII, duce

Muza. Muza missus à Miramamolīno tunc eorum Rege per Calpes angustias ingresso triginta men-
 Miramamo-
 lius. sum spacio Hispaniam penē totā occuparunt, præter quosdā Asturię populos, Vascones,
 & Cantabros locorum natura munitos & nonnullos Aragoniæ nobiles, & Cæsaraugustę ci-
 uitatis equites. Qui suę salutis causa & Christiani nominis atq; conseruandę catholicę fidei
 gratia res sacras & sanctorum reliquias deferentes ad Pyreneos montes confugerunt. De quib;
 & Aragoniæ regibus alio loco scripturi sumus. In præliis autem, quæ biennio per Hispa-
 niā gesta fuerunt, ad DCC. hominum milia utrinq; cæsa fuisse dicuntur, Rex autem Rhodo-
 ricus, cum Santius eius fratris filius, quem cum parte copiarum hostibus obulam præmiserat,
 occubisset, ipse quoq; cum reliquis coptis ad oppidum Xertium hostibus occurrentes extin-
 ctus est, & eius exercitus profligatus ac penē deletus, Mauri autem tanto breuiter imperio po-
 titi, cum late ferro igniq; omnia vastassent, Hispaniæ regna inter se plura sedesq; sibi constitue-
 re. Primum enim Cordubę, quod Abenaliberti regnum dixerunt. Alterum apud Hispalim.
 Ferdinandus. Tercium apud Carthaginē nouā. Quæ usq; ad Ferdinādī tertii Regis tempora tenuerūt.
 tertius Rex. Hic enī anno. M. CCXVI. Toletō, Cordubā, multisq; aliis recuperatis locis Maures regnis

De aduentu Mauroz in Hispaniam.

Fol. xxxvij.

ex magna parte defectos expulit. Qui Granatam ac Malacham ciuitates, quæ prius sub Gorbudæ regno fuerant, sese receperunt, & vsq; ad ætatem nostram tenere. Vnde tandem Dei benignitate ac Ferdinandi regis & Hisabellæ reginæ virtute nuper expulsi fuere. Sed de hoc Granatensi bello aliàs. Nunc ad Regi successores redeo. Pelagius itaq; Rhodorigo fratris filio successit. Is ab initio vbi Theodebertum patrem oculis multatum vidit, furorem Vittæ fugiens in Cantabriam se contulit, ibiq; latuit. Vbi magno fuit adiumento rebus collapsis. Nam post cladem illam Hispanis à Mauris illatam cum his qui supererant exercitus prostigati, in Asturiam se recepit. Astures enim & Vacci & Callici moribus & natura loci muniti tantum incolumes, vt supra diximus, remanserant, legioneq; imprimis capta annos ibi triginta, quib; regnavit, bellum gerens, & indies oppida plura recuperans paulatim effecit, vt afflictæ gens aliquantulum respirare videretur. Hanc sedem posterì Castellam Veterem vocauere ad differentiationem nonne, quæ circa Toletum fuerat, & Lusitanæ prouinciæ. Sic enim Hispani regiam & munitum locum appellant, dictiq; deinde non Gothorum, sed Hispaniæ siue Castellæ reges, qui magna virtute res patrias quotidie recuperare studebāt. Phaula Pelagio patri succedens cum annis duobus imperasset, inter venandum morsus ab vrsu perijt. Hic quontam virili prole carebat, Alphonsum Petri Cantabriæ ducis filium regem instituit de genere Gothorum, qui Pelagii filiam in matrimonium duxerat. Qui non immerito Catholici cognomen accepit, propterea qd Arriana secta relicta, qua Gothi omnes infecti erant, celebrato concilio, catholicam fidem Christianamq; religionem sequebatur, & oppida multa templaq; Christianis restituerat & magnis donis ornauerat. Regnavit autem annos vnde viginti, Froilamq; filium reliquit. Qui Mauris aduersus Callicos bellum gerentibus occurrit, & eos milia. L. cecidit, & Vascones tumultantes in officio continuit. Hic cum annos duodecim regno p̄fuisset, ab Aurelio fratre occisus est. Aurelius autem post necem fratris regnum sibi occupauit. Qui non vltra sextum annum superuixit. A quo nihil memoratu dignum gestum fuisse legimus, præter feruorū in dominos conspirationem repressam. Aurelio deinde mortuo Silon gener Alphonfi Catholici regnum suscepit, quod annos octo gubernauit, pacemq; cū Mauris ignominiosam fecit, quib; tamen fœdus rumpentibus bello fortissime restitit, Callacoscq; rebellâtes compescuit. Post autem Silonis obitum Magarethus Alphonfi Catholici filius nothus, quem alii Manregatū vocant, auxilio Maurorum regnum vsurpat. Quapropter degenerans Mauris ex fœdere magnū virginum numerum quotannis pro tributo mittebat. Hic demum vitā agens haud satis honestā paucis annis apud Astures moritur. Cui Veremundus Alphonsi Catholici nepos ex Bilmarao filio successit, cum diaconus & sacris initiatus esset. Qui facti postea penitens vxore, quā duxerat, religionem ingressa, ipse quoq; se religioni destinauit, & regnum Alphonso consobriño gubernandum reliquit, superstitibus Ramiro & Garzia filiis admodum paruulis. Alphonfus autē cognomento Castus Alphonfi Catholici ex Froila filio nepos cognominis causam est assecutus. Propterea qd vir fuerit religiosissimus, & vxorem, quam duxit, nunq̄ attigerit. Fuit etiam Rex multis victoriis gloriosissimus, & Ouetensis, Asturicensisq; ciuitatum basilicas construxit, & simul donis locupletauit. Cæterum cum à Carolo magno per legatos auxilia peteret, Hispanorum procerum indignationem excitauit. Qui passim dicebant Hispanos mori melius esse, q̄ Gallis subici, aut per eos incolumes esse. Itaq; coactus est rem frustra per eosdem legatos detractare. Quandoquidem ille cum Rolando cæterisq; ducib; & magnis copis Pyreneum montem iam superasset. Ex quo magnas in Hispania strages hostiū magnaq; facinora fecit, vt in Gallorum historia & Caroli vita continetur. Verum enimvero Rhodorigus Toletanus Antistes negat hæc omnino vera esse, sed dūtaxat Gallos in partem Vasconū regionem ingressos, & inde in Galliam confestim redire coactos. Hoc Alphonso regnante in Ouetensi templo fama est crucem auream sine humano artifice factam, repente comparuisse. Quam Rex, qui eam primus aspexit, sacerdotibus ostēdit, & religiosissime seruari iussit. Quod e vita migrante, regnum Ramiro Veremundi filio natu maiori restitutum est. Quod ille part

Ferdinandus
Rex & Hisa
bella regina.
Pelagius.

Phaula.

Alphonfus
primus.

Froila.

Aurelius.

Silo.

Mauregatus

Veremundus.

AlphonfusCa
stus Secundus.

Crux appa
ruit in urbe
Ouetana.

L. Marinei Siculi. Lib. vij.

Garfias.	potestate cum Garfia fratre, quem ipse vltro ob eius virtutes illustres ad regnū vocauerat, summa concordia administravit. Cui aduersus Mauros bellum gerenti diuus Iacobus non dubitante apparuit. Illo enim prelio & multa hostium milia perierunt, & plures Ramirus suo regno ciuitates addixit, Normandorum præterea classem ingentem Callectæ littoribus appulsam, nauibus. LXX. succensis, repulit. Mauros insuper apud Calagurritum vicit oppido ipso in suâ potestatem redacto. In quo prælio apparuisse ei dicitur Sanctum Iacobum in albo equo pugnantem. Moriens autem filium Ordontum regem instituit, Qui Vascones iterum tumultuantes compescuit. Vnde reuertens in Lusitaniam prouinciam Mauros late cuncta vastantes offendit. Quos prælio commissio cum Muza eorum duce confregit, & Muza filium apud Toletum in deditiōem cum oppido recepit. Regnavit annos. X. Qui moriens quinque filios reliquit. Alphonsum, Veremundum, Nuñum, Ordontum, & Froilam. Ex quibus Alphonfus tertius cognomento Magnus patri successit Anno. DCCC. LXXXIII. Qui de Mauris sæpe gloriose triumphauit, & Cohimbram, Viseumque Lusitanie prouincie ciuitates recuperauit. Valcones præterea Nauarrosque, qui tunc à Mauris acriter oppugnabantur, ab obsidione liberauit. Hunc etiam Alphonsum, ut scribit Archiepiscopus Toletanus, templum sancti Iacobi primum excitasse legimus, & Ouetense metropoliticum constituisse. Ad quem Ioannes octauus Pontifex scripsisse dicitur hoc modo, Ioannes seruus seruorum Dei Alphonso Hispaniæ regi Christianissimo salutem & benedictionem. Ex cuius scripti autoritate Hispaniæ regem i primis orthodoxum existimant. Sub hoc autem Rege militasse dicitur Bernardus cognomento
Ordontus.	Ordontus.
883.	Alphonfus tertius cognomen mæto magnus
Ioannes Pontifex.	Ioannes Pontifex.
Bernardus	Bernardus
Garfias.	Carpus.
Garfias Rex primus.	Carpus. Huic Alphonso successit Garfias. Qui patrias virtutes imitatus aduersus Mauros sæpe numero strenuissime pugnavit. De quibus inclytam victoriam consequutus Ayolam Maurorum Regem captum reduxit. Cuius spolia Ouetensis ecclesie Tholo suspendit, vbi nunc & ipse iacet sepultus. Huic frater successit Ordontus Secundus. Quem pater Alphonfus antea
Ordontus.	Ordontus Secundus.
Abderamus	Callectæ prouincie prefecerat. Hic etiam sapienti consilio & multa rei militaris scientia maxime pollens à Bethica & Lusitania prouincia Mauros omnes fugauit. Qui etiam templum Legionis magnis ædificiis ac multis donis ornauit. Tametsi postremo contra Mauros infeliciter dimicauit, captis in prælio multis Christianis & nonnullis Episcopis. Inter quos Asturicensis etiam martyrium passus est iussu Abderam Maurorum Regis. Quapropter posthac Ordontus quatuor Castellæ comites, qui bellum illud detestauerant, iussos ad se venire & incolumes fore pollicitus, necari iussit. Quam ob rem atque perfidiam Castellani, qui tunc erant in Legione tumultuantes constitutis inter se magistratibus ac iudicibus rem suam ipsi administrabant. Regnavit hic annos septem. Cui Froila Secundus alter Ordontis frater & Alphonfi Magni filius vltimus successit. Qui cum multos Hispaniæ nobiles sustulisset, nota crudelitatis est accusatus. De quo nihil aliud memorabile scriptum fuisse legimus. Qui præ correptus morbo mortem obiit acerbam. Reliquit autem filios quatuor, Alphonsum, Ramirum, Ordontum, & Froilam. Ex quibus ei successit Alphonfus quartus. Qui religionem ingrediens Ramiro fratri regnū demandauit. Postea vero facti poenitens & religionem aspernatus, cum regnum à Ramiro fratre repeteret, & sibi habere conaretur, ab ipso fratre Ramiro luminibus extinctus est. Quia ille subita de crudelitate, cuius eum poenitebat, pietate constructi à se templi pensauit, vbi cum honorifice tumulauit. Postea autem aduersus Areffam Maurorum Regem, quo cum Fernandus Hyuartenis & Iacobus Nuñius comites conspirauerant, fortissime dimicauit. Quo expugnato, comites coepit. Quos amicis petentibus condonauit. Successit Ramiro Santi cognomento
Ramirus.	Alphonfus
Quartus.	Quartus.
Ramirus	Ramirus
Rex. II.	Rex. II.
Areffa.	Areffa.
Santius Crassus primus.	Santius Crassus primus.
Ordontus	Ordontus
Malus.	Malus.
Fernandus	Fernandus
Gonzalez.	Gonzalez.

De aduentu Mauroz in Hispaniam.

Sol. xxxviii.

Init, decessit autē āno salutis circiter, mille. C. XXII. Vel vt alii scripsere. DCCCG. XXVIII.
 & regni sui vndecimo. Cui successit Ramirus admodum puer. Quo tempore Normanni ad
 littus Gallicum cum classe valida applicuere. Quibus comes Fernandus Gonsalus fortissime
 restitit. Mauri quoq; rupta pace, quā cum Ramiro puero fecerant, omnia populabātur. Quā
 propter Gallici contempta regis ætate, Veremundum regis Ordonii filium apud Compos
 stellam regē sibi declararunt. Contra quem Ramirus prælio cōmisso, vtrinq; sine victoria dis
 cesserunt. Almanzor etiam Maurorum Rex cum exercitu numerofo aduersus Hispanos acri
 ter pugnans, à Fernando Gonsalo Comite magna virtute repulsus est. Veremundus secundus
 Ordonii filius auxilio Garfiae Fernandi Castellæ Comitiss, aduersus Almanzore proficiscitur,
 præliq; primo victor discessit. Mox autem Maurus redintegratis viribus & magna collecta
 manu Veremundū ad Asturum montes cum sanctorum reliquis effugere cōpulsit. Qui dein
 de Legionē oppugnavit & murorum partē diruit, & cum expugnare nō potuisset, in Lusita
 niam discessit, vbi multa loca vastauit. Vnde profectus in Galliciā prouinciam Cōpostellanā
 Basilicā euerit. Tamen diu Iacobi sacellum attingere nō est ausus, territ⁹ vt ferunt, quodā
 fulgore diuinitus apparense. Cui bello dysenteric⁹ morbo correptus finem dedit. Post hæc au
 tem Veremundus & Garfias confunctis copiis magnam Almanzori cladē intulere. Quapro
 pter ille animi dolore consternatus paulo post ē vita decessit. Veremundus autē hac victoria
 elatus cum domum reuenteretur, superbe nimis ac crudeliter erga omnes se habuit. Et Cōpo
 stellanum Ouetensemq; præfules in carcerem cōfecit. Cæterum Ouetensem paulopost viso
 portento quodam admonitus liberauit, facinusq; suū detestatus alitis compensauit officiis.
 Quippe qui sancti Iacobi loca sacra, quæ ab hostibus diruta fuerant, restituit. Quo mortuo
 Alfonso quintus eius filius adolescens regno successit, tenuitq; annos, XXXVII. Qui so
 rorem Tyresiam Abdalc Mauro Toleti regi collocauit, vt ei contra Cordubę regem præsta
 ret auxilium. Verū enim vero Tyresia virgo sancta infidelis viri nuptias congressumq; detre
 ctauit. Quæ quāq; sepe precibus, sepe minis vexata fuisset, mox tamen eo extincto liberata se
 se deo in coenobio perpetuo dcauit. Alfonso autem interea dū Viseum Lusitanie oppidum,
 quod Maurorum tunc erat, obsidet, sagitta percussus interiit. Veremundus tertius Alfonso fi
 lius deinde sine liberis anno regni quarto decessit. Ideoq; ad Fernandum eius sororiū regnū
 deductum est. Is Sancti maioris Castellæ Comitiss filius fuit. Qui Sanctiā filiam Alfonso Legio
 nis sororem Veremundi supra dicti in matrimonium duxerat. Ex quo Legionis regnum iure
 vxoris hæreditario affectus, primus omnium vtrumq; tenuit regnum. Qui rex Castellæ fuit
 appellatus anno. M. XLI. Nam vsq; ad hunc diē Castella per Comites regebat. Mortuo au
 tem Garfia, qui contra Mauros fortiter pugnas occubuit, Veremundus Nauarę regnū & Lu
 sitaniæ prouinciæ partem recuperauit. Regnavit annos. XL. Cui⁹ tempore Rhodoric⁹ Viua
 ritus cognomento Cidus dux exercitus inuictissimus in Hispania maxime claruit. Cuius res
 inclyte gestæ maxime celebrantur. De quibus magna circumfertur historia, & nos alio loco
 scripsimus. Qui sicut & Mendosiæ domus equites a Castellæ Comitibus genus & originem
 duxit. Fernandus igitur, vt ad rem redeamus, cum quadraginta annos regnasset, à vita disces
 dens Sanctum & Alfonso filios reliquit. Alfonso autem à fratre Sancto pulsus Toletum
 ad regem Maurorum se recepit. Vbi tam diu permanfit, donec eo mortuo a populis ad regni
 successionem reuocatus est. Qui non prius à Mauro dimissus est, quā iureiurando affirma
 uerit se perpetuo in eius amicitia permanfurum. Quod ille minime seruauit. Sed inuito regno
 statim Toletum, Mauro rege fugato, recepit. Mezclita, sic enī Mauri templum vocāt, ei tan
 tum concessa. Quam postea Bernardus Episcopus & regina adēntes ea loca ingressi, Mauris
 expulsis, diuē genitrici consecrarunt. Quam obrem Mauri legatos questū, iniurias ad Alfon
 sum Regem miserunt. Qui vehemēter iratus iurauit se sine vlla venia in suos animaduersurū,
 nec precibus vllius assensurum. Illi vero præsentientes, astu pœnam vitauere, filia regis obuiā
 missa, quam rex plurimum diligebat, vt ea deprecatrice veniam impetrarent. Tamen eos à

Ramir⁹. 3. Ramir⁹

Veremund⁹.
Almanzor.
Ferdinand⁹
Gonsalus.
Veremund⁹
SecundusAlfonso
quintus. Alfonso
5. Tyresia.Veremund⁹. 3.
Fernand⁹ pri
mus rex Cas
tellæ.Rhodoric⁹
Cidus.Sanctius secū
dus. Sanctus
Alfonso. 9.

L. Marinei Siculi. Lib. vii.

morte non tam sua q̄ puellæ prudentia liberauit. Quæ à Rege, qui iurauerat se non facturum quod à filia supplicaretur, non vitam quidem Regine & aliorum, sed mortem à patre petiuit. Rex itaq; delusus à filia & iurejurando solutus, omnibus pepercit. Hoc autem tempore Mauri cum magnis copiis è Carthagine per Hispaniam discurrentes omnia vastabāt. Quibus obuiam missus infans cum septem comitibus apud oppidum, quod Alcaçar de Consuegra vulgo dicitur, omnes ad vnum interfecit fuisse. A quibus occisis adhuc locus ille septem comitū nūcupatur. Quam ob causam Rex hoc animis mollitie nimia corruptis accidisse cognoscēs, Toleti balnea & omnes illecebras, quas Mauri voluptatis causa constituerant, sustulit, & populos ad pristinam virtutem saueritatemq; reducere conatus est. Qui præterea post hæc Toletanam, Burgensemq; basilicam multis donis ornauit. Et Vrracam filiam Raimūdo Barchinonensi comiti collocauit. Ex qua ille Alphonsum. VII. progeniuit, qui ei successit in regnū. Cuius mater post Raimundi mortem nupsit Alphonso Aragoniæ Regi. Qui quoniam vir fuit facilegus & iniustus, in ærumnis & sine liberis obiit mortem. Alphonfus autem, de quo nunc loquimur, cum regnasset annos. XLIII. sine virili prole decessit. Huic autem successit Alphōsus. VII. è filia nepos q̄ iterū regna diuisit, Castellam Sanctio, & Legionem Fernando filiis tribuens, Beatricemq; filiam Ludouico. VII. Francorum Regi collocauit. Qui diui Iacobi tēplum salutatum veniens à socero magnificentissime apud Burgensem ciuitatem fuit exceptus. Toleti q; eius gratia conuentus est habitus. Vbi legitimum genus Beatricis vxoris, quæ prius not ha putabatur, declaratum est. Hic autem Alphonfus potentissimus omnium Regum, qui ante se fuerant, habitus est. Quapropter Imperator Hispaniarum fuit appellatus. Qui Cordubam, Abderam, quæ nunc Almeria dicitur, & Balonam recepit. Quæ loca cum adiret in itinere sub arbore quadam subito excessit. Cui successit Sanctius tertius eius filius, cognomento

Sanctius. III. Desideratus. Propterea q̄ intempesta nocte & immatura morte decedens propter eius egregios mores & in omnes iusticiam desideratus à populis omnibus fuerit. Qui Ferdinandum fratrem Regem Legionis ab eo dissidentem coeperat, atq; rursus in regnum restituerat. Vxor

Desideratus. rem duxerat Blancam Garisæ Nauarræ Regis filiam. Ex qua Alphonsum Octauum genuit.

Fernandus Secundus. Fernandus autem Secundus apud Legionem regnauit. Qui Alphonsum sui fratris filium puerulum suo iuri regnoq; subdicere sacramento fidei conatus est. Quod animaduertens Nunus vnus e tutorib; infantulum in arce præsidioq; collocatum ab iniuria & iniusticia patris defendit. Fernandus vero cum regnasset annos. XXXI. è vita migravit. Alphonfus autem cognomento Bonus ex Helionora Ricardi Regis Angliæ filia prolem magnam progeniuit, Henricum scilicet, qui post eum regnauit, Blancam, quæ Gallorum Regi nupsit, ex qua diuus Ludouicus fuit genitus, Berengariam, quæ Alphonso Regi Legionis, ex qua Fernandus Tertius Hieracam, quæ Portugalliæ, & Helionoram, quæ Aragoniæ Reginæ fuere. Alphonfus autem cum semel aduerso Marte contra Mauros pugnasset, subinde tamen instaurato prælio iterum congressus hostes magnis cladibus affecit, cæsis ferè. CC. milibus. Vbi crux ei è celo apparuisse dicitur. Quo tempore Rhodoricum præfulem Toletanum Roman misit ad impetrandas in expeditionem contra Mauros collationes. Regnauit hic princeps annos quadraginta quatuor. Qui decessit anno. M. GLX. Cui successit Alphonfus Nonus Fernandi Regis Legionis filius. Qui regnū gubernauit annos. XXVII. Successit huic Henricus Alphonfi octauus Regis Castellæ filius admodum puer. Qui impulsore Aluaro comite tutore suo consobrinam eius Portugalliæ Regis filiam sine consensu Pontificis in matrimonium duxit. Quod ab Innocentio tertio postea dissolutum est. Cui propter eius ætatem admodum puerilem regnū Berengaria soror administrabat. Ipse autē puer cū in vrbe Palantia inter ludendū cū pueris tegulæ istum capite excepisset, extinctus est anno secundo q̄ regnare coeperat. Cui successit

Fernandus tertius eiusdem Henrici. Ferdināus Tertius Berengariæ sororis filius, oim Hispaniæ regū felicissimus atq; potētissimus. Quippe q̄ post multas clades Mauris illatas Hispaniā ferè totā restituit. Hispani, Corduba, Vādalia, & Bethica ex magna parte recuperatis. Qui & Mauros omnes, q̄ supercrāt, in angulū

Alfonso 7.
Alphonfus
Septimus.Sanctius. III.
Desideratus.Fernandus
Secundus.Alfonso 8.
Alphonfus
Octauus.Alphonfus
nonus.
Henricus. I.Fernandus ter
tius eiusdem
Henrici.